

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Bakalářská práce

Ostrava v dobách mého dětství a mládí.

**Na základě vzpomínek dnešních
sedmdesátníků**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Blanka Soukupová, CSc.

Řešitelka práce: Anna Klímová

Praha 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní doc. PhDr. Blance Soukupové, CSc. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Speciálně děkuji všem zúčastněným aktérům, za jejich otevřenost a ochotu se mnou sdílet své vzpomínky. V neposlední řadě děkuji své rodině za jejich podporu.

Obsah

ABSTRAKT	5
KLÍČOVÁ SLOVA	5
ÚVOD	7
CÍL PRÁCE	8
PROSTŘEDÍ VÝZKUMU	8
PROFILY INFORMÁTORŮ	8
1. TEORETICKO-METODOLOGICKÉ ZAKOTVENÍ	11
1.1. VÝBĚR METOD	11
1.2. PRŮBĚH SBĚRU DAT	11
1.3. KRITÉRIA VÝBĚRU AKTÉRŮ	12
1.4. ANALÝZA DAT	13
1.5. METODA KOMPARACE	13
2. DĚJINY OSTRAVY NA ZÁKLADĚ VYBRANÝCH TITULŮ ODBORNÉ LITERATURY	14
2.1. PRAVĚK, STŘEDOVĚK A NOVOVĚK DNEŠNÍ OSTRAVY	14
2.2. INDUSTRIALIZACE V OSTRAVĚ (OD PRVNÍ TĚŽBY UHLÍ 1782-1914).....	15
2.3. OBDOBÍ PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY A PRVNÍ REPUBLIKY	17
2.4. OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY A POVÁLEČNÝ VÝVOJ (1945-1989).....	18
2.5. OBDOBÍ PO ROCE 1989.....	22
3. OSTRAVA V DOBÁCH MÉHO DĚTSTVÍ A MLÁDÍ. NA ZÁKLADĚ VZPOMÍNEK DNEŠNÍCH SEDMDESÁTNÍKŮ	23
3.1. VZPOMÍNKY NA RANÉ DĚTSTVÍ A RODINU (ZÁKLADNÍ ŠKOLA, VOLNOČASOVÉ AKTIVITY)	23
3.2. VZPOMÍNKY NA MLÁDÍ (STŘEDNÍ ŠKOLA, VOLNOČASOVÉ AKTIVITY).....	27
3.3. VZPOMÍNKY NA SPOLEČENSKO-POLITICKOU SITUACI.....	29
3.4. VZPOMÍNKY NA HORNICKOU OSTRAVU	32
3.5. OSTRAVA JAKO DOMOV?	34
4. ROZBOR ROZHOVORŮ NA ZÁKLADĚ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	38
4.1. ROZDÍLY VE VZPOMÍNÁNÍ MUŽSKÝCH A ŽENSKÝCH AKTÉRŮ	38
4.2. ROZDÍLY VE VZPOMÍNÁNÍ NA ZÁKLADĚ GEOGRAFICKÉHO PŮVODU	42
4.3. ROZDÍLY VE VZPOMÍNÁNÍ NA ZÁKLADĚ SOCIOEKONOMICKÉHO STATUSU	44
4.4. JAK SE PROMĚŇOVAL VZTAH AKTÉRŮ K MĚSTU OSTRAVA.....	49
ZÁVĚR	51
POUŽITÁ ODBORNÁ LITERATURA	55
SEZNAM PŘÍLOH.....	58

Abstrakt

Předmětem bakalářské práce je shromáždění a následná analýza vzpomínek dnešních sedmdesátníků na období jejich dětství a mládí v Ostravě. Při výběru oslovených aktérů bylo sledováno kritérium věku (generace dnešních sedmdesátníků) a geografického původu (Ostrava a její blízké okolí). Celkem bylo osloveno šest aktérů – dva muži a čtyři ženy. Data byla následně shromažďována pomocí nahrávaných polostrukturovaných rozhovorů, které probíhaly na základě předem připravené, ale volně doplnitelné osnovy otázek. Otázky se týkaly dětství a dospívání aktérů a jejich vztahu k Ostravě. Zvukové nahrávky badatelka následně převedla do textové podoby. Část práce se zabývá také historickým vývojem Ostravy, kde je sledováno období od pravěku až do 90. let 20. století. V této části je největší pozornost kladena na období od prvního nálezů uhlí až do roku 1989. Praktická část se věnuje analýze rozhovorů, kde byly ve vzpomínkách sledovány především společné motivy. Následně autorka na základě analýzy provedla komparaci vzpomínek aktérů, kde komparovala mužské a ženské vzpomínání, vzpomínání rodilých Ostraváků a přistěhovalců a vzpomínky aktérů s rozdílným socioekonomickým původem.

Klíčová slova

Ostrava, historie Ostravy, rozhovor, vzpomínky, dětství a mládí, dnešní sedmdesátníci

Abstract

The subject of the bachelor thesis is the collection and subsequent analysis of memories of today's septuagenarians about their childhood and youth in Ostrava. The selection of the actors was based on the criteria of age (the generation of today's septuagenarians) and geographical origin (Ostrava and its vicinity). In total, six actors were contacted – two men and four women. Data were subsequently collected through recorded semi-structured interviews, which were conducted on the basis of a pre-prepared but freely supplementable outline of questions. The questions concerned the actors' childhood and youth and their relationship to Ostrava. The audio recordings were subsequently converted into text form by the researcher. Part of the thesis also deals with the historical development of Ostrava, tracing the period from prehistoric times to the 1990s. In this part, most attention is paid to the period from the first discovery of coal until 1989. The practical part is devoted to the analysis of the interviews, where common themes were mainly observed in the memories. Subsequently, based on the analysis, the author made a comparison of the actors' memories, where she compared male and female memories, memories of native Ostravakians and immigrants, and memories of actors with different socio-economic backgrounds.

Key words

Ostrava, history of Ostrava, interview, memories, childhood and youth, today's septuagenarians

Úvod

Město Ostrava prošlo během svého vývoje řadou razantních proměn. Tento specifický vývoj, poznamenaný zejména nálezem a těžbou uhlí, dal za vznik svérázné nátuře ostravských obyvatel. Autorka, jako rodilá Ostravačka žijící několik let mimo Ostravu, si tento charakter Ostraváků začala uvědomovat a začala vnímat také osobitý vztah, který rodáci k městu zaujímají. Proto se rozhodla v rámci výzkumu oslovit členy své rodiny, kteří významné období těžby v Ostravě zažili a pokusila se tuto éru zachytit pomocí jejich vzpomínek.

Teoretická část se věnuje historickému vývoji Ostravy. Důkazy o osídlení území dnešní Ostravy sahají až do pravěku, ale její význam se naplnil až s nálezem kamenného uhlí. Následně se Ostrava stala jedním z nejprůmyslovějších měst rakousko-uherské monarchie a svým významem v oblasti průmyslu se vyznačovala až do 90. let 20. století. Těžký průmysl znamenal nejen vzhled města, ale ovlivňoval také kvalitu života soudobých obyvatel.

Práce se tedy věnuje analýze zaznamenaných vzpomínek dnešních sedmdesátníků na období jejich dětství a mládí, které prožili v Ostravě, nebo jejím blízkém okolí. Vzpomínky byly nejprve analyzovány obecně, kdy v nich autorka hledala společné motivy. Následně byla provedena analýza na základě výzkumných otázek. Autorka v této části komparovala vzpomínání mužů a žen, vzpomínání ostravských starousedlíků a přistěhovalců, vzpomínání aktérů s odlišným socioekonomickým původem. Dále byla pozornost věnována vztahu, který aktéři k Ostravě zaujímají. Zde se autorka zaměřovala na to, jak se tento vztah k městu postupně vyvíjel a zda aktéři město Ostrava vnímají jako svůj domov.

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je shromáždit a analyzovat vzpomínky dnešních sedmdesátníků jedné ostravské rodiny z období jejich dětství a mládí. Jedná se tedy zejména o vzpomínky na období 50. a 60. let 20. století. Následně se autorka pokusí zodpovědět otázky, jak se lišilo vzpomínání mužských a ženských aktérů, jak vzpomínání ovlivnilo starousedlictví, či přistěhovalectví aktérů, zda se do vzpomínání promítl jejich socioekonomický status a jak se proměňoval vztah oslovených sedmdesátníků k městu Ostrava.

Prostředí výzkumu

Výzkum je zaměřen na lokalitu dnešního města Ostrava. Důkazy o osídlení toho místa dokazují, že Ostrava své obyvatele měla již v pravěku. Následně se po dlouhou dobu jednalo o zemědělskou vesnici, která ve 13. století obdržela městská práva a stala se tak plnohodnotným městem. Největší zlom ve vývoji Ostravy nastal v období industrializace s prvním nálezem (v roce 1782) a následnou těžbou kamenného uhlí. Díky onomu nálezu se Ostrava stala lukrativním místem a začala se rychle rozrůstat (Šmehlík 2009: 10-12). Během období světových válek se vývoj města zbrzdil, ale stále bylo významným průmyslovým, obchodním a dopravním centrem. Ostravské průmyslové podniky se po druhé světové válce začaly rychle rozrůstat. Do města za práci v průmyslu přicházeli lidé nejen z celé republiky, ale také z okolních zemí, převážně východního Slovenska. Rostl tedy počet obyvatel města a měnil se i jeho celkový vzhled v důsledku výstavby rozsáhlých sídlišť za účelem pokrytí potřeby ubytování nově přichozících obyvatel (Navrátil 2007: 32-42). Po roce 1990 začal výkon průmyslových gigantů klesat, až byla nakonec k roku 1995 těžba černého uhlí na území celé Ostravy ukončena. Město se muselo vypořádat s řadou na těžbu navazujících problémů, jako byly opuštěné průmyslové plochy rozmístěné po celém městě, nebo s důsledky dlouhodobé devastace životního prostředí (Kuta a další 2015: 55).

Profily informátorů

V rámci výzkumu jsem oslovila celkem šest aktérů. Ze skupiny aktérů jsou tři aktéři prarodiče badatelky, dva aktéři jsou sourozenci prarodičů badatelky a jeden aktér je prarodič partnera badatelky.

Paní Michaela

Paní Michaela je babička autorky z matčiny strany. Narodila se v roce 1952 v Ostravě. Celý svůj život strávila zde. Vyučila se dámskou krejčovou, ale během svého života pracovala ve Výzkumném ústavu hutnictví železa a ve výpočetním středisku, avšak po nějakou dobu si přivydělávala i jako dámská krejčová. Nyní už je v důchodu. Rozhovor probíhal v domácnosti paní Michaely na začátku roku 2022. Návrtný výzkum se uskutečnil v únoru roku 2023. Paní Michaela nabídku rozhovoru přijala s radostí a samotný rozhovor probíhal uvolněně a otevřeně.

Paní Vlasta

Paní Vlasta je sestra paní Michaely. Narodila se v roce 1955 a společně se svou rodinou také žila celý život v Ostravě. Vyučila se jako prodavačka textilu, ale nejdéle se živila jako administrativní pracovnice ve Vítkovicích. Nyní už je v důchodu. Tento rozhovor probíhal v domácnosti paní Michaely (sestry paní Vlasty) v létě roku 2022. Návrtný výzkum proběhl na stejném místě v únoru 2023. Paní Vlastu autorka před konáním rozhovoru už znala, ale po dotazu, zda se bude chtít rozhovorů zúčastnit, si nebyla jistá, jelikož ji poznamenal zdravotní stav z minulosti, který ovlivnil její paměť. Nakonec však souhlasila. Badatelku mile překvapilo jak přirozeně a spontánně i tento rozhovor probíhal.

Pan Kamil

Pan Kamil je dědečkem autorky z otcovy strany. Narodil se v Ostravě v roce 1948 a celý svůj život žije přímo v centru města. Následně vystudoval střední průmyslovou školu a poté nejdéle působil na pozici úředníka ve státní správě, dnes už je v důchodu. Rozhovor byl uskutečněn na jaře roku 2022 a návratný výzkum v únoru 2023 u pana Kamila doma. Pan Kamil měl o výzkum velký zájem, odpovídal otevřeně a uvolněně.

Paní Lada

Paní Lada babička autorky z otcovy strany, jedná se tedy o manželku pana Kamila. Paní Lada se narodila v roce 1949 v blízkosti Ostravy, vystudovala střední ekonomickou školu a během života se živila jako administrativní pracovnice, dnes je v důchodu. Rozhovor proběhl na jaře roku 2022 a návratný výzkum v únoru 2023 v domácnosti paní Lady a pana Kamila. Stejně jako pak Kamil i paní Lada měla o výzkum velký zájem, a i v tomto případě rozhovor probíhal v uvolněné atmosféře.

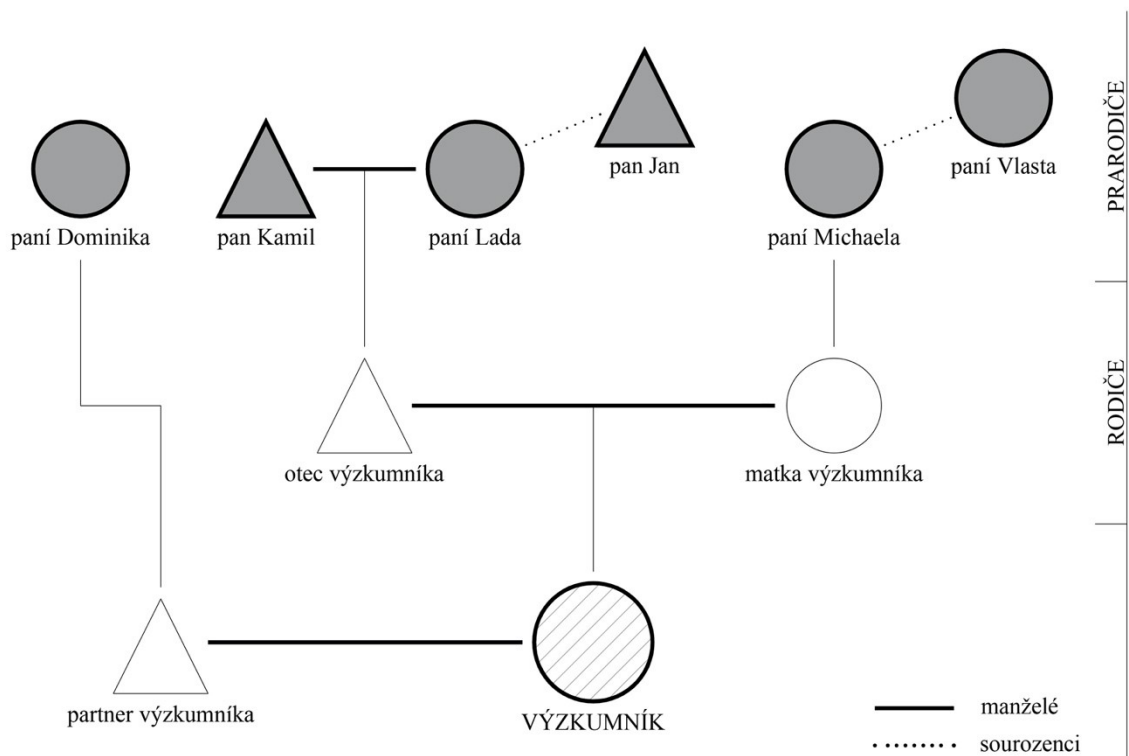
Pan Jan

Pan Jan je bratr paní Lady. Narodil se v roce 1947 v blízkosti Ostravy a vyučil se soustružníkem. Následně byl celý život hasičem. Jeho láska k této profesi přetrvává, i v současnosti je hasičem, ale dobrovolným, a to i když už je v důchodu. Rozhovor probíhal v bytě sestry pana Jana, tedy u paní Lady, na podzim roku 2022 a následně v únoru roku 2023. Tento rozhovor byl nejspíš nejstručnější. Pan Jan zpočátku odpovídal velmi stroze, ale ke konci rozhovoru už byl cítit větší zájem o sdílení svých zážitků i s badatelkou.

Paní Dominika

Paní Dominika je babička partnera badatelky. Narodila v roce 1953 a celý svůj život také prožila v Ostravě. Vyučila se na prodavačku obuvi a nejdlejší etapu života se živila právě jako prodavačka. V současnosti už je paní Dominika v důchodu. Rozhovor proběhl u paní Dominiky doma v létě 2022 a návratný výzkum proběhl v únoru roku 2023. Paní Dominika s nabídkou účasti ve výzkumu bakalářské práce souhlasila s nadšením a během jejího vyprávění opět panovala uvolněná atmosféra

Schéma rozšířené aktérské rodiny

1. Teoreticko-metodologické zakotvení

1.1. Výběr metod

K realizaci bakalářské práce byl využit kvalitativní výzkum, konkrétně byla aplikována metoda polostrukturovaného rozhovoru. Prostřednictvím rozhovorů autorka došla k novým, či doplňujícím poznatkům o historických procesech nebo o celém zkoumaném období pomocí individuálních zkušeností účastníků bádání. Vzhledem k tématu výzkumu, byl podstatný právě zisk individuálních pohledů na určité historické období. Polostrukturovaný rozhovor probíhal mezi tazatelem (badatelkou) a dotazovaným na základě souboru předem připravených otázek. Osnova otázek však nebyla pevně ohraničená, badatelka a aktéři výzkumu tak své otázky či odpovědi mohli volně doplňovat.

1.2. Průběh sběru dat

Autorka výzkumu nejprve vybrala skupinu aktérů, a to podle konkrétních kritérií. Následně potencionální aktéry telefonicky kontaktovala a výzkum představila. Poté se autorka s aktéry domluvila, kde a kdy budou rozhovory probíhat. Badatelka také předem vytvořila schéma (soubor otázek)¹, kterého se po celou dobu rozhovoru držela. Během rozhovorů autorka dotazovaným kladla připravené otázky tak, aby je vedla po předem připravené linii a udržela je u daného tématu, o kterém potřebovala získat informace, nebo které chtěla obohatit o nový pohled. Schéma otázek však nebylo pevně uzavřené, a tak vznikal prostor pro doplňování podnětů jak ze strany badatelky, tak ze strany aktérů. Využita tedy byla metoda polostrukturovaného rozhovoru, kdy připravené otázky vypravěče jen vedou daným směrem, ale zároveň jim nechává prostor pro vlastní vyprávění. Miovský (2006: 160) uvádí, že u tohoto typu rozhovoru přikládáme větší váhu vnějšímu prostředí. Badatelka tedy kladla důraz na to, aby rozhovory probíhaly v domácím prostředí aktérů, nebo v prostředí aktérům blízkém tak, aby se vypravěči cítili co nejkomfortněji. Rozhovory probíhaly od začátku roku 2022 do jara roku 2023.

Rozhovory probíhaly v časovém rozmezí hodiny až hodiny a půl a byly zaznamenávány na nahrávací zařízení. Nahrávky byly zahájeny představením aktérů a slovním souhlasem s účastí na výzkumu a se zvukovým záznamem. Rozhovory následně badatelka přepsala do textové podoby².

¹ Viz. příloha č. 1

² Viz. přílohy č. 2-7

Při prvním dotazování nebyly zjištěny dostatečné informace, proto autorka uplatnila také návratný výzkum. Badatelka se po první fázi rozhovorů rozhodla tematické schéma rozšířit o další otázky, které výzkum doplnily o nový výzkumný motiv, týkající se konkrétně vztahu aktérů k městu Ostrava. Návratný výzkum opět probíhal v domácím, či aktérům blízkém prostředí na jaře roku 2023.

Osnova otázek polostrukturovaných rozhovorů je nejprve chronologicky zaměřena na rané dětství a následně dospívání a mladí aktérů v kontextu Ostravy. První část otázek je věnovaná nejbližší rodině, otázky se tedy týkají rodičů a sourozenců. Následují otázky týkající se základní školy a volnočasových aktivit, které se v Ostravě té doby daly provozovat. Dále se badatelka ptala na střední školy, na aktivity spojené se školou a na volnočasové aktivity v tomto období života aktérů. Poslední část otázek v první fázi výzkumu je zaměřena na společensko-politickou situaci v Ostravě, tedy jak účastníci výzkumu vnímali události jako pražské jaro apod. Soubor otázek byl následně zpětným výzkumem rozšířen o otázky týkající se hornictví, sžívání se s romskou komunitou na území města a vztahu k Ostravě.

1.3. Kritéria výběru aktérů

K výběru aktérů výzkumu byla použita metoda záměrného (účelového) výběru. Jedná se o metodu, při níž autorka k výzkumu cíleně volila účastníky, podle určených vlastností či stavu (např. příslušnost k nějaké skupině) (Miovský 2006: 135). Prvním kritériem výběru aktérů byl věk. Generace aktéru se narodila po druhé světové válce, kdy je věkové rozmezí stanoveno nejmladším (1955) a nejstarším (1947) aktérem. Dalším kritériem byl geografický původ, jejich bydliště v tomto období tedy byla Ostrava nebo její blízké okolí. Posledním kritériem byl příbuzenský vztah k badateli. Rozhovory probíhaly s třemi prarodiči badatele, s jejich sourozenci a s jedním prarodičem badatelova partnera. Nevýhoda mohla nastat v případě intimnějších, či kontroverzních témat, které prarodiče, či jiní příbuzní nemusejí chtít se svým vnoučetem rozebírat. Konkrétně se jednalo o téma prvních lásek a vztahů. Autorka však tyto mantinely způsobené rodinným příbuzenstvím nepociťovala, právě naopak. Možná právě díky příbuzenství přistupovali aktéři k výzkumu velice ochotně, jelikož mají o studijní úspěšnost badatelky zájem.

Při výběru aktérů nehrála roli otázka vzdělání, sociodemografického původu, ani politické orientace.

1.4. Analýza dat

Badatelka se snažila nejen porozumět perspektivě dotazovaných a významům, které světu přikládají, ale také musela brát v potaz formu, jakou nám tyto informace sdělují (Novotná a další 2019: 318). Badatelka do transkripce zaznamenala také mimoverbální projevy, které provázely většinu rozhovorů a specifikovaly tak významy odpovědí na položené otázky. Sledovány byly především emoce pobavení, tedy smíchu a také dojetí.

Výsledky rozhovorů musí badatel následně vnímat jako svébytný zdroj informací. Je tedy zapotřebí předem počítat a následně pracovat se subjektivitou výpovědí, a badatel se tudíž nemůže pokoušet obsah vyprávění, jakkoliv zobecňovat. Jelikož badatel pracuje s individuálními zkušenostmi, které mohou být poznamenány jak časovým odstupem, tak i prostředím, ve kterém vznikaly, či osobním motivem narátora, který se může v průběhu života měnit, znamená, že objektivita zde zkrátka není možná. Badatel tedy výpovědi narátorů nemůže v žádném případě považovat za definitivní, či jediné pravé. Jedná se totiž o osobní hledisko vypravěče, tedy co on, ze svého hlediska, za pravé považuje (Vaněk a další 2015: 19-23, 135).

1.5. Metoda komparace

Ve výzkumu byla využita také metoda komparace. Hroch (1985: 234-235) uvádí základní pravidla, kterými se komparace řídí:

- 1) Definice objektů komparace – jedná se tedy o vzpomínky dnešních sedmdesátníků jedné rodiny, kteří své dětství a mládí prožili v Ostravě, či jejím blízkém okolí.
- 2) Určení cíle komparace, který je v tomto případě porovnání vzpomínek na Ostravu v období dětství a dospívání aktérů výzkumu, tedy v období od jejich nejranějších vzpomínek až po postupné osamostatňování a začleňování se do tehdejší společnosti. Cílem komparace bylo zjistit, jak se do vzpomínání promítne geografický původ, pohlaví a socioekonomický status aktérů a jak se proměňoval jejich vztah k městu Ostrava.
- 3) Stanovení kritérií komparace, kdy badatelka sledovala rozdíly ve vzpomínání mužů a žen, zda jinak vzpomínali aktéři, kteří žili na vesnici, anebo přímo v centru města, nebo zda měl na vzpomínání vliv jejich socioekonomický status.

- 4) Vymezení komparativního postupu vzhledem k časové ose. Zvolená kritéria badatelka sledovala v synchronním čase (jedná se o vzpomínky z jednoho období, konkrétně období dětství a mládí aktérů výzkumu).

2. Dějiny Ostravy na základě vybraných titulů odborné literatury

2.1. Pravěk, středověk a novověk dnešní Ostravy

Lokalita dnešní Ostravy měla své obyvatele už v pravěku. Svědčí o tom důkazy o používání zdejšího černého uhlí člověkem už před 22 000 lety. Tato zjištění dnes dělají z ostravských nalezišť světový unikát (Šmehlík 2009: 10).

Středověké osídlení můžeme datovat 8.-9. stoletím. Během 10.-12. století je vlastní vývoj moravskoslezského sídliště nejasný, avšak nejpozději do počátku 13. století bylo zasaženo kolonizační vlnou, kterou nejpravděpodobněji způsobila přemyslovská expanze. Kvůli geografické poloze sídliště, které se nacházelo v problematické pohraniční zóně oddělující přemyslovskou a piastovskou sféru vlivu, totiž do zdejšího vývoje zasahovaly právě tyto vnější politické okolnosti. (Antonín a další 2017: 17-19).

„První písemnou zmínku o Ostravě (Polské, dnes Slezské) obsahuje listina papeže Řehoře IX., kterou potvrzoval opatu benediktýnského kláštera v Týnci u Krakova (Polsko) Luitfridovi právo vybírat desátek ze vsí Polské Ostravy, Orlové, Doubravy, ...“³ (Przybylová a další 2017: 12). V této listině se nachází první písemná zmínka o jedné ze 34 obcí, které tvoří dnešní Ostravu. Dokument, který je však pokládán za rodný list Moravské Ostravy je závěť olomouckého biskupa Bruna za Schauenburku (1246-1281) z 29. listopadu 1267 (Przybylová a další 2017: 12). V období 1267-1276 získala Moravská Ostrava městská práva a na dlouho dobu byla jediným zdejším městem (Šmehlík 2009: 10).

Dne 17. května 1362 udělil Karel IV. Ostravě právo výročního trhu. Výroční trh probíhal vždy na jaře v období Velikonoc a zásadním způsobem podporoval hospodářský rozvoj města. Od 13. a 14. století se utvářela v okolí Ostravy vesnická síť, na kterou bylo město hospodářsky silně napojeno. Ostrava se tak stala jedním z hospodářských center regionu. Karel IV. také spojil své politické zájmy se zájmy olomouckých biskupů a *„Ostrava se tak de facto teprve ve druhé polovině 14. století stala centrálním opěrným bodem moci olomouckého biskupa, potažmo českého krále,“* (Antonín a další 2017: 24). Následně se

³ Pozn.: Dokument dochovaný jen v opisech ze 26. května 1229 (Przybylová a další 2017: 12).

Moravská Ostrava na přelomu 14. a 15. století stala součástí hukvaldského panství. V roce 1428 do města vnikli husité, avšak vojska polských knížat je přinutila po pár měsících ustoupit. Vzhledem k tomu, že město husitskými válkami příliš neutrpělo, můžeme o této době hovořit jako o jeho zlatém věku. Ostrava začala hospodářsky prosperovat, čemuž významně přispívali řemeslníci sdružení v ceších a výrazný příbytek obyvatel (Navrátil 2007: 9-12).

Negativně bylo město zasaženo až třicetiletou válkou započatou v roce 1618 a následnou morovou epidemií v roce 1625, jež si za oběť vyžádala až polovinu obyvatel města. O pár měsíců později Ostravu obsadila dánská vojska a během let 1642-1650 byla okupována vojsky švédskými. Útrapy dále pokračovaly tureckými válkami, kdy Tataři město poničili a vyloupili. Vrcholem byly války slezské, ve kterých se Marie Terezie pokoušela před pruským zábořem ubránit Slezsko, jakožto nejbohatší ze zemí Koruny české. Pozitivní změna přišla až připojením Haliče k Rakousku v roce 1772. Z Ostravy se poté stalo tržiště haličského zboží (Šmehlík 2009: 11).

2.2. Industrializace v Ostravě (od první těžby uhlí 1782-1914)

Počátky industrializace v Ostravě můžeme sledovat již v 16. a 17. století, ale až ve století 18. přicházejí nejzásadnější změny. V Ostravě se vzhledem ke zvyšování počtu obyvatel začala tvořit průmyslová předměstí za středověkými hradbami, které v té době už postrádaly svůj původní význam (Kuta a další 2015: 38). Během prvních padesáti let industrializace se počet obyvatel Moravské Ostravy zvýšil sedmapůlkrát a struktura obyvatelstva se tak výrazně změnila. Hlavní složkou městské populace se stalo námezdní průmyslové dělnictvo (Hudeček a další 2021: 35). Ve druhé polovině 18. století dochází k objevu nalezišť a první těžbě kamenného uhlí. *„Za začátek moderní těžby uhlí je považován 26. únor 1782, kdy byly na Landeku otevřeny štoly Juliána a Vilemína. Intenzivnější kutací práce začali v roce 1787 provádět také bratři Wilczkové v Polské Ostravě, ale těžilo se nepravidelně podle zájmu obchodníků,“* (Navrátil 2007: 22). Vzhledem k tomu, že povolání horníka mělo nejprve jen sezonní charakter, bylo bráno jen jako vedlejší k povolání hlavnímu, tj. zemědělství (Myška a další 2007: 49). Zásadní zlom v poptávce po uhlí přinesl rok 1828, kdy olomoucký arcibiskup Rudolf Jan Habsburský založil ve Vítkovicích u Moravské Ostravy huť. Ve Vítkovicích byla brzy zprovozněna první pudlovna na výrobu železa v Rakousku a následně první vysoká pec. Po smrti olomouckého arcibiskupa získal železářny v roce 1843 Salomon Meyer Rothschild (Šmehlík 2009: 11).

V roce 1873 spojili své bankovní kapitály Rothschildové s obchodním domem Gutmanů, a vznikl tak podnik Vítkovické horní a hutní těžířstvo (Navrátil 2007: 22).

Další přelomovou změnu přinesl průmyslu města nástup železniční dopravy. Klíčová byla tzv. Severní dráha císaře Ferdinanda, která propojovala Vídeň s polským Krakovem a město tak získalo železniční spojení s centrem monarchie (Kuta a další 2015: 39). Ostrava se začala rychle rozrůstat, začala výstavba nových obytných čtvrtí a kolonií pro horníky a hutníky, jelikož se do města stěhovaly desetitisíce lidí z celé monarchie (Šmehlík 2009: 12). Nejprve byla poptávka po pracovní síle pokryta místními zdroji, ale na počátku 50. let 19. století se objevil migrační tok proudící z blízkého okolí, zejména Těšínska. Následně v 60. letech se dostává do popředí migrace i ze vzdálenějších regionů, která na konci 19. století ještě vzrůstá (Dokoupil 2015: 419).

Podle sčítání lidu z roku 1869 v průmyslových oblastech Moravské Ostravy (Vítkovicích, Přívoze, Zábřehu a Lhotce) tvořili lidé s cizí domovskou příslušností 68,8 % obyvatel. Důvodem migrace do ostravsko-karvinské oblasti byla vidina vyšších výdělků a lepšího životního stylu, který přitahoval zejména mladé lidi. Nastával zde však problém, že i lidé v oblasti odcházeli ze svých stávajících pracovních pozic do průmyslu a zemědělské podniky se museli vyrovnat s neustálým odlivem pracovní síly. Tento nedostatek pracovní síly vyrovnávali sezonní pracovníci, nejčastěji z Haliče. Podle analýzy policejních knížek z 80. let pocházelo v Polské Ostravě 31,5 % všech migrantů z Haliče a v první polovině 90. let už téměř polovina, konkrétně 47,5 %. Migrace dosáhla největší intenzity v 90. letech, kdy už se tedy hlavním migračním zdrojem stala Halič (Dokoupil a další 2014: 208-217).

Migrační vlny Haličanů do Moravské Ostravy a okolí započaly v 60. letech 19. století. Nejprve se jednalo o příliv nekvalifikovaných mladých mužů do hornictví, hutnictví a stavebnictví a od 80.-90. let 19. století, kdy jev dosáhl své největší masovosti, zde přicházely celé rodiny (Šústková 2009: 72). Migrace z Haliče, jakožto jedné z kulturně nejzaostalejších agrárních provincií, do provincií rakouské monarchie spadá do kategorie vnitřní migrace, tzn. že pohyb nebyl spojen s žádnou administrativní překážkou, navíc byl usnadněn spojením Severní dráhou císaře Ferdinanda. V 90. letech 19. století se specifickou skupinou přistěhovalců z Haliče stali Židé, kteří se z velké části usazovali v centru městské aglomerace, kde se začali angažovat v pohostinství, výčepnictví, prodeji pálenky apod. Právě haličtí Židé tvořili na přelomu 19. a 20. století nejvýraznější migrační proud do Ostravy. Halič však jako zdroj pracovních sil a přistěhovalců do Ostravy přivedla také

skupinu lidí, jako byli tuláci, podvodníci, kriminálníci a prostitutky, což mělo za následek výrazné zvýšení kriminality a masového alkoholismu ve městě (Nesládková 2003: 145-149). Haličské přistěhovalectví skončilo až s první světovou válkou, avšak „ovlivnilo kulturní úroveň tohoto regionu, narušilo národnostní uspořádání, zkrátka se dotklo všech oblastí společenského vývoje ve městě a okolí,“ (Šústková 2009: 72).

2.3. Období první světové války a první republiky

Období trvající až do první světové války přineslo Moravské Ostravě mohutný rozvoj nejen průmyslový a ekonomický, ale Moravská Ostrava, jakožto dominantní centrum, začala do svého organismu vtahovat také sousední sídla (Kuta a další 2015: 46). Se vznikem Československa význam města ještě zesílil. „V roce 1920 byla Polská Ostrava přejmenována na Slezskou Ostravu. O čtyři roky později, v roce 1924 bylo k městu Moravské Ostravě připojeno šest moravských měst a obcí a vznikla tzv. Velká Ostrava,“ (Šmehlík 2009: 13). Velká Ostrava už sčítala okolo 113 tisíc obyvatel a stala se tak skutečným velkoměstem (Hudeček a další 2021: 36).

První světová válka v Ostravě posílila hutní průmysl a těžbu černého uhlí, díky čemuž se české země stávaly nejprůmyslovější částí bývalého Rakouska-Uherska (Kuta a další 2015: 46). Válka sice zbrzdila stavební rozvoj města, ale i přesto šly již v prvních letech samostatné republiky velké investice do bytové, technické a občanské výstavby. Začala se budovat velká kanalizační síť, modernizovala a rozšířila se také vodárna a vznikaly nové asfaltové cesty i chodníky. Začaly zde růst moderní obchodní domy, jako byl dům Brouk a Babka, Baťův palác, nebo obchodní dům Textilia⁴. Význam města se po válce výrazně zvýšil příchodem velkých finančních institucí, své sídlo si zde vystavěla například Česká eskomptní banka, Živnobanka, Národní banka, Anglobanka aj. V meziválečném období byla vystavěna Nová radnice, která se, po svém dokončení v roce 1930, stala největší radnicí v republice (Navrátil 2007: 32-34). Nová radnice představovala zárodek administrativního centra města. Vrcholem této stavby jsou čtyři alegorické sochy znázorňující Hornictví, Vědu, Obchod a Hutnictví (Strakoš 2020: 67).

Kromě budování nových provozů hutí a železáren bylo potřeba zajistit bydlení pro horníky a dělníky, kteří na Ostravsko přicházeli za prací z celé republiky. Bylo tedy potřeba zvýšit bytové kapacity ve městě (Kuta a další 2015: 44). Využitým typem ubytování byly

⁴ Pozn.: Dnešní název je Ostravica (Navrátil 2007: 33).

tzv. hornické kolonie, které vznikaly společně s rozvojem průmyslových podniků. Už v roce 1880 byly v Moravské Ostravě tyto dělnické osady čtyři s celkem 160 domky (Navrátil 2007: 25). Mezi nejznámější kolonie patří Nové kolonie jámy Terezie, později přejmenované na Petr Bezruč, které nechaly vystavět Vítkovické železářny už v roce 1909. Největší hutnickou dělnickou kolonií v Ostravě je Josefská kolonie, pojmenovaná podle manželky tehdejšího ředitele Vítkovických železáren Josefíny Schusterové. Jubilejní kolonie, se ve své době považovala za velmi moderní sídliště a její výstavba probíhala v několika etapách, až do roku 1948 (Durczak 2015: 82-134).

2.4. Období druhé světové války a poválečný vývoj (1945-1989)

Progresivní vývoj Ostravy byl narušen mnichovským diktátem, který zasáhl celou průmyslovou aglomeraci. Centrum ostravské průmyslové oblasti bylo obklíčeno zabraným územím, aby tak následně muselo být zcela závislé na nacistickém Německu. Dne 14. března 1939 se Ostrava stala prvním městem, kam nacisté vpadli. Následně byly obsazeny všechny význačné budovy, byli zatýkáni Židé, komunisté, sociální demokraté, inteligence města aj., což vedlo k útlumu politického i kulturního života. Kromě národnostního útisku, lidé tedy zažívali i útisk sociální, režim nezasahoval pouze do kulturního a politického vyžití, ale také do zaměstnání obyvatel. Jelikož nacisté věnovali zvýšenou pozornost ostravským koksovnám, protože koks byl zásadní pro jejich zbrojní výrobu, přemísťovali do válečné výroby lidi ze všech průmyslových odvětví. Celková nespokojenost obyvatel kvůli nedostatku potravin, až dvanáctihodinové pracovní době i přes víkendy, a násilí uplatňovanému na těch, kteří nebyli schopni požadovaného pracovního výkonosti, vedla ve druhé fázi okupace (v letech 1941-1943) už k výraznějšímu odporu. Pracující tak začínali z dolů utíkat a páchat na svých pracovních místech sabotáže, jako projev nesouhlasu s okupací (Jiřík a další 1993: 352-366).

Židovská obec v Ostravě byla po Praze a Brnu třetím největším centrem Židů v českých zemích. Židé už od poloviny 19. století tvořili značnou část obyvatel města a s počátkem 20. století už zde vlastnili přibližně dvě třetiny všech živností. Podle sčítání lidu z roku 1930 jich zde žilo zhruba deset tisíc. Antisemitismus se v Ostravě objevoval už za období první republiky, kdy však veřejné antisemitské projevy potlačovala demokracie. Po obsazení severomoravského pohraničí, v říjnu 1938, byly i na tomto obsazeném území uplatňovány protizidovské německé zákony. Po příchodu okupantů do Ostravy byly uzavřeny židovské firmy, Židé museli přihlásit svůj majetek u Národní banky v Praze a

všechny své cennosti odevzdat gestapu. Nacisté se nejprve snažili jen o vyhnání Židů, kteří přes hranice utíkali nejlépe mimo Evropu, a o zabránění jejich majetku, následně však jednotky SS dostaly na starost jejich celkový odsun. První deportační vlak odjel z Ostravy 18. října 1939 a do cílové stanice, Niska nad Sanem, přijel o dva dny později. Celkem bylo v tomto vlaku deportováno asi 900 židovských mužů, kteří na místě určení začali budovat prototyp židovského tábora. O týden později z Ostravy odjel i druhý vlak, ve kterém se nacházelo dalších 400 Židů. Připravovaný třetí deportační vlak už však do tábora nedorazil. Tento tábor sloužil jako průchozí bod, odkud byli Židé vyháněni k sovětské hranici, nebo odkud sami zejména do SSSR prchali. V táboře nakonec zůstal téměř každý devátý Žid. Ti, kteří se zde stále nacházeli i nadále pokračovali ve výstavbě. V březnu 1940 přišla do tábora zpráva, že Židé, kteří se zde stále nacházejí, nebo kteří byli vyhnáni, se smějí vrátit domů. Jednalo se však jen o dočasný odklad „konečného řešení“. Transport do Ostravy přijel 13. dubna a s ním se vrátilo cca 300 ostravských Židů. Na otázku, proč se nacisté rozhodli akci Nisko ukončit a tábor rozpustit, odpovídali historikové několika způsoby. Nejčastěji je jako důvod uváděn údajný nesouhlas Hanse Franka se shromažďováním Židů na „jeho“ území (německého generálního guvernéra, který stál v čele okupovaného území v Polsku), nebo protesty SSSR proti výstavbě tábora v blízkosti hranic a proti vyhánění Židů na jejich území (Borák 2009: 5-102).

Ostravsko nakonec bylo roku 1944 to jediné, co Hitlerovi z těžkého zbrojního průmyslu zbývalo, proto se zde pracovalo naplno pro „vítězství“ říše (Navrátil 2007: 44). Posléze, dne 30. dubna 1945, museli vojáci wehrmachtu i složek SS uprchnout před prvními oddíly Rudé armády. Osvobozovací boje a letecké nálety v Ostravě zasáhly 3 168 budov, avšak průmyslový potenciál města byl během osvobození uchráněn. Po osvobození byl kladen velký důraz zejména na změny ve vlastnických vztazích. Znárodnovací dekrety se v Ostravě týkaly všech dolů a průmyslových podniků s více než pěti sty zaměstnanci, jednalo se tedy o převážnou část ostravského průmyslu. V roce 1946 tak byly všechny těžbařské společnosti začleněny do národního podniku Ostravsko-karvinské kamenouhelné doly (Jiřík a další 1993: 368-420). Po komunistickém převratu v roce 1948 se Ostrava stala centrem hornictví a těžkého průmyslu, a to na základě rozhodnutí komunistického plánování a díky „*založení ekonomiky socialistického státu na extenzivní těžbě surovin a těžkém průmyslu*“,“ (Hudeček a další 2021: 36-37).

Jako reakce na stávající problémy v Ostravě vzniklo mimo ostravské centrum sídliště Poruba. Střed města se potýkal se zastaralým bytovým fondem, nekvalitní údržbou domů,

se špatnými komunikacemi a zejména s havarijním stavem životního prostředí způsobeným koksovny, elektrárnami a chemickým průmyslem. Ostrava si jako největší průmyslové stanoviště v republice získala označení „*ocelového srdce*“ republiky. Na počátku 50. let 20. století tuto koncepci Ostravska ohlásil pětiletý výrobní plán na léta 1949-1953, avšak plnění těchto plánů produkce ostravského průmyslu nebylo reálné. Slovní spojení „*ocelové srdce*“ tak vypovídá především o „*přesvědčení představitelů totalitárního režimu, že je možno transformovat město pouze na základě enormních požadavků na jeho roli v ekonomickém procesu,*“ (Pavelčíková 2010: 56).

Obrovské investice státu do těžkého průmyslu způsobovaly nerovnováhu na vnitřním trhu, proto od května 1952 probíhaly přípravy na měnovou reformu⁵ a zrušení poválečného lístkového systému. Celková nespokojenost obyvatel se stále zvyšovala a konkrétně na Ostravsku se projevovala pracovní nekázní, například v podobě odmítnutí horníků fárat do dolů. Těžba uhlí byla prioritou a hlavním úkolem Ostravska bylo plnění plánů komunistického režimu. Ve sdělovacích prostředcích se na titulních stranách objevovaly kvantitativní ukazatele těžby a výkonu hornických úderů, zatímco dopady na životní prostředí byly bagatelizovány. Největším znečišťovatelem byla koksovna Karolina, která se nacházela v centru města. Období padesátých let bylo, z hlediska znečištění ovzduší, pro Ostravu nejhorším obdobím. Důvodem byl nedostatek kvalitního černého uhelného prachu, místo kterého se používala méně hodnotná paliva. I přes tuto skutečnost, byly ostravské výtěžky v těžkém průmyslu velkým lákadlem pro nově příchozí obyvatele (Juřica 2015: 1-10). Výstavba dalších závodů, nových dolů, koksoven a největšího průmyslového giganta Nová huť v Ostravě-Kunčicích, tak do Ostravy přivedla několik desítek tisíc pracovníků z celé republiky, pro které bylo potřeba zajistit další bydlení. Pro nově příchozí pracovní sílu se začala budovat nová sídliště mimo ostravské centrum, s kapacitou asi sto tisíc bytů (Navrátil 2007: 42). Většina území Ostravy však byla poddolována a v městském centru se nevyskytoval dostatek prostoru pro novou výstavbu. Využit se tedy musela nezastavěná zemědělská půda (Kuta a další 2015: 52-61).

Jelikož se z centra města mnoho lidí stěhovalo do nově vybudovaných sídlišť, docházelo souběžně s novou výstavbou k řadě demolicí, které si za svou „obětí“ vyžádaly mnohé historicky cenné objekty (Juřica 2015: 8). Díky tomuto masovému přesunu majoritního obyvatelstva se však uvolňovaly i starší zástavby města, ve kterých se začaly

⁵ Pozn.: Měnová reforma proběhla 1. června 1953 (Juřica 2015: 1).

soustřeďovat početné romské rodiny, které do Ostravy přicházely zejména ze Slovenska. Pro tuto minoritní skupinu byly nové zástavby příliš drahé, a tak se ke konci 50. let ve Vítkovicích, Přívoze, Hrušově apod. začala formovat romská ghetta. Tyto lokality byly charakteristické špatnou občanskou vybaveností, velkým chátráním domů a přeplněností bytů (Pavelčíková 2004: 116-117).

Komunistický systém zavedením pracovní povinnosti způsobil, že mladí lidé na Ostravsku odcházeli pracovat do místního průmyslu, kde v té době převažovala nekvalifikovaná práce za vyšší a rychle rostoucí platy. Do nově vybudovaných sídlišť pak odcházeli právě zaměstnanci průmyslových odvětví, kteří měli přednostní nárok na přidělení poměrně levného státního bytu. Zpravidla si o byt žádali mladí manželé, krátce po svatbě. Zisk bytu v Ostravě nebyl tak obtížný jako jinde vzhledem k faktu, že k roku 1960 už bylo na území města k dispozici téměř 75 000 bytových jednotek (Jeřábková a další 2007: 99-115).

Totalitní režim přetrvával až do roku 1968, kdy přišel první pokus o vymanění se z komunistického vlivu. V porovnání s Prahou přicházelo pražské jaro na Ostravsko pomaleji a postupně nabíralo na síle. Jako první se k obrodnému procesu přihlásili umělci a na setkání 8. 3. 1968 založili *Akční koordinační výbor uměleckých svazů a kulturních institucí*, který byl předobrazem pro celostátní *Koordinační výbor tvůrčích svazů* v Praze. Proti demokratizujícímu procesu se samozřejmě stavěli konzervativní členové KSČ, kteří už na jaře pomáhali s přípravou srpnové okupace. Začalo také docházet k aktivizaci společenských a zájmových organizací. „*Obnovení svobody spolčování, shromažďování, svobody projevu uvolnilo cestu též k obrodě dosavadních nekomunistických politických stran, zájmových a společenských organizací, začleněných do Národní fronty, která byla jako demokratický politický organismus oslabována a umrtvována v systému centrálního a direktivního politického rozhodování,*“ (Jiřík 1998: 25). 27. června 1968 vyšel manifest Ludvíka Vaculíka *2000 slov* a obrodný proces tak nabíral na síle. O pár měsíců později, 21. srpna v brzkých ranních hodinách, byl pokus o reformu politického systému zastaven obsazením ostravské oblasti tzv. železnou divizí. Zaměstnanci ostravských dolů a závodů začali formovat dlouhé demonstrativní průvody, ve kterých se státními vlajkami a protiokupačními transparenty procházeli centrem Ostravy. Následovalo několik dní plných stávek a akcí na projev odporu a nesouhlasu se sovětskou okupací (Przybylová a další 2017: 141). V republice se po okupaci rychle změnilы mocenské poměry. Představitelé politické moci byli podrobeni Moskvě, která se nyní mohla svévolně vměšovat do našich politických

záležitostí. Ostrava se už před rokem 1968 potýkala s řadou problémů. Jednalo se zejména o devastaci životního prostředí, nízkou intelektuální infrastrukturu a nedostatečnou občanskou vybavenost (Jiřík 1998: 15-34). Všechny tyto vlivy, zejména však sovětská okupace, zapříčinily velkou emigrační vlnu, která oslabilo tvořivou sílu nejen Ostravska, ale celé republiky (Kuta a další 2015: 52).

2.5. Období po roce 1989

Nejenom díky evropské a světové situaci, ale i díky uvolnění poměrů v Sovětském svazu, přinesl změnu až rok 1989, kdy začalo docházet k obnovování demokratických principů. Vzhledem k faktu, že se jedná o poměrně nedávnou historii a vývoj Ostravy po roce 1989 byl v relevantní historické literatuře souhrnně zpracován jen málo, musela autorka vycházet především z internetových zdrojů. Na toto téma uvedl, publicista a spisovatel, Boleslav Navrátil v deník.cz, proč se v Ostravě sametová revoluce rozjížděla pomaleji. Bylo to zejména z těch důvodů, že v Ostravě byla normalizace nejtvrději z celé republiky (propuštěno bylo 69 % učitelů, 41 % lékařů a 76 % novinářů) a také proto, že v Ostravě bylo nejschopnější oddělení Státní bezpečnosti v republice a ve správě StB pracovalo dvojnásobně více zaměstnanců než v Praze (Navrátil 2014). Po 17. listopadu, kdy došlo k napadení demonstrantů v Praze, se tak demonstrace na náměstí Lidových milic (dnes Masarykovo) v Ostravě konala až 20. listopadu (Przybylová a další 2017: 152-153).

Kromě protestujících studentů v Ostravě byli desítky tisíc lidí pracujících v dolech, železárnách a hutích, kteří nakonec 27. listopadu v Nové huti zorganizovali generální stávkou. Z důvodu komplikovanosti se na šest minut zastavila jen jedna část provozu. *„Ostravská huť se definitivně jako celek připojila k revolučním událostem až 2. prosince, kdy odevzdala zbraně jednotka lidových milic Nové huti Klementa Gottwalda do vojenského skladu,“* uvedl ve svém článku redaktor Českého rozhlasu Martin Knitl (2019). Městským výborem KSČ však byla svolána také protidemonstrace, která byla s účastí až deset tisíc lidí, zřejmě největší v republice (Knitl 2019).

Spisovatel a kronikář města Ostrava, Martin Juřica, uvedl, že polistopadové dění v Ostravě bylo symbolicky ukončeno 24. prosince přejmenováním náměstí Lidových milic na Masarykovo náměstí. O pár dní později, 29. prosince 1989, s volbou nového prezidenta, skončily i poslední studentské stávky (Juřica 2015). Václav Havel, nově zvolená hlava státu, si ve své nové funkci zvolil za první místo návštěvy právě Ostravu. Následně v listopadu 1990 získala Ostrava postavení statutárního města a mohla tedy například rozhodnutím

zastupitelstva rozdělit své území na městské části se svěřenou působností. Nakonec byl počet městských obvodů stanoven na 22 (Przybylová a další 2017: 153-154).

Po roce 1989 v republice proběhla malá i velká privatizace a tam, kde to bylo možné, se začal majetek vracet původním majitelům. „*Velká část bytů z majetku městských obvodů byla privatizována do rukou tehdejších nájemníků, kteří vytvořili malá bytová družstva. Bytový fond v bytových domech v Ostravě tak tvoří směs nájemního, družstevního a vlastnického bydlení, která tvoří ve většině míst mix,*“ (Hudeček a další 2021: 37).

Koncept sovětské zbrojní politiky, který Ostravě přidělil roli „*ocelového srdce republiky*“, začal upadat. V aglomeraci byl v důsledku politických, ekonomických a sociálních změn nastartován proces restrukturalizace výrobní základny, v rámci něhož byla v letech 1994 a 1995 zcela ukončena těžba černého uhlí na území města Ostravy. V důsledku restrukturalizace začaly na území Ostravy vznikat opuštěné zdevastované průmyslové plochy tzv. brownfieldy. Dalším problémem, doprovázejícím v podstatě jednorázové ukončení těžby, byla nezaměstnanost. V Ostravě bylo téměř v jednu chvíli uvolněno cca 20 000 zaměstnanců. Důsledky nezaměstnanosti ale nebyly příliš fatální, jelikož se část pracovníků vrátila do svých rodišť, část byla převedena do zachovalých těžebních podniků v revíru a část odešla do předčasného důchodu. Kritický byl však stav životního prostředí, který se nejvíce projevil zejména v poválečných letech v čistotě ovzduší a vody. Avšak od osmdesátých a následně zejména v devadesátých letech už můžeme sledovat zlepšení (Kuta a další 2015: 53-56).

3. Ostrava v dobách mého dětství a mládí. Na základě vzpomínek dnešních sedmdesátníků

3.1. Vzpomínky na rané dětství a rodinu (základní škola, volnočasové aktivity)

Vzpomínky na Ostravu začínali aktéři popisovat skrze vzpomínky na své místo bydliště, kdy paní Lada a pan Jan pocházejí z vesnice v okolí Ostravy, paní Michaela, paní Vlasta a paní Dominika vyrůstaly v Ostravě-Porubě a pan Kamil žil přímo v centru Ostravy:

„Dětství a mládí jsem prožil v Moravské Ostravě, takzvaně na Fifejdách, což já jsem byl 1 z těch Fifejdáků takzvaných, protože jinak to byla takhle ta část na těch Fifejdách kolem zimního stadionu bývalého.“⁶

Na svou blízkou rodinu, tedy na rodiče, vzpomínají všichni aktéři v pozitivním smyslu, i když zmiňují, že jejich výchova byla přísná. Paní Lada s panem Janem vzpomínali, že životem na vesnici byla jejich přísná výchova orientována zejména k práci:

„Výchova rodičů byla přísná, tím že prostě jsme měli to velkého hospodářství, tak jsme museli makat, a to od mala, no a učit jsme se museli sami, to jako prostě neměli čas se nám věnovat. No přísná, ale dobrá.“⁷

Své dětství v Ostravě aktéři popisovali zejména skrze místa, kde se v tomto období života pohybovali. Paní Michaela se svou sestrou Vlastou zmiňují les za Vysokou školou báňskou, kam společně chodily trávit volný čas. Pan Kamil i pan Jan zmiňují Černou louku⁸, konkrétně zdejší tržiště a zábavní park, který se zde svého času nacházel. Paní Lada a paní Dominika si zase vybavily, jak obrovským a neznámým dojmem na ně město působilo:

„... tak dětství v Ostravě byly pro mě obrovské domy, spousta lidí a bludiště.“⁹

Také odpovědi aktérů na otázku „Jaká je tvá nejraději vzpomínka na Ostravu?“ byly velice různorodé. Pan Kamil i paní Lada popsali zážitek, kdy se ve městě jako malé děti ztratili. Dále paní Dominika zmiňuje Den horníků, paní Lada obchodní domy, pan Kamil zejména sportoviště a pan Jan opět zmínil trhy, kde s otcem jezdili prodávat ovoce.

Při vzpomínání na období svých studií na základních školách narátoři nejprve představili svou školu a většinou začali hovořit o konkrétních učitelích, na které si vzpomínají. Vzpomínky na základní školu byly převážně pozitivní a co se aktérům ve škole nelíbilo byly jen nějaké neoblíbené předměty, nebo pan Kamil vzpomínal také na určité spolužáky, kteří výuku narušovali. Když autorka aktéry požádala, aby se pokusili srovnat tehdejší školství s tím dnešním, tak se jen paní Dominika vyjádřila, že dnešní výuku díky

⁶ Pan Kamil, 75 let, důchodce, střední průmyslová škola, ženatý, zaměstnán jako technický úředník, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁷ Paní Lada, 74 let, důchodkyně, střední ekonomická škola, vdaná, zaměstnána jako zapisovatelka a sekretářka, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

⁸ Pozn.: Do oblasti dnešního výstaviště se od roku 1870 svážel odpad z koksoven v okolí. Následně zde vznikla halda, která byla ve 30. letech 20. století rozebrána a byly zde vystavěny výstavní pavilóny (Chaleplis a další 2022: 32).

⁹ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

novým technologiím, považuje za „lepší“. Pan Jan zase novou metodu učení s využíváním technologií považuje za větší úlevu pro žáky. Paní Michaela a paní Vlasta pak zmiňují problém s autoritami:

„Podle mého názoru je to stav celé společnosti a těch poměrů, které se samozřejmě odráží v těch dětech i v té zpětné vazbě těch učitelů. Naprosto nesrovnatelný je postoj těch studentů a žáků k autoritám. Před tím měli nesrovnatelně více respekt.“¹⁰

„Já bych řekla, že to bylo lepší období, protože to dnešní období, ti učitelé jsou chudáci, protože ty děti jsou rozežrané, tak to řeknu lidově [...].“¹¹

Pan Kamil a paní Lada se zase shodují na názoru, že požadavky na žáky jsou mnohem menší, než které byly kdysi:

„Tak já si myslím, že dneska ty nároky na ty děcka jsou daleko menší, než předtím bylo, že prostě jsme museli některé věci umět skoro až nazpaměť, což taky není úplně ideální, ale bylo to přísnější, ale říkám jako viz. ta čeština, ale kdysi byly vyjmenovaná slova a prostě přes to nejel vlak, jak jsi tam prostě nenapsala to I/Y takové, jaké tam mělo být, tak bylo zle, ale dneska se to nějak tak rozvolňuje, že ty pravidla nejsou tak přísné a tvrdí se, že prostě ty děcka toho umíjou míň [...].“¹²

„Ale ta technika šla dopředu a tehdejší školství já nevím, jestli jsme se toho učili míň nebo víc, možná víc, možná to bylo přísnější právě na ty výsledky.“¹³

Během let na základních školách všichni aktéři jezdili minimálně na jednodenní výlety do okolí Ostravy a na hory. Pan Jan rovněž zmiňuje exkurze, nebo povinné koncerty. Jediná paní Lada vzpomínala také na vícedenní výlet do Prahy na konci 9. ročníku.

Co se týče volnočasových aktivit v období základní školy, tak se opět většina narátorů ve vzpomínání shoduje. Nejčastěji byly zmiňovány sportovní aktivity. Někteří se sportu věnovali závodně, konkrétně paní Michaela, která dělala atletiku na Vítkovickém stadionu¹⁴,

¹⁰ Paní Michaela, 71 let, důchodkyně, vyučená dámská krejčová, vdova, zaměstnána jako pracovnice ve Výzkumném ústavu hutnictví železa a výpočetním středisku, rozhovor uskutečněn 14. 1. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

¹¹ Paní Vlasta, 68 let, důchodkyně, vyučená prodavačka textilu, vdaná, zaměstnána v administrativě, rozhovor uskutečněn 10. 8. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě sestry aktérky.

¹² Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

¹³ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

¹⁴ Pozn.: Stadion byl postaven Vítkovickými železárnami roku 1929 avšak za války fungoval jako parkoviště pro tanky wehrmachtu (Žárský 2017).

nebo pan Kamil, který hrál basketbal v hale Tatran¹⁵. Kromě paní Dominiky, která ze zdravotních důvodů sport provozovat nemohla, se sportu věnovali i ostatní aktéři, i když ne na profesionální úrovni. Paní Vlasta zmiňuje konkrétně volejbal a pan Jan kopanou s kamarády.

Následně se aktéři pokusili srovnat tehdejší volnočasové aktivity s dnešními. Paní Dominika odpověděla, že dnešní doba je pro děti „lepší“, jelikož rodiče už nejsou tak přísní a děti tak mají větší volnost.

„Dneska to je ale o hodně lepší, už jenom stačí to, že ti rodiče jsou takoví, že netřískají ty děti a nevychoávají je tím, že prostě půjdeš do kouta. Takže klidně můžeš říct jdu tam a tam, hlavně v kolik přijdeš a abys pak přišel, a ne celý mokrý, v tolik a tolik hodin nejpozději, no.“¹⁶

Paní Michaela, pan Kamil a paní Lada se ve svých odpovědích shodli, že kvůli moderním technologiím (telefony a počítače) dnes děti „sedí doma“. Paní Vlasta, pan Kamil a pan Jan se v odpovědích shodovali také v tom, že v období jejich dětství nebylo tolik možností, jak trávit volný čas, kdežto dnešní děti mají mnohem větší výběr. Posledním společným motivem bylo, že volnočasové aktivity dnes rodiče stojí mnohem více času a financí, a ne všechny rodiny si to mohou dovolit, a i z tohoto důvodu dnes hodně dětí tráví volný čas doma.

„No, srovnat, dneska těch volnočasových je neúřekom, dříve jsme si ty volnočasové aktivity vlastně prováděli sami a neplatilo se za to, dneska se vlastně za to musí platit. Neexistuje kroužek, který by se neplatil. Nevím, od 16 roků jsem začal chodit do hasiče, no ale nemusel jsem platit, dneska my berem 300 korun na děcko za rok a dneska by rodiče dali klidně i 500 korun, protože vědí, že je o ně postaráno, zeber si fotbaly a jiné ty, když za fotbal se platí 1000 korun za půl roku, nebo na čtvrt roku, a ještě se s nima musí jezdit, dovést je tam, počkat tam na ně. My jsme si vlastně udělali kolektiv, zablbli jsme a šli jsme dom, no.“¹⁷

„Takže vidím, že dneska taky lidi sportujou, nebo děcka sportujou, ale nevydrží všichni a druhá věc je ta ekonomická stránka věci, že kdysi, když já jsem chodil hrát ten basket, tak

¹⁵ Pozn.: Sportovní hala byla už za první republiky využívána také pro výstavní prostory (Žárský 2017).

¹⁶ Paní Dominika, 70 let, důchodkyně, vyučená prodavačka obuvi, vdaná, zaměstnána jako prodavačka, rozhovor uskutečněn 24. 8. 2022 v Ostravě-Zábřehu, v bytě aktérky.

¹⁷ Pan Jan, 76 let, důchodce, vyučený soustružník, ženatý, zaměstnán jako soustružník a hasič, rozhovor uskutečněn 19. 9. 2022 v Ostravě, v bytě sestry aktéra.

jsme v určité době dostali trumpky, tepláky, dres, ale dneska už vlastně to všechno musijou financovat rodiče, a ne každý rodič má na to, aby ty sporty utáhnul, když si to to děcko vybere, nedej bože, když si vybere hokej nebo tenis nebo něco takového. Tak to jsou takové volnočasové aktivity, které dneska stojí hodně peněz a né každá rodina na to má jak finančně, tak i časově.“¹⁸

Všichni narátoři se shodli také u tématu dovolených, kam jezdívali s rodinami. Odpovídali, že dovolená v dnešním slova smyslu (cesta k moři) tehdy neexistovala. Za dovolené se považovaly cesty v rámci naší republiky, zejména mimo Ostravu. Paní Michaela také zmiňuje prázdniny u tety na Slovensku. Na výlety se zase jezdilo převážně o víkendech, a to zejména na chaty, nebo za příbuznými. Paní Vlastě a panu Janovi utkvěli v paměti také výlety na koupaliště.

3.2. Vzpomínky na mládí (střední škola, volnočasové aktivity)

Naprostá shoda nastala při vzpomínání na střední školu, kam všichni narátoři pokračovali. Každý sice navštěvoval jinou školu s jiným oborem (jediná paní Lada dojížděla do školy mimo Ostravu), ale z odpovědí jednoznačně vyplývá, že v tomto období už si aktéři nevytvořili tak pevné přátelské vztahy, jako na základní škole. Důvodem bylo, že spolužáci jedné třídy už mívali rozdílné zájmy a pocházeli z různých částí města, takže se hned po vyučování vraceli zpět do místa bydliště. Paní Michaela s paní Věrou také zmiňují, že téměř okamžitě po ukončení studia založily rodinu.

Ke střední škole patří také taneční kurz, kterého se nezúčastnil jen pan Kamil, z důvodu sportovních aktivit, a paní Vlasta, která již před školním tanečním kurzem navštěvovala svůj „kroužek tančení“. Paní Michaela uvedla:

„Určitě jsem chodila, ale vůbec nic si nepamatuji. Muselo to být v jediném sále, který tam byl, a to bylo v tom kulturáku, to bylo v podstatě na prvním obvodě porubském,“¹⁹

Lze tedy předpokládat, že porubským kulturním domem je myšlen DK Poklad, který je neodmyslitelnou součástí Ostravy-Poruby. Paní Lada a pan Jan do svých taneční docházeli na již výše zmíněnou Černou louku.

¹⁸ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

¹⁹ Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 14. 1. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

Víkendy narátoři i v mládí trávili většinou na chatách, na návštěvách u rodin a na výletech. Pan Kamil zmiňuje také víkendové sportovní výjezdy do různých měst, kterých se se svým týmem účastnil. Když však aktéři začali vzpomínat, kam chodili na rande, objevovaly se dva typy odpovědí. Paní Michaela a paní Lada uvedly, že se s chlapci chodily procházet po okolí jejich bydliště. Paní Vlasta a pánové Kamil a Jan zase uvedli, že se chodilo převážně do hospod, vináren a kaváren. Pan Kamil například konkrétně zmínil dodnes fungující podnik Elektra²⁰. Paní Michaela však kromě procházek uvádí také čaje o páté, které byly nedělní samozřejmostí pro většinu narátorů:

„Chodilo se prostě po venku, na ty procházky. Chodilo se na ty čaje v neděli, tam to bylo taky taková líheň známostí. Nikam, říkám no, po Porubě, ani si nepamatuju, že bych jela s někým do centra, to bylo úplně jiné, než dneska to pozoruju kolem sebe.“²¹

Na čaje o páté aktéři vzpomínali v kontextu posezení s přáteli, poslechnu hudby a taneční zábavy:

„Diskotéky, každou neděli v 5 přesně. Kino bylo před tím. To byly nejkrásnější časy. To jsem si fakt jako užívala, už kvůli té hudbě, že mi hráli ty bluesy, Marie Rottrová, Špinarka taky. To bylo naprosto úžasné. Ještě to nebylo tak, že by se tam mohlo pít, takže to bylo trošku na jiné úrovni, než co dokáže udělat chlast s nějakou taneční zábavou. Na to strašně ráda vzpomínám.“²²

„[...] ale neuvědomuju si diskotéky stylu, jak je jako teď, tak za nás nebylo, jako že by tam někdo točil deskama. To spíš jsme chodívali, když jsme si chtěli sednout a poslechnout hudbu, tak jsme šli do toho Fénixu, nebo do toho Paláce, nebo do té Elektry, kde hrála normální taneční kapela jo a tam se sedělo u toho, tancovalo, poslouchalo.“²³

„Diskotéky nebyly, byly ty čaje o páté, tak co byly, tak jsme chodili, jako to se vždycky sešla parta, tak to bylo fajn. Ale čaje o páté nebyly jak diskotéky, že to začlo večer a skončilo o půlnoci nebo nad ránem, čaje o páté začínaly v pět a končily v devět, takže tam se nic tak

²⁰ Pozn.: Kavárna s původním názvem Hornický dům byla vystavěna v letech 1924-1926 a do 90. let fungovala také jako kino. V současnosti jsou prostory využívány jako kavárna a ve druhém patře se nachází banka (Moravec 2012)

²¹ Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 14. 1. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

²² Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 14. 1. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

²³ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

moc nedělo. Jsme si zatancovali, zazpívali, ale bývalo to každý týden no, se dá říct a nejenom ve městě, ale bývalo to i na těch vesnicích.“²⁴

Kromě čajů o páté patřila k tehdejším víkendům také kina, která byla narátory hojně navštěvována. Nejčastěji byla zmiňována kina Luna, Svoboda, Oko, Dukla a zejména Vesmír, které bylo podle pana Kamila v té době nejmodernějším kinem. Paní Dominika a paní Michaela uvedly, že za lístek do kina platily 2 Kč a pan Kamil platil 5 Kč. Divadelní představení pak z narátorů navštěvoval nejvíce pan Kamil a paní Lada, ostatní se pouze zmínil o divadelních představeních v rámci školy. Pan Kamil a paní Lada však zmiňují dodnes působící divadla:

„Do divadla v té době do Myrona, do Nejedlého a do Bezruče jako na nějakou činohru a takové to divadlo co je dneska u Sýkoráku, vyhrálo to nějakou cenu, tak to tenkrát ještě nebylo jako takhle, jenom tady tyto 3. Takže jsem chodil buď na činohru nebo na nějakou operetu, muzikály nebyly v té době ještě.“²⁵

3.3. Vzpomínky na společensko-politickou situaci

Během období osamostatňování, tedy odchodu od rodičů a zakládání vlastní rodiny aktéři vzpomínají, že měli možnost využít finanční pomoci od státu, města, nebo zaměstnavatele. Paní Michaela a paní Dominika se svými muži využili novomanželské půjčky od státu, pan Jan zase dostal novomanželskou půjčku od svého zaměstnavatele. Podle paní Michaely však největším problémem bylo bydlení a jelikož na volné byty byly pořadníky, většinou se sháněly po známostech. Konkrétně paní Michaela šla bydlet do bytu, který jí zařídil její otec a stejně tak pan Kamil, kterému byt koupila jeho matka. Paní Lada však vzpomíná na jiné zkušenosti:

„Tak jako neumím to posoudit z jiného hlediska, jestli měli všichni takovou možnost se dostat k bytu, ale myslím, že i na tom úřadě to bylo tehdy jednodušší, že když ses vdala a zakládala rodinu, že jsi měla možnost ten byt dostat. Jako spousta takových našich kamarádů dostala byt tím způsobem od úřadu [...].“²⁶

²⁴ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

²⁵ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

²⁶ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

Okolo období dosažení dospělosti aktérů v roce 1968 začalo docházet k postupnému uvolňování komunistického systému, až byly tyto reformy potlačeny vstupem vojsk států Varšavské smlouvy na naše území. Většina narátorů se vyjádřila, že se jich tento problém nijak nedotýkal, nijak je neovlivňoval a že se o politiku v té době nezajímali. Paní Michaela uvedla, že kdyby v té době žila v Praze, nejspíš by celou situaci vnímala jinak. Paní Vlasta ale vzpomíná, že kvůli otci celou událost vnímala jinak, než ji vnímá zpětně dnes:

„Akorát vím, že v tom roce 68, tím že otec byl komunista, tak celkem jsme byli ovlivněni, že měli přijít ti Rusáci, že tady jsou správně, no vlastně tím, že jsem byla mladá, neměla jsem rozum, jo, potom už ne, ale začátek mi připadalo, že se nic neděje, že nám přišli pomoci.“²⁷

Jediný pan Kamil a paní Lada, kteří sice stejně jako ostatní narátoři pražské jaro nijak nepocíťovali a nevnímali, vzpomínají na své zážitky při vstupu vojsk do Ostravy:

„... samozřejmě byl to pro mě šok, když jsem šel do práce ráno a tanky stály u té banky. Tím to jako začali, že tady ti Rusi přijeli, takže byl to pro mě takový šok, když jsem šel ráno do práce a po Nádražní třídě stály tanky, a to jsem si myslel, že to je nějaké cvičení, to by mě vůbec nenapadlo, až v práci jsme zjistili, z rádia, a co se děje.“²⁸

„Akorát mám vzpomínky na ten 68. rok, jak jsem dělala na prokuratuře, a byli jsme první, koho nás obsadili, jako vojáci, protože soud a prokuratura, a tak to si pamatuju teda, jak teď tam stáli vojáci a my jsme v kanclu nevěděli co máme dělat. A když si nás šéf svolal na poradu, tak otevírali šuplíky a nabíjeli pistole a chystali si zbraně, takže to byla trošku taková divočina, to jsme nevěděli, co máme dělat, ale jako pak si pamatuju, že jsme se sebraly s holkama, my jsme teda vyšly z té budovy, že nás pustili ven a šly jsme na to náměstí a tam jsme si pěkně popovídaly s vojáky, jako co blbnou, ať se na nás podívají, že jdem na oběd. Ale pak si pamatuju, že jsem z práce přijela domů, jela jsem tady ještě a pak jsem zdrhla z Ostravy, tu jsem taký děs a běs chytla tady před tou radnicí, jak jsem viděla, že on s tím dělem z toho tanku točí a míří na ty lidi, tak to jsem zdrhla domů k rodičům, to jsem se bála.“²⁹

²⁷ Paní Vlasta, rozhovor uskutečněn 10. 8. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě sestry aktérky.

²⁸ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

²⁹ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

Počátek normalizace také nikdo zásadně nepociťoval. Narátoři se opět téměř jednotně vyjádřili, že normalizace do jejich života nijak zásadně nezasahovala. Paní Dominika na normalizaci vzpomíná, jako na vidinu lepšího a snadnějšího života s možností vycestovat a paní Lada si v kontextu této otázky vzpomněla, jak se museli systému podřizovat:

„Každý rok se dělaly takové prověrky, ti psali hodnocení jako, a protože my jsme samozřejmě protestovali a tak, tak si pamatuju, jak mi vždycky domlouvali, jako stojí ti to za to, buď rozumná. Tam se jenom napiše do těch papírů, já nevím už, že jsem se s tím vyrovnala, nebo že to schvaluju nebo něco. A já jsem to teďka přečetla a chtělo se mi z toho zvracet no (smích). A přitom říkám, ti naši šéfové, jak vytahovali ty pistole a málem by se tam stříleli s těma vojákama, tak se to potom všechno převrátilo no, tak nás přesvědčovali, že ať si nezkazíme život. Oni by nás vyhodili z práce, kdybysme nějak jako remcali aktivně proti tomu, ale to nemohl nikdo schvalovat že, takže nějak veřejně já jsem nevystupovala nikde, já jsem to neměla zapotřebí. Ale v té práci už potom, se to tak nějak stupňovalo.“³⁰

Život v socialistické společnosti se vyznačoval také povinností „slavit“ výročí Velké říjnové socialistické revoluce 7. listopadu. Narátoři na tento den většinou vzpomínají pozitivně a primárně vzpomínají na lampiónové průvody, které se jim líbily. Paní Michaela podotkla, že se jednalo o formální a povinnou záležitost, které se účastnila v rámci své školy. Paní Lada si pamatuje, že byla školní nástěnkář a bavilo ji nástěnku slavnostně zdobit a paní Dominika se zase účastnila recitační soutěže ruských básní. Pan Jan s úsměvem zmínil příhodu s obrazem Lenina:

„Tak na VŘSR byly ty průvody lampionové a v práci no, to jsme pověsili Lenina a kdosi vybarvil ten vous na černo, to si pamatuju, to byla ostuda.“³¹

Dalšími svátky, na které narátoři vzpomínali, byl Mezinárodní den dětí a Mezinárodní den žen. Na den dětí všichni vzpomínají jako na výlety do cukrárny, nebo na dárečky či květiny které dostávali. Paní Lada popsala také závody, které už jako rodiče připravovali pro děti z jejich sídliště. Pan Jan vzpomíná na dětské dny, kde jako dorostenci z hasiče vymýšleli pro menší děti zábavu.

³⁰ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

³¹ Pan Jan, rozhovor uskutečněn 19. 9. 2022 v Ostravě, v bytě sestry aktéra.

U svátku MDŽ už se odpovědi rozcházely. Podle odpovědi aktérů se kromě obdarování žen květinou, tento svátek konal v nějakém kulturním sále s kolegy z práce. Paní Vlasta a paní Dominika na tento svátek vzpomínají jako na svátek pro muže, kteří se v tento den opíjeli. Dva mužští aktéři a paní Lada jsou však opačného názoru, že tento svátek opravdu patřil ženám. Paní Lada se na tento svátek těšila a možná na obranu mužů vzpomínala, že se opíjely i ženy.

Když měli narátoři odpovědět, jaká je jejich politická orientace, všichni odpovídali velice zdráhavě a nekonkrétně. Paní Dominika s panem Janem uvedli, že žádnou politickou orientaci nemají, paní Vlasta zase všechny politiky označuje za podvodníky a říká, že neví, koho by v případných volbách volila. Pan Kamil a paní Lada zase uvedli nespecifický postoj, že zastávají politiku spravedlivou. Paní Michaela uvádí, že v současnosti už k volbám nechodí, ale že se dříve o politické dění zajímala a zastávala politiku pravicovou:

„No teď už nechodím volit. Jako po revoluci jsem byla takový docela nadšenec pro to uvolnění, a tak ten pravý směr, hodně mě zajímalo to dění kolem. A byla jsem hodně hodně optimistická, protože jsem si říkala, že do 5 let, na to si dobře pamatuju, do 5 let prostě budeme srovnatelní se západní Evropou, což teda v mnoha směrech nejsme ani dneska, že. Vnímám jako tu setrvačnost toho socialistického myšlení, v té společnosti.“³²

3.4. Vzpomínky na hornickou Ostravu

Když si měli aktéři vybavit s čím mají spojenou Ostravu svého dětství, odpovědi se dosti rozcházely. Paní Michaela hovořila o okolí svého bydliště, kde si hrávala s kamarády, paní Vlastu zase jako první napadl ponurý dojem, který ze špinavého a zaprášeného města měla. Opakem byla paní Lada, která zase vzpomínala na krásné velké město s velkými obchodními domy. I pan Kamil zmínil obchodní domy a posteskl si, že v dnešní době už v centru Ostravy nenajdeme krásně nasvícené výlohy obchodů:

„Pak si vybavím obchodní domy, aji velké výlohy, které byly krásně nazdobené a byl zážitek kolem toho procházet a pak když seberu večerní Ostravu, do které jsem se dostal, tak pak byla večerní Ostrava, ty hlavní třídy byly osvětlené nádherně a bylo tam spoustu neonu, což už dneska není vidět nikde, jako skoro každý obchodní dům měl svou neonovou výzdobu, hotely měly štíty osvětlené [...].“³³

³² Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 14. 1. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

³³ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktéra.

Pan Kamil a paní Dominika si Ostravu okamžitě spojili také s hornictvím. Pan Kamil popsal hornické kolonie na Kamenci, kde dnes s paní Ladou žijí a lanové dráhy, které byly natažené nad městem a vyvážely ze šachet odpad. Paní Dominika zase vzpomínala na Den horníků, který slavili se svým otcem.

„Jinak jako Ostravu, samozřejmě můj otec byl horník, takže každého 9. září jsme jako slavili Den horníků, a to tak jako všechno tehdy, tak chlapi chlastali a my ženské jsme je pak táhli domů, no (smích).“³⁴

Vzpomínky na hornictví v Ostravě opět nebyly jednotné. Hlavní rozdíly v odpovědích narátorů se týkaly životního prostředí. Paní Michaela, paní Vlasta, paní Dominika a pan Jan hovoří o špíně a prachu, které negativně pociťovali. Zmiňují také slovní spojení „černá Ostrava“, které se používalo zejména v médiích a mezi lidmi se tak uchytilo. Naopak pan Kamil s paní Ladou špínu nepovažovali za žádný problém, dokonce tvrdili, že se v té době v Ostravě neprášilo více než dnes, jelikož dnes ovzduší zase více znečišťují auta. Paní Lada si myslí, že v období jejich mládí Ostrava působila černěji z toho důvodu, že dnes jsou budovy ve městě opravené, a proto nepůsobí tak „špinavě“. Na horníky však vzpomínají všichni aktéři. Paní Dominika a paní Vlasta měli horníka v rodině a obě ženy se shodují, že je jednalo o nejlépe placenou profesi své doby, z toho důvodu si také maminka paní Dominika mohla dovolit zůstat v domácnosti s dětmi. Většina aktérů také vzpomíná na hornické hospody, které se nacházely u tramvajových zastávek a před začátkem, nebo na konci směn se tam horníci scházeli a lidé je tak potkávali v tramvajích. Společnou vzpomínkou jsou také černé „oční linky“, které horníci po směnách mívali:

„A že jsem tady potkávala ty černé horníky, jakože jsem si potom ty oči chtěla malovat podle nich, jak to měli ty černé oči, to se mi líbilo no.“³⁵

„Jinak dneska to neuvidíš, že prostě do tramvaje na důl Jindřich sedali horníci, kteří byli ve faračkách a nebo ses setkávala s lidma v tramvaji, kteří měli černé linky a nebyli to ženské, byli to chlapi, kteří vylezli ze šachty, umyli se, ale nestačili si ty víčka pořádně umýt a zůstalo jim to, takže toto dneska nevidíš, takže toto mám spojené s tím, že si prostě

³⁴ Paní Dominika, rozhovor uskutečněn 19. 2. 2023 v Ostravě-Zábřehu, v bytě aktérky.

³⁵ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

*s havířem jel tramvají, který měl přilbu na sobě a byl ve faračkách a přijížděl od dolu Jindřich tramvají na Hlubinu, kde měl svoji šatnu a tak dále.*³⁶

3.5. Ostrava jako domov?

Kromě pana Jana, si pod pojmem „domov“ všichni aktéři vybavili Ostravu. Zajímavé je, že pan Jan vyrůstal s paní Ladou na vesnici, ale paní Lada už za svůj domov považuje Ostravu, na rozdíl od pana Jana, který má slovo domov stále spojené s vesnicí, kde vyrůstali. Narátoři ve spojení s domovem zmiňovali zejména rodiče, sourozence, kamarády a konkrétní místa bydliště v Ostravě. Paní Vlasta a paní Dominika tedy za svůj domov považují Ostravu-Porubu:

*„My jsme se nastěhovali do Poruby a tam už byli taky takoví mladší, co tam bydleli, tak jsme se taky zabydleli a tam se mi líbilo, v Porubě se mi moc líbilo. No prostě Poruba pro mě byla domov, protože si jako promítnu hned náš dům, kde jsme bydleli a potom když jsem se přestěhovala na 5. obvod, tak mi bylo hrozně smutno po té Porubě, já jsem normálně brečela, že do takové díry jsem se nastěhovala. No, a tak časem si člověk zvykne všude, že.“*³⁷

Když aktéři vzpomínali, co měli na Ostravě rádi, tak paní Vlasta vyzdvihovala hlavně zeleň, konkrétně les za jejich bydlištěm. Velmi se ale opakoval motiv kulturního života. Pan Kamil hovořil o divadlech a kinech které navštěvoval, stejně tak paní Dominika, která s kamarádkami občas chodila do různých podniků, pan Jan si vzpomněl na ostravské výstavní trhy a jarmarky a paní Lada opět zmiňuje obchodní domy, které postupně všechny procházela, aby nakoupila vše potřebné. Naprostým opakem však následně byla paní Vlasta, která u otázky, co se aktérům na městě nelíbilo, odpověděla ponurost města, bez možnosti kulturního vyžití. Ohledně negativních aspektů města se však ve svých odpovědích shodovali paní Michaela, paní Lada a pan Jan. Všichni tito narátoři nedokázali vyzdvihnout žádnou negativní vzpomínku, převážně panoval názor, že Ostravu „brali tak, jak je“. Pan Kamil však za negativní vliv na Ostravu uvedl velký příliv cizinců do nekvalifikovaných pozic průmyslu.

„Nedá se říct, že by se mi něco nelíbilo. Možná že to, že tady jak byl nedostatek těch pracovníků, jako horníků, takže tady byla poměrně velká migrace cizích lidí, jako přicházeli tady pracovat ze Slovenska lidi, stavěly se tady nové sídliště, Poruba a podobně, takže ne

³⁶ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

³⁷ Paní Dominika, rozhovor uskutečněn 19. 2. 2023 v Ostravě-Zábřehu, v bytě aktérky.

všichni, co tady přišli, byli přizpůsobiví, když to takhle řeknu, takže někteří, se stávalo, že někteří z těch co pracovali na té šachtě z toho Slovenka, nechcu říct, že jenom ze Slovenska, ale dělali tam lidi bez kvalifikace a bez chování a rádi si vypili, tak někdy to bylo na té Ostravě takové, místama takové divočejší. Ale samozřejmě nestávalo se to každý den, ale člověk se s tím mohl potkat, že prostě tady byli takzvaní brigádníci, kteří se nechovali úplně zodpovědně.“³⁸

Pokud by však narátoři na městě mohli něco změnit, tak paní Michaela by z Ostravy udělala méně průmyslové město, což souvisí také se zelení města, kterou rovněž zmiňuje paní Dominika, protože tam, kde se vystavěly nové domy by chtěla více parků. Paní Vlasta je s městem spokojená, Ostravu vnímá jako pěkné město a s panem Janem by na svém domově nic neměnili. Paní Lada zase považuje Ostravu jejich mládí za pestřejší a hezčí město, jelikož dnes jsou všechny domy v centru města stejně zmodernizované:

„Já nevím, co bych změnila. No, jo, změnila bych, že tak, jak jsou dneska ty staré domy poopravované a že je to všechno světlejší, tak to možná jo a furt si myslím, že byla ta Ostrava pěknější, že byla ta Ostrava taková bohatší tehdy, že všechny ty obchodní domy byly v běhu, prostě to jelo, bylo to obsazené všechno a dneska, dobře no, možná jsou nějaké ty butiky, je ta Karolina, ale to nesplňuje to, co to bývalo kdysi, ono to mívalo takovou svoji atmosféru, každý dům nějaký jiný.“³⁹

Za jeden ze současných problémů Ostravy jsou považovány romské komunity, které za negativní aspekt města považují také aktéři výzkumu. Jediný pan Jan se vyjádřil, že se s Romy nedostává do kontaktu, pro něj tedy nějaký problém nepředstavují, ale že ví, že tento problém obecně existuje. Ostatní narátoři se však k tomuto tématu vyjadřovali velmi negativně, avšak někteří se snažili vyzdvihnout romské obyvatele, kteří se do společnosti dokázali asimilovat. Zmiňovaná negace však vycházela převážně z osobních zkušeností s touto menšinovou skupinou. Pan Kamil uvedl tyto své zážitky:

„Setkal jsem se samozřejmě se slušnýma cigánama, kteří zapadli do společnosti, chodili pracovat, pracujou, bydlí slušně, o děcka se starají, ale to je minimální procento proti té většině, která se živí především dávkama a o práci jako takovou moc nemají zájem, to znamená starají se o to, aby měli dostatečně velkou rodinu a na přídávkách si vylepšovali

³⁸ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktéra.

³⁹ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktérky.

*ten životní standart, nehledě k tomu, že tak jako spousta známých a dalších lidí se setkali s tím, že prostě cigáni provádějí trestnou činnost, to znamená konkrétně babičce přímo v rodině na zastávce ukradli dva řetízky z krku, to znamená, že nemůžu mít ten vztah ideální tady k téhle komunitě.*⁴⁰

Dále se narátoři vyjádřili, že se jim nelíbí, jak je zneužívána sociální pomoc od státu. Každopádně tento problém není považován jen za problém Ostravy, paní Michaela, paní Vlasta i pan Kamil tvrdí, že se s podobnou situací potýkají i jiná města.

Shody se nacházely také v odpovědích, když si aktéři měli vybavit, co je podle nich pro Ostravu typické. Pan Kamil s paní Vlastou si vybavili budovu městské radnice, kterou považují za dominantu Ostravy, pan Kamil zmiňuje také pozůstatky industriálních staveb, na což navazovaly odpovědi paní Lady a paní Dominiky, které za typické stále považují horníky i když už se s nimi nesetkávají. Uvedena byla také charakteristická ostravská nátura. Pan Jan hovořil jen o ostravském nářečí, ale paní Michaela tuto specifickou charakteristiku označila jako semknutost obyvatel města:

„Taková určitá specifická charakteristika obyvatel. No, jak bych to řekla, no že tehdy, jako kdyby ta společnost v té Ostravě byla více jako, no jako kdyby byly kasty, když to tak řeknu. No a dneska je ta společnost tak jako sevřenější a má takovou jakousi specifickou charakteristiku, ta společnost jako kdyby byla kompaktnější. Protože už se jako ztratily takové ty rozdíly mezi tím složením toho obyvatelstva, že tady byla nějaká inteligence, nějakí ti, ale dneska už je to povědomí o tom, že jsme Ostraváci s tou charakteristikou svojí.“⁴¹

Přes všechny výtky i změny, které by narátoři na městě provedli by si však jen dva z nich Ostravu znovu nevybrali za své město pro život. Paní Michaela by se radši narodila a následně žila v nějakém kulturně bohatším městě, konkrétně zmiňuje Prahu, nebo Český Krumlov a paní Dominika by zase radši žila v nějakém pro ni útulnějším městě, které by nebylo tak průmyslové. Ostatní narátoři by si Ostravu opět jako své bydliště vybrali, ať už odpovídají, že jsou ve městě velmi spokojeni, že se jim líbí a nic zde nechybí, nebo že se jedná pouze o zvyk. Pokud by se však mohli kamkoliv přestěhovat, odešel by jen pan Kamil s paní Vlastou a zvolili by místo někde na jihu u moře.

⁴⁰ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁴¹ Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 25. 2. 2023 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

Poměrně jednotný názor měli narátoři také na hlavní město Prahu. Při srovnání s Ostravou převládaly názory, že se jedná o rušné město, s odlišným životním stylem, kde se ale soustřeďuje politika, kultura atd., a které oproti Ostravě disponuje větší historickou částí. Osobitý vztah mezi Ostraváky a Pražáky dokazují odpovědi hned několika aktérů:

„Hm, no hlavní město v podstatě že, což je základ, no a prostě nemám ráda Prahu, protože oni se chovají že jsou něco víc než my, všichni ostatní jo.“⁴²

„[...] žijou tam lidi jiným způsobem než tady, jiným způsobem si vydělávají peníze, jednodušším způsobem (smích), no tak srovnání, je tam ten život asi pro někoho lehčí [...].“⁴³

„No do Prahy bych nikdy nejela jako bydlet. Podívat se jako, to ano, tam je na co koukat, podívat se ano, ale bydlet ne, to radši budu v té Ostravě (smích). Jako oni nás tam měli i tenkrát vždycky za dřívce a oni se tam veselili, oni mají že holaj duša eldorádo a my jsme tady na ně dřeli, jako ti horníci a všechno to.“⁴⁴

Při srovnávání Ostravy s Opavou, jakožto možným ostravským konkurentem, (vzhledem ke vzdálenosti, ve které se města od sebe nachází, k velikosti a ke způsobu života) se narátoři opět shodovali. Paní Vlasta a pan Jan město příliš neznají a nemají k němu tedy žádný vztah a pro paní Michaelu je Opava atribut blázince, který se zde nachází a mezi lidmi se toto slovní spojení používá. Pan Kamil s paní Ladou Opavu občas navštěvují a považují ji za krásné město s klidnějším způsobem života, než je v Ostravě. Jediná paní Dominika Opavu navštěvovala pravidelně a také ji popisuje jako pěkné město, konkrétně zmiňuje park, kam s dcerou chodívaly.

Z výše zmíněného tak vyplývá, že Ostrava má pro většinu narátorů specifický osobní význam. Kromě paní Dominiky tak všichni odpověděli, že Ostravu mají ve svém srdci.

„Mám, navzdory všemu, mám (pláče dojetím).“⁴⁵

⁴² Paní Vlasta, rozhovor uskutečněn 25. 2. 2023 v Ostravě-Porubě, v bytě sestry aktérky.

⁴³ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁴⁴ Paní Dominika, rozhovor uskutečněn 19. 2. 2023 v Ostravě-Zábřehu, v bytě aktérky.

⁴⁵ Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 25. 2. 2023 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

„No určitě, jako určitě za těch X let. Jako něco málo v srdíčku zůstalo i z místa narození, ale jo, Ostrava už se mi dostala pod nehty, jak se říká (smích).“⁴⁶

„No tak, když žiju s Ostravou, tak jo.“⁴⁷

Tento charakteristický vztah mezi městem a jeho obyvateli byl nastíněn také odpověďmi, zda jsou narátoři hrdí na to, že jsou Ostraváci. Jen paní Dominika, která k městu nemá vybudovaný žádný vztah a paní Michaela, která svůj vztah s městem považuje za „vlažnější“ a význam slovního spojení „být hrdá“ je pro vyjádření jejího vztahu k městu příliš silný, odpověděly záporně. Ostatní čtyři narátoři se ve svých pocitech, které k městu chovají, shodovali.

„Ano, já jsem původně Chachar Ostravský, já jsem se narodil na Fifejdách, což byla taková čtvrť známá, že tam byli jakoby (smích), že to byla taková typická ostravská čtvrť, kde se žilo takovým rázovitým životem, takže jsem.“⁴⁸

„Samozřejmě, když někde jedu, tak nezapírám, že jsem Ostravák jako, no, co by ne, vždyť Ostrava je dneska hezká, tak co bych na ni nebyla hrdá a myslím si, že spousta Ostraváků, nebo všichni Ostraváci jsou hrdí na Ostravu, ano, jako Ostrava je pěkné město a pěkně se tu žije, takže ano, jsem hrdá na Ostravu.“⁴⁹

4. Rozbor rozhovorů na základě výzkumných otázek

4.1. Rozdíly ve vzpomínání mužských a ženských aktérů

Pokud bychom srovnali vzpomínání dvou zúčastněných mužských aktérů, rozdíl lze jednoznačně najít v rozsahu a barvitosti odpovědí. Zatímco pan Kamil na otázky odpovídal velice zešířena a mnohdy se samovolně dostával i k jiným tématům, pan Jan zase reagoval velmi stručně a výstižně. Při srovnání výpovědí všech zúčastněných žen, nelze nalézt žádný zásadní rozdíl. Pokud však zvážíme rozsah výpovědí, lze za nejstručněji odpovídající aktérku označit paní Vlastu a za nejdílnější ženskou aktérku paní Ladu.

⁴⁶ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktérky.

⁴⁷ Pan Jan, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě sestry aktéra.

⁴⁸ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁴⁹ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktérky.

Při porovnávání výpovědí na téma výchovy je rozdíl především ve formulaci odpovědí. Většina žen hned v první větě zdůraznila, že jejich výchova byla přísná, kdežto pan Jan slovo „přísný“ vůbec nepoužil a pan Kamil výchovu svých rodičů nejprve vylíčil velice pozitivně a v poslední větě jen zmínil, že výchova byla sice přísná, ale i přesto dobrá. Podobná shoda nastala u prvních vzpomínek aktérů na Ostravu. Ženy si poměrně shodně vybavily a popsaly okolí svého bydliště. Tři ženy v tomto období svého života žily v Ostravě-Porubě a všechny popisují právě jen tuto část města. Dokonce paní Lada, která žila na vesnici, v kontextu této otázky také Ostravu-Porubu zmiňuje.

U vzpomínek mužů byl rozdíl ve výčtu lokalit, kdy pan Jan uvedl vzpomínku jen na ostravské trhy, kdežto pan Kamil ve své odpovědi popsal nejen okolí bydliště, ale následně volně přešel na popis různých atrakcí, které se v Ostravě nacházely a které navštěvoval. Dá se tedy říct, že muži na své dětství v Ostravě vzpomínali nejen skrze své bydliště, ale především skrze aktivity, kterých se zde účastnili, zatímco ženy primárně popisují své nejbližší okolí.

Jednotný způsob vzpomínání žen lze nalézt také u témat školní výuky a školních výletů, kde ženám v paměti přetrvaly především vzpomínky na konkrétní učitele, spolužáky a zážitky, kdežto pan Jan reagoval stručným konkrétním popisem a pak Kamil své vzpomínání uchopil z perspektivy sportovce a nejprve vzpomíná na svou starou tělocvičnu a sportovní hřiště.

„Učitelé tam byli ... jedna tam byla učitelka z českého jazyka, ta byla hrozně protivná, takové brýle měla tak (naznačuje brýle a směje se) a učitelé jako chlapi byli super (smích), všichni v podstatě.“⁵⁰

„Tam mi strašně utkvěla v paměti jedna matematikářka, která jednou přišla v šatech, zelených, a měla kolem zápěstí kožešinu. Což bylo naprosto neobvyklé v té době. Ona byla taková vysoká, v brýlích, štíhlá, tak to si velice dobře pamatuju. Pak si pamatuju tělocvikáře a já jsem tam měla dvě takové kámošky Jarmilu a druhou si nepamatuju už, my jsme tam měly takovou partičku, a ty holky si psaly psaníčka a ten tělocvikář měl tělocvik a zeměpis a

⁵⁰ Paní Vlasta, rozhovor uskutečněn 10. 8. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě sestry aktérky.

jak chodil po té třídě, tak měl tepláky a ta druhá kamarádka, tak Janě napsala „Dívej, jak mu stojí“, dostaly obě dvě dvojku z chování (smích).“⁵¹

Téma volnočasových aktivit zase ukázalo, že ženy tehdejší život považovaly za velice fádni, ve vzpomínkách se jako volnočasové aktivity opakovalo pouze čtení, návštěvy kina, nedělní čaje o páté a sportovní kroužky. Vzpomínky pana Jana na toto téma se od odpovědí žen příliš nelišily, zmiňoval opět povinnosti v domácnosti a sport, ale pan Kamil přispěl rozmanitými vzpomínkami na výlety, výstavy, a dokonce zoologickou zahradu, kterou občas navštěvovali. U tématu dnešních volnočasových aktivit oba muži zmínili finance, které jsou dnes k vykonávání, například sportovních kroužků, zapotřebí v mnohem větší míře. Ani jedna žena, při srovnávání tehdejších volnočasových aktivit s dnešními, na tento fakt neupozornila.

Dá se tedy také říct, že muži na svůj život vzpomínají skrze zprvu typické chlapecké sportovní aktivity, kterým se věnují dodnes. Některé ženské aktérky také zmínily sport, kterému se v dětství věnovaly, ale jen paní Vlasta se svému sportu z mládí následně věnovat nepřestala.

„No ale pak, když jsem byl větší už, jako dejme tomu kolem těch 10 let, tak jsem se tlačil k tomu sportu, to znamená, chodil jsem hrát ten ping-pong a posléze jsem většinu času trávil na hale Tatran, kde jsem ten basket trénoval a posléze hrál zápasy a tak dále. Takže to bylo nejmíc asi, takže to já přes ten sport, jako tam jsem to prožíval hodně.“⁵²

„Tak jak jsem říkal, první kolem hospodářství a pak si začutat s balónem, no po různu, zablnout no. Volejbal se hrál.“⁵³

„No ten sport jednoznačně, vlastně i potom až do 50 let jsem hrála volejbal jo, stále, takže, byť to nevypadá, ale jo (smích).“⁵⁴

Rozdíl ve způsobu vzpomínání lze nalézt také u tématu prvních lásek. Zde, možná nepřekvapivě, muži odpovídali velice stručně, nebo opět z hlediska sportovce. Ženy se naopak rozpovídaly o konkrétních mužích a svých zážitcích. Za další společný ženský motiv

⁵¹ Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 14. 1. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

⁵² Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁵³ Pan Jan, rozhovor uskutečněn 19. 9. 2022 v Ostravě, v bytě sestry aktéra.

⁵⁴ Paní Vlasta, rozhovor uskutečněn 10. 8. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě sestry aktérky.

můžeme považovat jejich vzpomínky na období okolo 20 let. Všechny oslovené aktérky v krátkém čase, po ukončení středoškolského vzdělání, začínají zakládat své rodiny. Pozornost těchto žen se tedy ubírala směrem k péči o domácnost, rodinu a následně děti:

„To jsem začala chodit do učňovského střediska do Michálkovic. A to jsem teda stihla tak tak, protože si pamatuju, to jsem měla těsně před ukončením studia, že jsem tam jela a už jsem byla těhotná.“⁵⁵

„[...] moje první láska byl manžel můj, my jsme se od 16 let vlastně, jsem s ním chodila, ve 20 už jsem s ním měla miminko, takže už to bylo vyřešené všecko (smích).“⁵⁶

Zajímavým tématem, z pohledu genderových rozdílů ve vzpomínání, byly také vzpomínky na Mezinárodní den žen. Muži se ve svých odpovědích shodovali v názoru, že se jednalo o svátek, který si ženy užívaly a měly ho rády. Tři ze čtyř dotazovaných žen se však na téma tohoto svátku vyjádřily v ne příliš pozitivním smyslu a tento den označily jako svátek pro muže, kteří se mají možnost opít:

„To vždycky bylo přecpané ty, nebylo kde pořádat. My jsme měli spoustu členek, hasiček, takže jsme si dělali svoji akci s pohoštěním. A jako takhle, párkrát jsem zažil, že se musíme jako zúčastnit, protože ženské tančit samy nebudou, takže přijít oblečený a zúčastnit se, takže to bylo. A vyznamenání se dávalo pouze ženám na MDŽ. A kolik babiček na to dneska vzpomíná, že se na to zapomnělo.“⁵⁷

„A MDŽ to byl svátek, to byl svátek, že ženy dostávaly kytky a chlapi se opili prostě, to byl mezinárodní den ženatých, víš (smích), takže tak to chlapi slavili, ale kytku jsem vždycky dostala, i z práce třeba jsme šli na nějakou akci, nebo nás na nějakou večeři pozvali, ale to jsem se moc neúčastnila.“⁵⁸

Podobnost můžeme vidět také ve způsobu, jakým ženy vnímaly Ostravu jako město. Když odpovídaly na otázky, co mají na Ostravě rády, nebo co by na Ostravě změnily, většinou se odpovědi týkaly vizuální stránky města. Zmiňována byla například zeleň, opravy

⁵⁵ Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 14. 1. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

⁵⁶ Paní Vlasta, rozhovor uskutečněn 10. 8. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě sestry aktérky.

⁵⁷ Pan Jan, rozhovor uskutečněn 19. 9. 2022 v Ostravě, v bytě sestry aktéra.

⁵⁸ Paní Dominika, rozhovor uskutečněn 24. 8. 2022 v Ostravě-Zábřehu, v bytě aktérky.

starých domů, obchodní domy atd. Opakem byl pan Jan, který by neměnil nic a pan Kamil, který uvažoval prakticky a nechal by vystavět novou sportovní halu.

4.2. Rozdíly ve vzpomínání na základě geografického původu

V této části se autorka pokusila porovnat rozdíly ve vzpomínání tzv. ostravských starousedlíků a přistěhovalců. Za ostravské starousedlíky jsou v tomto výzkumu považováni čtyři aktéři, kteří se narodili a dodnes žijí na území Ostravy. Jedná se o pana Kamila, který vyrůstal přímo v centru města, o paní Michaelu, paní Vlastu a paní Dominiku, které vyrůstaly v Ostravě-Porubě. Za přistěhovalce je brán pan Jan a paní Lada, kteří vyrůstali ve Vratimově, tedy na vesnici vedle Ostravy, ale během dětství a mládí Ostravu navštěvovali a následně se do města přestěhovali a také zde dodnes žijí.

Prvotním jednoznačným rozdílem ve vzpomínkách starousedlíků a přistěhovalců je popis prvních dojmů, které v nich město vyvolávalo. V rámci tohoto motivu lze za „přistěhovalce“ označit také paní Dominiku, která rané dětství prožila v nemocnici a následně byla do „velkého“ a „neznámého“ města vržena. Zde se paní Lada i paní Dominika ve svých dojmech shodují. Město s velkými budovami na ně působilo až děsivě:

„Jako první mě napadne to, že jsme do té Ostravy byla vržená z té nemocnice. Já jsem vůbec neznala auta, autobusy, nic. Já jsem ležela celou dobu v té nemocnici a operovali mi tu páteř a musela jsem necelý rok ležet na sádrovém lůžku [...], takže já jsem moc venku ne to, protože já jsem ze začátku byla ještě moc ostýchavá, já jsem se bála všeho.“⁵⁹

„A jednou vlastně, jsme prostě vystoupili ve městě, velké domy, samé uličky a maminka ta se starala, aby nakoupila to, co potřebovala nakoupit, protože autobus tam k nám nejezdil zase každých 5 minut, takže aby to stihla nakoupit no, a no nevím no, tam šli lidi, tak jsem se vydala za lidma a pak jsem zůstala v davu a pak jsem nevěděla co mám dělat, tak akorát jsem si pamatovala tu zastávku, tak jsem šla nějak na tu zastávku, až mě ta maminka našla [...]. No tak takový zážitek, jako měla jsem trochu vždycky strach z toho města, no bludiště, velké město [...]. No, a ještě vlastně vzpomínka ne z Ostravy, ale z Poruby, to tam bydlela od sousedky naší v tom Vratimově, tam bydlela dcera, jakože ve městě a pozvala nás na návštěvu, protože my jsme se tam tak stýkali hodně a my jsme přijeli do Poruby a vůbec jsme nevěděli kam máme jít, to byly jenom řady paneláků. A to jsem se vystrašila ještě víc, to jsem

⁵⁹ Paní Dominika, rozhovor uskutečněn 24. 8. 2022 v Ostravě-Zábřehu, v bytě aktérky.

tehdy říkala, no nikdy bych nemohla v takovém místě bydlet, jako to bych se ztratila (smích).“⁶⁰

Další rozdíly ve vzpomínkách se týkaly raného dětství. Dětství na vesnici se značně lišilo od života ve městě. Pan Jan i paní Lada ve svých vzpomínkách zdůrazňovali, že výchova rodičů je vedla především k práci. Tento fakt se projevil i v kontextu volnočasových aktivit, kdy pan Jan opět zmínil, že na prvním místě byla práce a až poté zábava:

„Tak v první řadě práce, práce kolem hospodářství a pak zábava. Jako kluk jsem chodil hrávat kopanou, hřiště tam nebylo, takže jsme chodili na pastviny tam nahoru.“⁶¹

Volnočasové aktivity v mládí se u přistěhovalců a starousedlíků nelišily. Všichni aktéři, včetně pana Jana a paní Lady, během svého vzpomínání zmínili čaje o páté. Na vesnici se také nacházely kulturní prostory, kde se tyto akce konaly, ale paní Lada uvádí, že v té době už se za zábavou jezdilo do města:

„Jinak jsme chtěli do města, takže hodně tady do Ostravy do té Centrumky jsme chodili [...]“⁶²

Do Ostravy pan Jan s paní Ladou jezdili také do tanečních, do kina a do divadla, kam měli zakoupené předplatné ze školy. Zde je rozdíl v porovnání s panem Kamilem, který divadla navštěvoval hojněji, možná právě z toho důvodu, že je měl „za rohem“. Své kino měli i ve Vratimově, avšak paní Lada jej popsala jako malé a domácí.

Když paní Lada odpovídala, co pro ni Ostrava vlastně znamená, její původ z vesnice se do odpovědi jednoznačně promítnul. Ostravští starousedlíci ve většině odpovídali pojmy „domov“, nebo „rodina“, ale paní Lada tento pocit nazvala „osvobozením“:

„Pro mě Ostrava znamenala osvobození (smích), jako od takových těch všelijakých povinností, domácích prací, tím, jak jsme žili na okraji na vesnici a jako takový jiný život, takové odlehčení nějaké jsem jako čekala od toho, já jsem potom už zase chtěla zdrhnout jo,

⁶⁰ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

⁶¹ Pan Jan, rozhovor uskutečněn 19. 9. 2022 v Ostravě, v bytě sestry aktéra.

⁶² Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

ale jo, takový, jakože klidný život s dětma, solidní, všechno v dosahu, obchody v dosahu, doktoři v dosahu, všechno jako jo, bylo to super. ⁶³

Rozdíl v odpovědích nalezneme také u tématu, zda by se aktéři přestěhovali, bez ohledu na okolnosti a kdyby mohli odejít kamkoliv. Jediní pan Jan a paní Lada, by z Ostravy neodešli. Ostatní aktéři zmiňují různé důvody, například preferenci více historicky kulturního města, nebo pouze lokalitu u moře s teplejším počasím, ale pan Jan a paní Lada uvádí, že jsou v Ostravě spokojeni, že jim nic nechybí a že by se nikam nestěhovali. Možná právě díky faktu, že si zažili ne příliš pohodlný život na vesnici, si nyní váží tohoto komfortního života, který jim město poskytuje.

„No tak v mém věku bych se už ani do Prahy nestěhoval no, to je zvyk prostě, i když dědiny kolem Ostravy už jsou dneska též pěkné, ale Ostrava k tomu patří, takže bych se nestěhoval nikam. Svým způsobem je Ostrava pro nás pěkná, jako všeobecně, město vzkvétá, je tam čisto, je tam kde zajít, kultura, všechno, takže není třeba měnit místo pobytu (smích).“ ⁶⁴

„Vybrala. Vybrala, už mě chytla Ostrava, vlastně žiju tu 53 roků a jo, určitě bych si Ostravu zase vybrala. Jako neříkám, že by se mi, nebo že se mi nelíbilo na vesnici, to se mi líbilo, ale tady je té zeleně teď tolik, vždyť jsme v takovém pěkném místě, samé stromy kolem, to kvete všechno a září. Jo, vybrala bych si ji zase, líbí se mi Ostrava.“ ⁶⁵

4.3. Rozdíly ve vzpomínání na základě socioekonomického statusu

Skupinu aktérů lze jen těžko rozdělit do skupin podle jejich socioekonomického původu. Například paní Michaela své dětství prožila v ne příliš majetné domácnosti, ale následně se provdala a s manželem už si mohli dovolit pořídit například rekreační chatu a několik dovolených v zahraničí. Své dětství a mládí však paní Michaela spolu se svou sestrou Vlastou prožily ve skrovných poměrech. Dále například paní Dominika zmiňuje, že její otec byl povoláním horník, což byla ve své době nadstandardně placená pozice a maminka paní Dominiky si tak mohla dovolit zůstat v domácnosti a starat se o děti. Na vzpomínkách paní Dominiky se však, kromě zmíněných hornických slavností, její socioekonomický status nijak nepromítnul. I paní Lada vypověděla, že jejich maminka byla

⁶³ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktérky.

⁶⁴ Pan Jan, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě sestry aktéra.

⁶⁵ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktérky.

nějakou dobu v domácnosti, vzhledem k početnosti členů rodiny, avšak z důvodu vyvlastnění jejich pozemků, musela následně také pracovat:

„A maminka ta byla, jak jsme byli malí, protože jsme byli čtyři, tak byla v domácnosti a jak se to potom zkolektivizovalo a sebrali nám ty pole a vzniklo tam družstvo, tak dělala v družstvu ošetřovatelku telat skotu anebo v létě se dělalo potom na polích, tehdy se to hodnotilo za nějakou hodinu práce nebo metru nějaká jednotka, a to se přepočítávalo na peníze. To se dělalo potom v tom družstvu, co bylo třeba, ale v podstatě potom, až do důchodu, dělala u těch telat.“⁶⁶

Jediného pana Kamila bych zařadila do kontrastu ke všem ostatním aktérům, jelikož právě jeho vzpomínky vypovídaly o jeho odlišném socioekonomickém původu. O finanční stabilitě rodiny pana Kamila nasvědčuje fakt, že jeho nevlastí otec, který je i s bratrem pana Kamila vychovával, byl vedoucím jatek v Bílovci, nebo také stěhování se do centra města, do velkého třípokojevého bytu:

„[...] tak bylo období, kdy dělal celý týden, jako do soboty pracoval, protože byl řezník a staral se o jatka, on byl šéfem provozovny jatek v Bílovci.“⁶⁷

„Potom jsme se přestěhovali, to jsem neřekl, že jako asi možná v 10 letech, jsme se přestěhovali z toho jednopokojového bytu na těch Fifejdách, tam na té Sládkové, tak pak jsme se přestěhovali do třípokojevého bytu na Hlavní třídu, na Nádražní, kde už to byla paráda, to byl tak velký byt, že jsme tam, když jsme se tam nastěhovali, tak jsme na koloběžce jezdili dokolečka, protože ten byt byl tak řešený, že byly 3 pokoje vedle sebe, takže jako děcka, to prostě jsme byli úplně jak v Jiřikově vidění, najednou z toho jednopokojového bytu, takže jsme byli schopni na té koloběžce tam jezdit do kolečka.“⁶⁸

Jednoznačný rozdíl ve vzpomínání pana Kamila a ostatních aktérů spočívá s celkovým popisem Ostravy. Popis pana Kamila je velice různorodý a nejvíce pojímající Ostravu. Z jeho vzpomínek vyplývá, že měl ze všech aktérů v kontextu Ostravy nejpestřejší dětství. Přímým důkazem jsou vzpomínky aktérů na to, jak se v dětství a mládí bavili. V odpovědích se opakuje fádňí život, dětské hry v okolí bydlíště, nebo práce na hospodářství, ale pan Kamil

⁶⁶ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

⁶⁷ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁶⁸ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

svou odpověď rozvedl do nejmenších detailů o svých zážitcích, čímž odporuje např. výpovědi paní Michaely:

„To si ani nedokážeš představit, jak ten život byl prostě nudný ve srovnání s dneškem.“⁶⁹

„[...] takže jsme přišli ze školy a šli jsme na dvůr a tam jsme si hráli s děčkama z těch dalších vchodů, se spolužákama nebo staršíma, mladšíma, a vymýšleli jsme tam různé lotroviny, mimo jiné jsme tam dělali jakoby dětské divadlo, jsme třeba naštudovali, jako sami jako děcka. Tak samozřejmě byly různé, někteří byli starší, někteří byli mladší a vzpomínám si jako dneska, jak jsme se těšili na premiéru a vlastně jsme obcházel ty rodiče a zvali jsme je na to představení v neděli odpoledne po obědě, jak měli přijít a my jsme jim tam měli zahrát a od nich jsme vybírali vstupné a židle tam byly na tom dvoře, na té zahradě teda jako jo, takže jsme se bavili i tímto stylem. Samozřejmě jak jsme potom byli starší jako, ale pořád ještě na té základní škole, tak tenkrát vyučování bylo dopoledne a odpoledne, podle toho jak ta škola stíhala kapacitně, takže si vzpomínám, že jsme někdy přišli pozdě na odpolední vyučování, protože jsme s partou, vlastně dneska tam v té oblasti kde je pivovar a tam v té části toho sídliště za pivovarem, dneska paneláky tam jsou, tak tam bývala velká pískovna a jezdily tam takové ty malé vláčky s těma vagónkama, co byly jakoby ty vany jo, tak jsme si tam chodili do té pískovny a na těch vozičkách jsme jezdili a samozřejmě jsme neměli hodinky a mobily jako teď, ale jezdili jsme a přišli jsme pozdě na oběd, natož do školy jako jo, takže tam. Vím že dneska, když bych se na to vzpomněl, věděl bych, že kdyby tam měli chodit naše děcka, jako kluci naši, tak by se vlasy stavěly různou, co se tam mohlo stát, protože jsme v těch vozičkách, že jedni to roztlačili a druzí vlezli to té korby a jezdilo se. [...] No, ale prostě to bylo, jako když jsme byli menší, ale samozřejmě táhlo mě to ke sportu, takže jsem začínal původně se stolním tenisem, ping-pongem. [...] Když jsem začal s basketem, tam mi bylo tak někde kolem 12, 15, ale předtím do té doby jsem hrál ten ping-pong, tam jsme to prožívali, tam jak jsem měl volnou chvíli, tak jsem šel do té herny a tam jsme hráli, jako zažili jsme tam. Tam jsme chodili třeba na hokej, protože se dalo přes tu hernu projít do toho zimního stadionu a všude se vybíral vstup, takže my jako děcka jsme těch peněz taky neměli tolik, tak jsme vymýšleli, jak se na ten hokej dostat bez placení, tak jsme různě, mimo jiné jsme si pomáhali, že tenkrát lidi chodili na hokej a byli tam kuřáci, takže jak byla přestávka mezi třetinama, tak se to všechno vyhrnulo před ten stadion, ale tam byly oplocené

⁶⁹ Paní Michaela, rozhovor uskutečněn 25. 2. 2023 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky.

*plochy, venkovní, kde ti lidi šli o té přestávce ven a kouřili a debatovali a zase po přestávce šli zpátky, no takže my jsme čekali až přijde ta přestávka a jak tam byl ten houf těch diváků, tak jsme přeskakovali přes ten drátěný plot a vlastně jsme se vloudili do toho davu a už jsme šli na hokej na stání a fandili jsme Vítkovicím, které tam hrály tenkrát ligu a bylo to strašně populární.*⁷⁰

Pan Kamil celé své vyprávění doplňoval zážitky s kamarády a popisoval například atrakce ve městě, o kterých se žádný jiný aktér nezmínil:

„[...] No a ta otázka, no takže chodívali jsme, to jsem začal vlastně, ale jako děcko si vzpomínám, že vždycky v neděli se poslechla ta pohádka a pak se šlo na procházku, jsme se vyoblíkali svátečně a procházka většinou byla tady do parku do Komenského sadu, kdy tady většina těch Ostraváků, pokud nešli do Bělského lesa tam z té strany, ale tady ti Moravská Ostrava a podobně, šlo se do Komenského sadu a šlo se na procházku přes ten park v tu neděli, to když si vybavuju jako děcko a tam byl promenádní koncert, hrála tam nějaká hudba v tom parku odpoledne, jako k poslechu, byly tam takové zahradní restaurace, kde si mohli dát zmrzlinu nebo někdo si dal víno, někdo si dal kafe a jezdil tady vláček od radnice, jel dozadu až za ten pomník, jako jak je dneska, tak až tam byly natažené koleje a tam byla otočka a zase koleje, a zase ten vláček jel zpátky. A obsluhovali to pionýři, kteří měli službu. Jeden byl strojvedoucí, výpravčí, zastávky byly. Takže to je jedna z věcí, na které si vzpomínám jako děcko. A potom když jsem byl už větší a už mě to v tom vláčku jako nebavilo tak sedět, ale hlavně jít na tu procházku, tak na Černé louce byl svého času velký zábavní park, jakoby velký na naše poměry, nebo mi se to zdálo jako zábavní park, nebyl to žádný Las Vegas, ale bylo tam ruské kolo, byla tam housenková dráha a co mě nejvíce bavilo, tak tam byla taková autodráha, autodrom, kdy jako byly ty malé autička pro dva, s tyčkou na elektriku, a za 5 korun sis koupila a jezdila jsi jak šílená. No, takže já, když jsem dostal kapesné, tak jsem si ty pětikoruny schovával a chodili jsme na tu Černou louku s kamarádama, a tam jsme se vozili a měl jsem volant, měl jsem vztah jako k těm autům od děcka, takže jsem tam rád chodil, když jsem měl volno a nehrál jsem zrovna basket anebo ping-pong, tak jsem chodíval tam, a to jsme se zabavili. Ale dneska už na té Černé louce, potom posléze z toho bylo uděláno výstaviště, ještě v té době to bylo tam ten zábavní park,

⁷⁰ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra

ale ta autodráha potom skončila i teda ten zábavní park se posléze vyklidil a zůstalo jenom výstaviště, kde byly každý rok nějaké výstavní trhy. ⁷¹

Dále pan Kamil uvedl, že si jeho rodiče pořídili chatu, kde následně trávili volné víkendy a kde se sjížděla jejich rodina. Ostatní aktéři také vzpomínali na rodinné návštěvy, ale vždy to byli právě oni, kteří za svými rodinami na chaty nebo návštěvy dojížděli. Paní Dominika například uvádí dovolené u rodiny v Čechách, paní Michaela a paní Vlasta zase jezdily za tetou na Slovensko.

„Tak když jsme byli malí, tak naši koupili teda chatu na Ostravici a v podstatě víkendy jsme teda byli, pokud to šlo, tak tak jsme tam byli. Tam se v podstatě scházela, nechcu říct že celá rodina, ale dojížděli tam tety se sestřenkou a s bratrancem, případně na dovolenou přijela další sestra z Budějovic, takže jsme žili takhle pospolitě. Ale jinak tady na té chatě jsme si to jako děcka zase užívali, rodiče to tam prostě zvelebovali k obrazu. ⁷²

V kontrastu byly také odpovědi na otázku kam se chodívalo na rande. Jen pan Kamil, paní Vlasta a pan Jan uvedli určité podniky, jako hospody nebo vinárny, ale ostatní aktérky zmiňovaly spíše procházky. Paní Dominika svou odpověď opírala o fakt, že takových podniků nebylo tolik a paní Michaela zase uvádí, že v té době neměli finance na to, aby si někam zašli například na jídlo.

„Ale jako v té Ostravě toho zas tolik nebylo, to jedině v těch tanečních no. ⁷³

„Protože jako zajít si někam na kafe, nebo dokonce na oběd to vůbec, na to nebyly peníze a ani to nebylo zvykem. ⁷⁴

Socioekonomický původ se projevil také ve výpovědích ohledně kulturních aktivit v Ostravě. Jediný pan Kamil vzpomíná na své návštěvy několika divadel, které nepodnikal jen v rámci školní výuky. Důvodem zde mohl být také fakt, že biologický otec pana Kamila byl operním pěvcem v jednom z těchto divadel. Odlišně od ostatních aktérů, mohl pan Kamil vnímat také situaci osamostatňování se a zajišťování si vlastního bydlení. Stejně jako paní Michaela její otec, i panu Kamilovi koupila byt jeho maminka a nemusel tedy čekat

⁷¹ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁷² Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁷³ Paní Dominika, rozhovor uskutečněn 24. 8. 2022 v Ostravě-Zábřehu, v bytě aktérky.

⁷⁴ paní Michaela, rozhovor uskutečněn 14. 1. 2022 v Ostravě-Porubě, v bytě aktérky

v poradnících, nebo si bydlení složitě zajišťovat přes známosti. Paní Lada, tedy manželka pana Kamila, ve svém vzpomínání maminku pana Kamila také zmínila:

„My jsme měli tu výhodu, že jeho maminka⁷⁵ byla šikovná a myslela dopředu, takže to zajistila, a i pro ty děti tady byly prostě školy, jestli od půl roku jsi mohla dát děcka do jeslí. Školky byly většinou tak poblíž u baráku, že jsi nemusela nikde jezdit přes celé město.“⁷⁶

Celkově lze říci, že dětství a mládí pana Kamila je plné zážitků a zkušeností s městem. Jednoznačně o tom vypovídá odpověď pana Kamila na otázku, co měl na Ostravě rád a co pro něj Ostrava znamenala. V porovnání s jinými odpověďmi je patrné, že život pana Kamila byl v kontextu Ostravy o něco bohatší než životy, jaké zde v dětství a mládí prožili ostatní aktéři.

„Tak asi ten život, který tady byl takový pestrý, jako mohli jsme, chodili jsme do divadla, chodili jsme do kina, jako nebyly tady CineStary, ale bylo tady X kin, do kterých se dalo jít. Když úplně jako děcko si vzpomenu, tak jsme chodili pravidelně vždycky v neděli po obědě. No, takže ta možnost toho vyžití, jak po té sportovní stránce, že jsme chodili sportovat, mohli jsme chodit na hokej, a tak no.“⁷⁷

„[...] ta Ostrava umožňovala jakoby žít ten život tady v uvozovkách naplno.“⁷⁸

„No vlastně zase to, že ta Ostrava byla smutná, ponurá, žádná kultura nic moc, takové to bylo jakože, prostě obyčejné město.“⁷⁹

4.4. Jak se proměňoval vztah aktérů k městu Ostrava

Vztah k rodnému městu se u všech lidí buduje postupně. Člověk město nejprve poznává skrze nejbližší okolí svého bydliště a s přibývajícím věkem se tato oblast rozšiřuje (Soukupová 2014: 73). Je tedy zřejmé, že aktéři do vzpomínání na své rané dětství zahrnují jen omezené lokality a nezahrnují celé město. Ostrava navíc patří k městům, která se za poměrně krátkou dobu razantně proměnila. V období, na které aktéři vzpomínají ještě byla průmyslovým městem se všemi atributy, které k tomuto označení náleží. Ve vzpomínkách

⁷⁵Pozn.: Tchýně od paní Lady.

⁷⁶ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktérky.

⁷⁷ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁷⁸ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁷⁹ Paní Vlasta, rozhovor uskutečněn 25. 2. 2023 v Ostravě-Porubě, v bytě sestry aktérky.

tak nalézáme motivy špinavého a znečištěného prostředí, nebo kulturně zaostalého města. S postupem času se ale z průmyslové hornické Ostravy stalo město zakládající si právě na kultuře. Změna zasáhla také vizuální stránku města, což můžeme vidět na vzpomínkách několika aktérů, kteří si až s lítostí vybavují nazdobené obchodní domy, nebo noční nasvícenou Ostravu, s čímž už se dnes v takové míře nesetkáme.

„Kdysi to byl nejkrásnější obchodní dům tady ve městě. S krásnýma výlohami, kdy byli zaměstnaní lidé jako aranžéři a vyzdobovali co 3 týdny, nebo co 14 dnů dělali nové výlohy, ty výlohy byly večer krásně nasvícené, nádhera, to dneska když půjdeš po městě tak nevím, jestli najdeš takový obchod, aby byl takhle naaranžovaný a nasvícený. Takže takhle, prostě tím se vytvářel nějaký ten vztah jakoby k tomu městu nebo k těm místům v tom městě.“⁸⁰

Dá se říct, že aktéři tohoto výzkumu vyrůstali souběžně s procesem transformace Ostravy a možná právě to je jeden z důvodů, tedy že město prošlo tak razantní proměnou, že ho nyní považují za svůj domov. Konkrétně paní Vlasta ve svém vzpomínání několikrát zdůraznila špatnou kvalitu životního prostředí a malého kulturního vyžití, ale nakonec zmiňuje, že dnes už se s těmito problémy město nepotýká:

„[...] jako dneska jsem spokojená, dneska vlastně Ostrava jako všeobecně a Poruba už je to všechno jako, všeho je dost, kultury vlastně zábavy, zeleně, všecko je pěkné. Pěkná je Ostrava teďka.“⁸¹

Pojem domova se historicky vyvíjel, v předmoderní době byl domov chápán v souvislosti s movitým majetkem, ve středostavovské společnosti byl zase spojován s panenskou krajinou. V rychle se rozvíjejících městech zase domov znamenal bezpečí a jistotu, kterou jinak lidé v životě postrádali. Modernizace do vnímání domova přidala také prvek kvality života. V období protektorátu byl domov vázán na konkrétní osoby, kdy se jednalo zejména o členy rodiny a po roce 1989 je pojem domova spojován s konkrétními místy (Soukupová 2014: 73-78). Naprostá většina aktérů si pod pojmem domov vybavila svou rodinu, nebo své bydliště v dětství či v současnosti. Důkazem je paní Dominika, která dětství prožila v Ostravě-Porubě a následně se s manželem přestěhovala do Ostravy-Zábřehu, jako domov však stále vnímá Porubu. Oproti tomu paní Lada, která dětství prožila

⁸⁰ Pan Kamil, rozhovor uskutečněn 4. 3. 2022 v Ostravě, v bytě aktéra.

⁸¹ Paní Vlasta, rozhovor uskutečněn 25. 2. 2023 v Ostravě-Porubě, v bytě sestry aktérky.

na vesnici už za svůj domov považuje Ostravu, kam se také přestěhovala za manželem. Obě ženy však mají společný motiv pro označení konkrétního místa jako domova.

„Jako domov už se mi vybaví jako s dědečkem⁸², jak jsme zakládali tady nový domov, úplně nový barák, do nového bytu, tak prostě úplně takové štěstí, že jsme čekali rodinu a že jsme mohli začínat úplně v novém a takové zázemí, že jsme nemuseli, neměli jsme nějaké nebezpečí, že nebudeme mít kde bydlet, nebo něco.“⁸³

Kromě pana Jana, který se stále cítí být více doma na vesnici, považují všichni aktéři Ostravu, nebo její část, za svůj domov.

Závěr

Badatelka ve své bakalářské práci analyzovala, jak generace dnešních sedmdesátníků, pocházející z Ostravy a jejího okolí, vzpomíná na své dětství a mládí a jak do jejich životů Ostrava vstupovala.

Vzpomínky aktérů výzkumu na jejich dětství a mládí byly u všech primárně pozitivní. Samozřejmě se objevovaly také negativní vzpomínky, ale v celkovém dojmu vzpomínky působily radostně. Prvotně se objevovaly vzpomínky na rodinu, konkrétně rodiče a sourozence, ale rozšířená rodina byla zmiňována také, zejména v kontextu dovolených, nebo víkendů, které se v té době trávili převážně na chatách mimo město. U vzpomínek na svou rodinu aktéři zpětně hodnotili výchovu, kterou je rodiče vedli. Aktéři vzpomínali také na svá bydliště a souběžně s popisem okolí zmiňovali aktivity, kterými se zde bavili. Mezi zmiňované volnočasové aktivity patřil nejčastěji sport, ale také čas strávený četbou, nebo hrami s rodinou a kamarády. Následně aktéři popisovali svá studijní léta, která některým připomněla veselé historky ze školních lavic. Na své mládí vzpomínali zejména skrze taneční zábavy neboli čaje o páté, které navštěvovali. Několik z nich si vybavilo také názvy podniků, kde se tyto kulturní akce pořádaly. Během svého mládí několik z aktérů navštěvovalo taneční kurzy, na které opět vzpomínali velice pozitivně. U vzpomínek na společensko-politickou situaci se většina aktérů ve svých odpovědích shodovala. Uváděli, že se o politiku příliš nezajímali a nijak je neovlivňovala, tedy až na pár možná až traumatizujících zážitků s okupací v roce 1968. Na Ostravu aktéři vzpomínali také skrze

⁸² Pozn.: Manžel paní Lady

⁸³ Paní Lada, rozhovor uskutečněn 26. 2. 2023 v Ostravě, v bytě aktérky.

hornictví, kde jim v paměti utkvěl zejména obraz špatně umytého horníka. Následně se všichni pokoušeli vysvětlit svůj vztah k městu a vyprávěli, co pro ně Ostrava znamená.

Vztahy aktérů k Ostravě mohou působit velice různorodě, avšak pět ze šesti aktérů Ostravu považuje za svůj domov. Možná díky vyššímu věku aktérů, k městu zaujímají tento postoj, jelikož vztah ke své domovině se s postupem času vyvíjí. Tento vztah se začíná budovat již v raném dětství, kdy si aktéři začali osvojovat nejprve nejbližší okolí svého bydliště a až následně s přibývajícím věkem a s rozšiřováním svých obzorů začali Ostravu vnímat jako město. Je tak samozřejmostí, že ve svých vzpomínkách aktéři nejprve popisovali například dvůr u svého domu a postupně se geografický záběr města rozšiřoval. Aktéři Ostravu nejprve četli přes své školky, školy a následně už se ve vyprávěních začala objevovat veřejná místa jako parky, kavárny, koupaliště, sportoviště apod. Právě rozšiřováním tohoto záběru, si každý aktér vytvořil nějaký obrázek Ostravy, který se v jednotlivých rozhovorech promítá. Ať už si tento vztah vytvářeli přes konkrétní osoby, se kterými vyrůstali, nebo přes zážitky na určitých místech, Ostrava má v jejich životech nenahraditelný význam. Možná právě díky specifické proměně a rozvoji, má dnes Ostrava své jedinečné charisma, které pociťují a kterého si cení především její obyvatelé, kteří význačné období jejího vývoje mohli zažít.

U rozboru vzpomínek aktérů na Ostravu, se autorka soustředila také na rozdíly ve vzpomínání mužů a žen. První odlišnosti byly vidět už v první části rozhovorů, která se týkala raného dětství. Ženy popisovaly výchovu rodičů primárně jako přísnou, kdežto muži toto slovo buď vůbec nepoužili, nebo jej jen letmo zmínili. Také popis prvních vzpomínek na Ostravu v raném dětství se lišil, všechny ženy ve svých odpovědích zmiňovaly Ostravu Porubu, ať už zde v tomto období svého života žily, nebo tuto část Ostravy jen navštěvovaly. Lze tedy usuzovat, že tato městská část zanechávala v obyvatelích Ostravy určité dojmy. Muži Ostravu zase vnímali přes zábavu a atrakce, které zde navštěvovali. Jednotně ženy vzpomínaly i na školní léta, která si vybavují skrze své učitele, spolužáky a zábavné zážitky. Pan Kamil si většinu svých vzpomínek vybavoval z pozice sportovce, a tak i u tohoto tématu zmiňuje například školní tělocvičnu. Z výpovědí vyplývá, že volnočasové aktivity v dětství ženy trávily především s rodinou doma, nebo ve sportovních kroužcích a některé aktérky tento život popsaly jako velice fádňí. Muži také vzpomínají na sportovní aktivity, ale pan Kamil během svého vyprávění vyzdvihnul velkou škálu další zábavy, která se v Ostravě dala provozovat. Pan Jan i Pan Kamil, jako dodnes aktivní sportovci, u toho tématu zdůraznili také potřebu financí, které jsou v současnosti k vykonávání sportu zapotřebí. Větší

otevřenost žen se projevila u otázky ohledně prvních lásek. Ženy samovolně začaly vyprávět své zážitky, kdežto muži odpovídali velice zkratkovitě nebo nekonkrétně. Rozdíl byl vidět také ve vzpomínkách na Den žen, o kterém se muži vyjádřili, že se jednalo o svátek, který ženy měly v oblibě. Z výpovědí však vyplynulo, že jen jedna ženská aktérka si tento svátek užívala.

Při porovnávání vzpomínek na základě geografického původu byl hlavním rozdílem vjem, který aktéři z města měli. Přistěhovalci, tedy dva aktéři pocházející z vesnice v okolí, Ostravu vnímali jako opravdu velké město, kde se nacházelo spoustu neznámého a měli z tohoto místa možná až strach. Dětství ve městě a na vesnici se lišilo nejen výchovou, ale také životním stylem, proto i u tématu raného dětství se vzpomínky těchto dvou skupin lišily. Na vesnici byla prioritou práce, kterou paní Lada i pan Jan v kontextu nejen svého dětství několikrát zmiňují. Zábavu tito dva aktéři vnímali podobně jako rodilí „měšťáci“. Popisují kino, divadlo, tělocvičnu i kulturní sály, kde se konaly čaje páté, zde se tedy rozdíl nenacházel. Na vesnici však vybavenost těchto podniků nebyla nejlepší, proto paní Lada uvedla, že ve svém mládí už se svými sourozenci za zábavou jezdila do města. Nejvíce patrný rozdíl byl zřejmě ve vztahu k městu, který si aktéři vybudovali. Paní Lada svůj přesun do Ostravy nazývá osvobozením od práce a povinností, které až do té doby vyplňovaly podstatnou část jejího života. Také během svého vyprávění uvedla, jak si užívala pohodlný život v novém a zařízeném bytě, kde už žila pouze se svým manželem a dětmi. Pan Jan i paní Lada tak jako jediní aktéři uvedli, že by se z Ostravy jinam nepřestěhovali, nejen z důvodu pohodlí, ale oba také uvádí, jak se jim Ostrava jako město líbí.

Rozdíl ve vzpomínání na základě socioekonomického statusu rodiny aktéra autorka vyzorovala pouze u pana Kamila, kterého vzpomínky se od vzpomínek ostatních lišily rozsahem a barvitostí. U tématu volnočasových aktivit pan Kamil ve svém vzpomínání zmiňuje především centrum Ostravy, konkrétně například městský park, který poskytoval širokou škálu především nedělní zábavy, nebo Černou louku, která již v dobách mládí pana Kamila fungovala také jako výstaviště. Významným bodem ve vzpomínání pana Kamila, odlišujícím ho od ostatních aktérů, byl jeho popis víkendů. Rodiče pana Kamila si jako jediní rodiče oslovených aktérů mohli dovolit si pořídit chatu, kam následně zvali své příbuzné. Dále byl tento rozdíl patrný ve výčtu podniků, které pan Kamil jmenoval, tedy i navštěvoval. Ostatní aktéři určité podniky také jmenovali, ale celkový výčet pana Kamila byl jednoznačně nejrozšířenější. Kuriozitou ve vyprávění pana Kamila, která doplňuje obraz Ostravy jako hornického města, byl jeho zážitek s vozíčky, kde si s kamarády chodívali hrát.

Na hornickou Ostravu aktéři vzpomínali především skrze obraz horníků, kteří měli černé, špatně umyté oči. Nejen ženy tento zjev přirovnávaly k černým „očním linkám“. Horníky si taktéž vybavovali v tramvajích a hospodách, kde je potkávali při cestě z, nebo do práce. Kromě dále zmíněných lanových drah, natažených nad městem, se ve vzpomínkách objevoval Den horníků, který aktéři slavili se členy rodiny, kteří tuto profesi vykonávali. Rozdíly ve vzpomínkách na hornickou Ostravu nastaly v hodnocení životního prostředí. Čtyři aktéři si vybavili prach způsobený právě hornictvím, což považovali za negativní aspekt města. Zbylí dva aktéři špínu v nějaké větší míře vůbec nepocíťovali, nebo tuto skutečnost nepovažovali za problém. Ostrava dnes disponuje pouze pozůstatky odkazujícími na její hornickou minulost, avšak pro aktéry tohoto výzkumu je hornická Ostrava stále neodmyslitelnou součástí jejich života.

Použitá odborná literatura

- Antonín, Robert, Antonín Malaníková, Michaela a další. 2017.** *Ostrava: počátky a vývoj středověkého města.* Ostrava : Statutární město Ostrava, 2017. ISBN 978-80-906618-4-4.
- Borák, Mečislav. 2009.** *První deportace evropských Židů: Transporty do Niska nad Sanem (1939–1940).* Ostrava : Tilia, 2009. ISBN 978- 80-86904-34-4.
- Chaleplis, Vasilios, Dvořák, Jan a Tomáš, Adam. 2022.** *111 míst v Ostravě, která musíte vidět.* Praha : Paseka, 2022. ISBN 978-80-7637-280-1.
- Dokoupil, Lumír. 2015.** *Z díla historického demografa.* Ostrava : Ostravská univerzita, 2015. ISBN 978-80-7464-760-4.
- Dokoupil, Lumír, Nesládková, Ludmila a Lipovski, Radek. 2014.** *Populace Rakouského Slezska a severovýchodní Moravy v éře modernizace (od 60. let 19. století do první světové války).* Ostrava : Ostravská univerzita, 2014. ISBN 978-80-7464-729-1.
- Durczak, Ondřej. 2015.** *Ostrava v důchodu: Průvodce po zaniklé slávě.* Praha : PositiF, 2015. ISBN 978-80-87407-15-8.
- Hroch, Miroslav. 1985.** *Úvod do studia dějepisu.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1985. ISBN 14-383-85.
- Hudeček, Tomáš, a další. 2021.** *Ostrava: sídliště, jak dál?: dlouhodobě udržitelná transformace sídlišť statutárního města Ostravy.* Ostrava : Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 2021. ISBN 978-80-908033-4-3.
- Jeřábková, Jana a Pavelčíková, Nina. 2007.** *Postřehy z každodenního života obyvatel Ostravy v letech 1945-1960.* Historica 14. Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity, 2007, s. 97-117. ISBN 978-80-7368-5.
- Jiřík, Karel. 1998.** *Svědectví o roce 1968 v Ostravě: studie, vzpomínky, dokumenty.* Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN 80-86101-14-2.
- Jiřík, Karel a kol. 1993.** *Dějiny Ostravy.* Ostrava : Sfinga, 1993. ISBN 80-85491-39-7.
- Kuta, Vítězslav a Endel, Stanislav. 2015.** *Ostrava jako regionální metropole.* Ostrava : Statutární město Ostrava, 2015. ISBN 978-80-906091-1-2.
- Miovský, Michal. 2006.** *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu.* Praha : Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- Myška, Milan a Zářický, Aleš. 2007.** *Člověk v Ostravě v XIX. století.* Ostrava : Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2007. ISBN 978-80-7368-215-6.
- Navrátil, Boleslav. 2007.** *Zmizelá Morava a Slezsko: OSTRAVA.* Praha : Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-830-0.

- Nesládková, Ludmila. 2003.** *Haličtí židé v 19. století na cestě za novou existencí na Ostravsko*. Historica 10. Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity. Ostrava : Ostravská univerzita, 2003, s. 145-156. ISBN 80-7042-616-0.
- Novotná, Hedvika, a další. 2019.** *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha : FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.
- Pavelčíková, Nina. 2010.** *Mýtus Ostravy - ocelové srdce socialistického Československa*. [autor knihy] Blanka Soukupová a Hedvika Novotná. Evropské město: identita, symbol, mýtus. Bratislava : ZING Print, 2010, s. 54-63. ISBN 978-80-88997-44-3
- . **2004.** *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2004. ISBN 80-86621-07-3.
- Przybylová , Blažena, a další. 2017.** *OSTRAVA v datech*. Ostrava : Statutární město Ostrava, 2017. ISBN 978-80-906618-7-5.
- Soukupová, Blanka. 2014.** *Československo a rodné město jako domov? Čeští Židé a jejich prožitek domova po šoa*. Sociální studia, 4, Brno : Fakulta sociálních studií MU, 2014, s. 72-90. ISSN: 1803-6104.
- Strakoš, Martin. 2020.** *Ostrava industriální a moderní: Velký průvodce po architektuře 1845-1949*. Praha : Paseka, 2020. ISBN 978-80-7637-123-1.
- Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. 2015.** *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2015. ISBN 978-80-246-2931-5.
- Šmehlík, Vladimír. 2009.** *Ostrava: Průvodce městem*. Praha : freytag & berndt, 2009. ISBN 978-80-7316-2597.
- Šústková, Hana. 2009.** *Haličské imigrační vlny do Moravské Ostravy a jejich odraz na stránkách českého denního tisku a krásné literatury na počátku 20. století*. [autor knihy] Pavel Kladiwa, Aleš Zářický a kol. Město a městská společnost v procesu modernizace 1740-1918. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, s. 71-80. ISBN 978-80-7368-688-8.
- Žárský, Bohuslav. 2017.** *Ostrava ve vzpomínkách*. Ostrava : Librex, 2017. ISBN 978-80-7228-739-0.

Internetové zdroje:

Juřica, Martin. 2015. Ostrava v době „tání“ (1953-1967). *Moderní dějiny: Vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky*. [Online] 29. Březen 2015. [Citace: 12. Březen 2023.] <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ostrava-v-dobe-tani-1953-1967/>.

Juřica, Martin. 2015. Rok 1989 v Ostravě. *Moderní dějiny: Vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky*. [Online] 13. Březen 2015. [Citace: 12. Březen 2023.] <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/rok-1989-v-ostrave/>.

Knitl, Martin. 2019. OBRAZEM: Po roce 1989 nebylo jasné, jak se k situaci postaví dělníci v Ostravě. Lidé se báli uvěznění. *iRozhlas*. [Online] 17. listopad 2019. [Citace: 12. Březen 2023.] https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/30-let-od-listopadu-89-17-listopad-1989-ostrava-delnici-nova-hut-klementa_1911171245_luk?_ga=2.42479328.49044158.1684346178-96083984.1684346178.

Knitl, Martin. 2019. Život před třiceti lety: V Ostravě se v listopadu 1989 demonstrovalo za zachování socialismu. „Obrovská setrvačnost,“ hodnotí historik. *Český rozhlas: Radiožurnál*. [Online] 13. listopad 2019. [Citace: 14. Duben 2023.] <https://radiozurnal.rozhlas.cz/zivot-pred-triceti-lety-8107340/3#dil=3>.

Moravec, David. 2012. Po dvanácti letech byla v Ostravě otevřena kavárna Elektra. *Archiweb*. [Online] 20. Zář 2012. [Citace: 18. Duben 2023.] <https://www.archiweb.cz/n/domaci/po-dvanacti-letech-byla-v-ostrave-otevrena-kavarna-elektra>.

Navrátil, Boleslav. 2014. Sametová revoluce v Ostravě se rozjížděla pomaleji. Měla proč. *denik.cz*. [Online] 17. Listopad 2014. [Citace: 25. Duben 2023.] <https://www.denik.cz/moravskoslezsky-kraj/sametova-revoluce-v-ostrave-se-rozjizdela-pomaleji-mela-proc-20141117-qi62.html>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Osnova rozhovoru

Příloha č. 2: Rozhovor s paní Michaelou

Příloha č. 3: Rozhovor s paní Vlastou

Příloha č. 4: Rozhovor s panem Kamilem

Příloha č. 5: Rozhovor s paní Ladou

Příloha č. 6: Rozhovor s panem Janem

Příloha č. 7: Rozhovor s paní Dominikou

Příloha č. 1

Osnova rozhovorů

- Kde jsi prožil/a dětství a mládí?
- Čím byli rodiče?
 - o Jaká byla výchova?
- A co sourozenci?
 - o Co dělali/dělají tví sourozenci?
- Co se ti vybaví, když se řekne dětství v Ostravě? Co tě napadne první?
- Co se dělalo?
- Jaká je tvoje nejranější vzpomínka na Ostravu?
- Jak sis osvojoval/a Ostravu jako domov?
- Další otázka je základní škola.
 - o Co se ti líbilo ve škole?
 - o Co se ti nelíbilo ve škole?
 - o Kdybys mohl/a srovnat školství s tím dnešním?
 - o Jezdili jste se školou na nějaké výlety, lyžáky, exkurze?
- Volnočasové aktivity, co jsi dělal/a po škole?
- Chodili jste někam s kamarády?
 - o Srovnání volnočasových aktivit s dnešními.
- Kam se jezdilo na výlety, chaty, dovolené?
- Kam jsi pokračoval/a po základní škole?
 - o A co spolužáci?
 - o A dělali jste spolu třeba něco po škole?
 - o Jaké máš vzpomínky na taneční?
- Co jste dělali o víkendech?
- Kam se chodilo sportovat?
- První lásky.
 - o Kam se chodilo na rande?
- Koho jsi obdivoval/a, kdo byl tvůj vzor?
 - o A obecně? Třeba nějaké celebrity?
 - o Co jste poslouchali za hudbu?
 - o Diskotéky, divadlo, kino

- Jak Ostrava poskytovala mladému člověku zázemí, když zakládal rodinu?
- Vzpomínky na tehdejší společensko-politickou situaci, konkrétně Pražské jaro.
- Normalizace, jak na ni dnes vzpomínáš?
- Velká říjnová revoluce, Mezinárodní den dětí, MDŽ?
- Jaká je tvá politická orientace?
- Jak vzpomínáš na Ostravu v kontextu hornictví, na doly apod.?

Návratný výzkum

- Co se ti vybaví, když se řekne Ostrava tvého dětství?
- Co se ti vybaví, když se řekne hornická Ostrava?
- Co pro tebe Ostrava znamenala?
- Co se ti vybaví, když se řekne domov?
- Co jsi měl/a v/na Ostravě rád/a?
 - o Co se ti v/na Ostravě nelíbilo?
- Co bys na Ostravě změnil/a?
- Vnímáš nějak Romské obyvatelstvo v Ostravě?
 - o Považuješ to za problém?
- Co si myslíš, že je pro Ostravu typické?
- Kdyby sis mohl/a vybrat bez ohledu na okolnosti, vybral/a by sis Ostravu pro život?
 - o Proč ano/ne?
- Kdyby ses mohl/a kamkoliv přestěhovat, tak kam by to bylo?
 - o Nebo bys zůstal/a?
 - o Proč?
- Co pro tebe v porovnání s Ostravou znamená Praha?
 - o Opava?
- Máš Ostravu v srdci?
- Jsi hrdý/á na to, že jsi Ostravák?

Příloha č. 2

Rozhovor s paní Michaelou

- Pohlaví: Žena
- Datum narození: 1952
- Vyučení: Dámská krejčová
- Povolání: Pracovnice ve Výzkumném ústavu hutnictví železa a výpočetním středisku
- Politická orientace: Za socialismu: „to co se tehdy dalo volit“ (manžel ve straně, takže volili komunisty). Nyní: Bez politické orientace
- Náboženské vyznání: Bez náboženského vyznání
- Rodilý Ostravák

A: Kde jsi prožila dětství a mládí?

M: *Narodila jsem se v Zábřežské nemocnici, ve 3 nebo 4 letech jsme se přestěhovali do Mariánských hor na náměstí a potom do Poruby na Havlíčkovo náměstí, kdy začala růst Poruba jako nové sídliště a tam jsem žila s rodiči a dvěmi sourozenci až do doby, než jsem se vdala v 19 letech. Potom jsme dostali byt, taky v Porubě, ale na sedmém obvodě. Dostali jsme ho od otce, po známosti, otec pracoval u StB⁸⁴.*

A: Čím byli rodiče?

M: *Otec pracoval u Státní bezpečnosti v oboru hospodářské kriminality a maminka byla dělnice, dělala dělnické profese, skladnici ve Vítkovických stavbách.*

A: Jaká byla výchova?

M: *Bylo to takové to klasické rozdělení přísný otec a hodná matka. Ona, od asi 6 let, neměla maminku, takže je vychovával velice přísný otec na Slovensku, tím pádem ona neměla takový ten klasický model matky, takže ona se byla schopna o nás postarat po stránce té péče, ale takové to vedení v tom životě bylo spíš na tom otci. To on mě přivedl třeba ke knížkám. Já mám jenom takové útržkovité vzpomínky a já si myslím, že to je tím, že ten otec začal od určité doby hodně pít.*

⁸⁴ Pozn.: Státní bezpečnost.

A: Projevilo se nějak ve výchově, že ty jediná ze sourozenců jsi nebyla biologickým dítětem otce?

M: *Vůbec, můj otec, který mě vychoval, ale nebyl mým biologickým otcem, tak naprosto nedělal ve výchově rozdíly, s tím, že byl docela přísný. Třeba bylo přesně stanoveno do kolika hodin musíme být doma, a to se velice striktně dodržovalo. Já si pamatuji, jak jsme jednou s kamarádkami pomáhaly tzv. Bulharovi, on byl skutečně Bulhar, co tady žil a zabýval se pěstováním ovoce a zeleniny a jezdil po Porubě s takovým dřevěným vozíkem, a on někde u Porubské Myslivny zapadl a my jsme tam byly na procházce a já jsem se zdržela s holkami tím, že jsme mu pomáhaly vytáhnout ten vozík. A nestihla jsem to na těch osm hodin, takže jsem s velkými obavami šla domů, ale když jsem řekla, co se stalo, tak mi to bylo, jakože prominuto.*

A: A co sourozenci?

M: *Mám dva sourozence, měla jsem dva sourozence. O 2 roky mladší bratr umřel v poměrně mladším věku, sestra, o 3 roky mladší, stále žije.*

A: Co dělali/dělají tví sourozenci?

M: *Bratr při zaměstnání, kdy dělal ve Vítkovických stavbách už od maturity, tak dělal ještě speleologa a potom si při zaměstnání dodělal ještě vysokou školu na VŠB⁸⁵, obor nevím. Asi před padesátkou zemřel na rakovinu. A sestra je vyučená prodavačka a potom dělala až do důchodu v podstatě administrativní pracovníci ve Vítkovických stavbách.*

A: Co se ti vybaví, když se řekne dětství v Ostravě? Co tě napadne první?

M: *Myslivna, kde se chodilo v Porubě, to se všechno týká Poruby, já jsem se od tama nehla. Tam jsme chodili i lyžovat v zimě, koupaliště Porubské a potom později kulturní dům a čaje o páté, Marie Rottrová, Věra Špinarová. Jako ta Poruba je dneska daleko víc rozšířená, tehdy to končilo 2. obvodem a teď už jsou další a další obvody, které dostavěly a kromě toho, ten život byl strašně fádni. To nebylo jako dneska, že by se chodilo třeba do centra.*

⁸⁵ Pozn.: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava.

A: Co se teda dělalo?

M: *No nic, chodilo se do školy, přišla jsem ze školy, dělala jsem atletiku, četla jsem. Doma jsem asi moc nepomáhala, protože jsem neuměla nic, když jsem se vdala, neuměla jsem ani vařit. Takže já jsem buď chodila na ty tréninky, nebo jsem ležela v knížkách, já jsem se vůbec nechytala v kuchyni, to spíš moje ségra. Ten život byl strašně fádní.*

A: Jaká je tvoje nejranější vzpomínka na Ostravu?

M: *Nemám svoji osobní vzpomínku, ale mám historku, když jsme bydleli v Mariánských horách, to jsem ještě byla malá, a tam byl krásný byt na náměstí a říkala mi maminka, že někde šla do obchodu a nechala mě tam samotnou a když se vracela, tak že já jsem stála na venkovním parapetu ve druhém patře. Já jsem se nějak dostala na to okno, no a ona, jak se vracela, tak mě tam viděla, tak ztuhla hrůzou samozřejmě, no, a tak jako intuitivně věděla, že na mě nesmí zařvat. No a pak jsem dostala výprask asi (smích). Ale já jsem fakt asi strašně moc vytěsnila, protože já mám jinak hodně dobrou paměť, ale tohle období, to mám jen takové kusy vzpomínek.*

A: Jak sis osvojovala Ostravu jako domov?

M: *Nepamatuji si, že bych to tak nějak vnímala. To si ani nedokážeš představit, jak ten život byl prostě nudný ve srovnání s dneškem.*

A: Další otázka je základní škola.

M: *Chodila jsem na, to byly v podstatě dvě základní školy vedle sebe. V té jedné jsem byla do 4. třídy a pak nás nějak přemísťovali a potom jsem byla v té 2. a tam jsem dochodila až do 9. třídy. Tam mi strašně utkvěla v paměti jedna matematikářka, která jednou přišla v šatech, zelených, a měla kolem zápěstí kožešinu. Což bylo naprosto neobvyklé v té době. Ona byla taková vysoká, v brýlích, štíhlá, tak to si velice dobře pamatuju. Pak si pamatuju tělocvikáře a já jsem tam měla dvě takové kámošky Jarmilu a druhou si nepamatuju už, my jsme tam měly takovou partičku, a ty holky si psaly psaníčka a ten tělocvikář měl tělocvik a zeměpis a jak chodil po té třídě, tak měl tepláky a ta druhá kamarádka, tak Janě napsala „Dívej, jak mu stojí“, dostaly obě dvě dvojku z chování (smích).*

A: Co se ti líbilo ve škole?

M: *Libilo se mi kreslení a zeměpis, protože si vzpomínám, že jsme probírali Itálii a vždycky jsme si měli namalovat tu mapku a třeba tam, kde byla vinařská oblast, tak tam se nakreslily hrozny, a to jsem měla nejlepší ze třídy.*

A: Co se ti nelíbilo ve škole?

M: *Matematika. To je pro mě španělská vesnice.*

A: A kdybys mohla srovnat školství s tím dnešním?

M: *Srovnat se to určitě dá, ale to není o té škole samotné, ale o tom vývoji té společnosti. Prostě učitelé jsou dneska slabí na ty žáky, protože ta dnešní mladá generace je jiná, než jsme byli my, daleko více volnomyšlenkářská, ale to není ten správný výraz. Podle mého názoru je to stav celé společnosti a těch poměrů, které se samozřejmě odráží v těch dětech i v té zpětné vazbě těch učitelů. Naprosto nesrovnatelný je postoj těch studentů a žáků k autoritám. Před tím měli nesrovnatelně více respekt.*

A: Jezdili jste se školou na nějaké výlety, lyžáky, exkurze?

M: *Jak tak pátrám v paměti, tak nic takového si nepamatuju, že bych byla někde na lyžáku, já si myslím, že jsem ani neměla výbavu na to, nevím, možná na to naši ani neměli, opravdu si nepamatuju na nějaké třeba výlety v rámci ukončení školního roku, tak taky vůbec. To vždycky bylo na jeden den, jak si pamatuju, ale vůbec si nepamatuju, že bych na nějakém byla, že by mi něco utkvělo v paměti, to vůbec.*

A: Volnočasové aktivity, co jsi dělala po škole?

M: *Atletiku na Vítkovickém stadionu, to byl regulérní atletický klub, běhala jsem, dělala jsem skok do výšky, protože jsem byla docela vysoká. A kromě atletiky hlavně knížky, priorita číslo jedna. Četla jsem Sci-fi, v té době byla na Hlavní třídě kniha a tam se každý čtvrtek stály velké fronty na novinky, no a tam jsem se dostala k Dostojevskému a k takovým knížkám, po kterých bych asi normálně nesáhla. Já jsem četla všechno, ale potom, s postupujícím věkem, jsem narazila na sci-fi, což u nás doma nebylo. Já jsem neměla problém cokoliv přečíst. Ale od děcka jsem nesnášela takové ty slad'árny, to mě vůbec netáhlo.*

A: Chodili jste někam s kamarády?

M: *To byly spíš takové potulky po Porubě, prostě jen chodit venku, protože tam fakt jako nebylo co. A já jsem třeba měla aspoň ten sport, ale to, že mě jen popostrčili ve škole na základě nějakých těch sportovních her. Jo, a ještě jsem chodila malovat. To si pamatuji, že mi tenkrát mamka koupila zimní kabát, to taky byl hrozný problém, vždycky něco koupit u nás v rodině, protože jsme byli tři a nebyly ty prachy tak moc. A ona mi tenkrát koupila zimní kabát, modrý, károvaný, ale psí dečky k tomu. A já jsem tehdy poprvé přišla do toho malování tady v tom a ta, co nás měla pod sebou, tak ta byla úplně unešená z toho.*

A: Můžeš srovnat volnočasové aktivity s dnešními?

M: *No jako to nechci bagatelizovat, ale dneska si oni vystačí s tím mobilem doma, ale samozřejmě nechci říct, že všechny, samozřejmě jsou děcka, které chodí do skautů, ale jde o to, kam je popostrčí ta rodina, nebo okolnosti. To já netvrdím, že všechny ty děcka jsou takové, ale ten fenomén mobilů a šílení kolem počítačů je fakt jako silný.*

A: Kam se jezdilo na výlety, chaty, dovolené?

M: *Tak jezdívali jsme s rodinou na Slovensko, to byl vždycky výlet na celý den, dneska tam jsi autem za 2 hod'ky. Téměř každé prázdniny jsme tam byli minimálně na měsíc u té tety na Slovensku a příležitostně se tam jelo, když byla nějaká svatba, nebo něco takového. No a jinak jsme jezdili na tu chatu, ale to už bylo od dědy⁸⁶, to už jsem byla vdaná, tam jsme jezdili i s Vlastou⁸⁷ a s její rodinou. No a několik dovolených v rámci těch možností, které tehdy byly, Bulharsko, Jugoslávie, myslím 2x, ale to až když jsem byla vdaná.*

A: Kam jsi pokračovala po základní škole?

M: *To jsem začala chodit do učňovského střediska do Michálkovic. A to jsem teda stihla tak tak, protože si pamatuju, to jsem měla těsně před ukončením studia, že jsem tam jela a už jsem byla těhotná. Vyučila jsem se teda na švadlenu. Velice dobře si pamatuju naši paní mistrovou, potom tam byla nějaká další, ale ta byla mladá, a to byla strašná kráva, ta se tam před námi předváděla strašným způsobem. Ta paní mistrová to byl takový ten starý praktik, hodná ženská.*

⁸⁶ Pozn.: Manžel paní Michaely.

⁸⁷ Pozn.: Sestra paní Michaely.

A: A co spolužáci?

M: *A tam jsem shodou okolností chodila s tou Jarmilou ze základky.*

A: A dělali jste spolu třeba něco po škole?

M: *No my jsme tam byli z celé Ostravy, to nebylo, že jsme byli z jednoho bydliště, takže my jsme se potom rozutekli, protože než jsi zase dojela domů, tak to trvalo. Takže tam jsme se moc nesdružovali.*

A: Jaké máš vzpomínky na taneční?

M: *Určitě jsem chodila, ale vůbec nic si nepamatuji. Muselo to být v jediném sále, který tam byl, a to bylo v tom kulturáku, to bylo v podstatě na prvním obvodě porubském.*

A: Co jste dělali o víkendech?

M: *Doháněli jsme resty z týdne, protože jako zaměstnání, 2 děti, že. No anebo jsme jezdili na chalupu na Starých Hamrech, ale jinak nic takového se do revoluce nedělo. Po revoluci jsme pak měli už různé ty nemovitosti rekreační na Slovensku, potom na té Čeladné, no a potom to skončilo na té Ostravici. Ale taková ta hluboká minulost to je prostě ještě za totality no, tam to bylo prostě trochu jiné. To byl takový docela fádňák život no.*

A: Kam se chodilo sportovat?

M: *No tak my jsme nebyli nějaká sportovní rodina. Sportovaly děti v rámci toho věku, no a my jako dospělí jsme nesportovali, ani že nějaké ty výlety na lyže nebo tak. Jako malá jsem ale chodila na tu atletiku do Vítkovic.*

A: První lásky.

M: *To je ještě z puberty, kdy jsem na tu Myslivnu chodila lyžovat. No a tam byl takový kluk, co byl starší než já, a do toho jsem se strašně zbláznila. A on bydlel na tom Havlíčkově náměstí jako my, vlastně to bylo takové do čtverce. A to bylo v zimě, já si pamatuji, že jsem málokdy promrzla tak, jako když jsem tam čekala poblíž toho domu, jestli on vyleze. To byla taková platonická láska.*

A: Kam se chodilo na rande?

M: *No, tak to je úplně něco jiného než dneska. Protože jako zajít si někam na kafe, nebo dokonce na oběd to vůbec, na to nebyly peníze a ani to nebylo zvykem. Chodilo se prostě po venku, na ty procházky. Chodilo se na ty čaje v neděli, tam to bylo taky taková líheň známostí. Nikam, říkám no, po Porubě, ani si nepamatuju, že bych jela s někým do centra, to bylo úplně jiné, než dneska to pozoruju kolem sebe.*

A: Koho jsi obdivovala, kdo byl tvůj vzor?

M: *Já si osobně myslím, že jsem byla vždycky dost, nevím, jak bych to nazvala, ale já si nepamatuji, že bych měla nějaké vzory, že jsem byla tak svébytná, že si nepamatuju, že bych k někomu vzhlížela.*

A: A obecně? Třeba nějaké celebrity?

M: *No tak Kája⁸⁸ to nebyl, to určitě ne.*

A: Co jste poslouchali za hudbu?

M: *No tak Beatles, to v první řadě. Já jsem byla poprvé na Help!, na filmu, to jsem se s nimi poprvé setkala. Hudba to je moje vášeň, takže to bych ti mohla vyprávět hodiny. Bluesové, BB King, Aretha Franklin, a tohle to, Elvis Presley tak ne, no a jak to šlo dál a dál a dneska už jsem u rapu (smích).*

A: Diskotéky, divadlo, kino.

M: *Možná sem tam loutkové divadlo, jako vysloveně na divadelní představení to asi ne, možná nějaké to školní povinné. No a kino, kino Dukla v Porubě, každou neděli za 5 Kč. Pamatuji si film Metráček, jak chudinka, taková tlustá holka se s tím vypořádávala, to byl takový dětský film. Jinak televize byla no. To kino to byl luxus každou neděli. Diskotéky, každou neděli v 5 přesně. Kino bylo před tím. To byly nejkrásnější časy. To jsem si fakt jako užívala, už kvůli té hudbě, že mi hráli ty bluesy, Marie Rottrová, Špinarka taky. To bylo naprosto úžasné. Ještě to nebylo tak, že by se tam mohlo pít, takže to bylo trošku na jiné*

⁸⁸ Pozn.: Karel Gott

úrovni, než co dokáže udělat chlast s nějakou taneční zábavou. Na to strašně ráda vzpomínám.

A: Jak Ostrava poskytovala mladému člověku zázemí, když zakládal rodinu?

M: Nebyla to konkrétně Ostrava, ale stát dával novomanželské půjčky 50 tisíc a hotovo. To je tak jediné, co si pamatuji. V té době byl problém se dostat k jakémukoli bytu, byly pořadníky a tak, no ale on⁸⁹, jaksi z titulu svého postavení, tak zatahal za nějaké nitky, jak už to v té době chodilo, někde zavolal. Potom jsem pracovala ve Výzkumném ústavu hutnictví železa a výpočetním středisku. Tam jsem zažila zrod počítačové techniky u nás. To byl masakr, výzkumné středisko, tam se nic nezkoumalo, tam to prostě byla zašivárna, no škoda vzpomínat (smích).

A: Jak vzpomínáš na tehdejší společensko-politickou situaci, konkrétně Pražské jaro?

M: Pražské jaro, 68, tak si vem, v 71. jsem se vdávala a za 3 roky jsem měla 2 děti, takže co myslíš, nějaká politická situace mě nějak nebrala no. Já jsem třeba vůbec nevěděla, a to jsem dělala už na tom hutnickém institutu, kdo to je Havel, vůbec. To bylo zakázané jméno. Ale tam už byli inženýři, jako vzdělaní lidi, kteří se dostali k tomu disentu nějak, přes knížky a tak. To já vůbec ne. No Pražské jaro no, možná kdybych žila v Praze, tak bych to vnímala jinak, ale jednak jsem byla velice mladá ještě, takže to se mě nijak nedotklo, ani si nevzpomínám, že by se o tom doma nějak mluvilo, to ne.

A: Normalizace, jak na ni dnes vzpomínáš?

M: Já si myslím, že v našich poměrech se nás to nijak zásadně nedotklo, aspoň teda nevím.

A: Velká říjnová revoluce, Mezinárodní den dětí, MDŽ?

M: To je spojené akorát s těmi lampiónovými průvody pro mě teda, že se mi to hrozně líbilo ty lampióny, ale jinak to bylo v té době prostě formální. Když se chodilo do školy, tak to bylo povinné, stejně tak jako První máj, no ale že nějaké emoce, tak to ne. Ale jako bylo to v rámci školy, tak se to holt respektovalo. A na den dětí, tak nějaké měkké dárky, nějaká sladkost, něco jako nad rámeček, ale ty naše poměry finanční nebyly úplně nejlepší. A MDŽ totéž, koupila se kytička, ve škole byly nějaké organizované vystoupení pro maminky no, a tak no.

⁸⁹ Pozn.: Otec paní Michaely – dělal u státní bezpečnosti.

A: Jaká je tvá politická orientace?

M: *No teď už nechodím volit. Jako po revoluci jsem byla takový docela nadšenec pro to uvolnění, a tak ten pravý směr, hodně mě zajímalo to dění kolem. A byla jsem hodně hodně optimistická, protože jsem si říkala, že do 5 let, na to si dobře pamatuju, do 5 let prostě budeme srovnatelní se západní Evropou, což teda v mnoha směrech nejsme ani dneska, že. Vnímám jako tu setrvačnost toho socialistického myšlení, v té společnosti.*

A: Jak vzpomínáš na Ostravu v kontextu hornictví, na doly apod.?

M: *Jediné, na co si vzpomínám, tak to byly neustále stesky, jak se v Ostravě strašně práší a jaký je tady neustálý bordel a bylo to sem tam, ale zase v tom věku jsem to nějak významně nevnímala. Nikdo od nás nepracoval v dole, abych třeba věděla nějaké detaily, nebo k tomu měla nějaký jiný vztah.*

Návratný výzkum

A: Co se ti vybaví, když se řekne Ostrava tvého dětství?

M: *No první mě napadlo, jak se chodilo lyžovat k Myslivně v Porubě, to je vlastně za VŠB teď, tam tenkrát nic nebylo, tam byla pole a takové věci a tam se chodilo lyžovat. Jinak chodila jsem do těch Vítkovic do té atletiky, napjatá atmosféra doma, to už jsme probíraly, a to je asi všechno.*

A: Co se ti vybaví, když se řekne hornická Ostrava?

M: *No, právě ti horníci, kteří jezdili ještě do práce nebo z práce s těma jako kdyby namalovanýma očima, to je takové charakteristické. Jako já to dneska vnímám úplně jinak jo, jako jak vypadá Ostrava, ale tehdy jsem to vůbec nijak neřešila.*

A: Co pro tebe Ostrava znamenala?

M: *No tak samozřejmě tehdy jsem si to nijak nespécifikovala, nebo tehdy jsem takhle neuvažovala, ale prostě tady jsem byla doma. Domov.*

A: Co se Ti vybaví, když se řekne domov?

M: *Rodiče, místo, kde bydlím, co je spojené s tím okolím. Prostě takový pocit, jestli i jistota je to správné slovo. Jako určitě ta Ostrava, jako my jsme jediné jezdili na to Slovensko, a to*

bylo něco jiného, to nebyl domov, ale bylo to tam pro mě jako ne vřelejší, ale možná to bych si představovala jako ideální domov, ale to je spojené s tou tetou tam, s tím životem tam, ale hodně s tou tetou no.

A: Co jsi měla v/na Ostravě ráda?

M: Asi jako nic, co bych mohla ... Jako tím nechci říct něco jako záporného, ale možná takový pocit, že je to takové a já jsem to tak brala a já jsem to tak brala a neřešila jsem to ani ve zlém ani v dobrém, že bych měla touhy prostě se někam odstěhovat nebo tak, to vůbec. Takové samozřejmě.

A: Co se ti v/na Ostravě nelíbilo?

M: To opravdu jako nemůžu říct, že bych jako jednu věc vytáhla, že ta mě třeba štvala jo, že se o tom třeba hodně mluvilo, tak že by se mě to dotklo, to prostě vůbec ne.

A: Co bys na Ostravě změnila?

M: No, aby to bylo méně to průmyslové město se vším tím jo, sociální strukturou, že tady to bylo opravdu hodně znát, a to si uvědomuju dneska, protože už to tak není, že ty sociální rozdíly byly patrné, to si uvědomuju až dneska. Ale říkám, to byla součást, která v té době nebyla pro mě k řešení. Jako to, jak dneska vypadá Ostrava, jako ty renovované domy, jako to centrum, ty úpravy, kolik dneska se třeba dává peněz do těch úprav, do té zeleně, do té občanské vybavenosti, to je prostě o něčem jiném, ale taky systém je jiný že jo, jako myslím společenský.

A: Vnímáš nějak Romské obyvatelstvo v Ostravě?

M: Ano, velice negativně. Jako ten jejich nedostatek společenské kultury, prostě ty jejich způsoby, které se mi jako bytostně přičí, nemluvě o tom, co teď při té momentální krizi, jak jsou vlastně bezostyšní v tom, jak mezi námi žijou. Využívají prostě jenom výhody, které jim stát poskytuje a tím to pro ně končí, to mi jako strašně vadí.

A: Považuješ to za problém?

M: No jako všude kde je rozvětvená tahle komunita, tak tam to všude dělá problém a Ostrava jako není výjimkou.

A: Co si myslíš, že je pro Ostravu typické?

M: *Taková určitá specifická charakteristika obyvatel. No, jak bych to řekla, no že tehdy, jako kdyby ta společnost v té Ostravě byla více jako, no jako kdyby byly kasty, když to tak řeknu. No a dneska je ta společnost tak jako sevřenější a má takovou jakousi specifickou charakteristiku, ta společnost jako kdyby byla kompaktnější. Protože už se jako ztratily takové ty rozdíly mezi tím složením toho obyvatelstva, že tady byla nějaká inteligence, nějakí ti, ale dneska už je to povědomí o tom, že jsme Ostraváci s tou charakteristikou svojí.*

A: Kdyby sis mohla vybrat bez ohledu na okolnosti, vybrala by sis Ostravu pro život?

M: *Ne.*

A: Proč ne?

M: *Protože jako já bych preferovala větší a bohatší historickou minulost, s těma stavbama, a to, co to přináší zároveň s sebou.*

A: Kdyby ses mohla kamkoliv přestěhovat, tak kam by to bylo?

M: *Tak pravdou je, že tehdy jsem nad tím vůbec neuvažovala, jakože vůbec, to tehdy nebylo ani myslitelné, ani že bych o tom snila, to ne, ale určitě ne mimo hranice republiky, byť bych měla jako nějaké výtky (smích), ale do opravdu nějakého kulturně starého města, třeba v Praze by se mi líbilo strašně, ale musela bych se tam narodit, nebo řekněme Český Krumlov, tyhle města mě prostě okouzlujou hrozně.*

A: Co pro tebe v porovnání s Ostravou znamená Praha?

M: *Co mám říct teď po tom, co jsem řekla (usmívá se). Praha je Praha no. Jako asi všichni, a to asi funguje i v jiných zemích, že prostě to hlavní město je prostě něco jiného než ve vnímání těch obyvatel, že tam prostě je smetánka a všechno se v podstatě soustřeďuje jako tam.*

A: A Opava?

M: *Tohleto vždycky bylo u nás atributem blázince. Protože on tam skutečně byl a vždycky se o tom mluvilo, i když jsem byla děcko jo, že skončíš v Opavě jo, a tak dále, to bylo*

prostě první, co mi naskočilo. A jinak to město samotné není škaredé, ale já jsem tam nikdy nebyla tak dlouho, abych ho více mohla poznat.

A: Máš Ostravu v srdci?

M: Mám, navzdory všemu, mám (pláče dojetím).

A: Jsi hrdá na to, že jsi Ostravák?

M: Hrdá je podle mě silné slovo, jako nestydím se za to, ale jako ten můj vztah je takový vlažnější, i když to není přesně ten výraz, který to jako vystihuje.

Příloha č. 3

Rozhovor s paní Vlastou

- Pohlaví: Žena
- Datum narození: 1955
- Vyučení: Prodavačka textilu
- Povolání: Administrativa
- Politická orientace: Bez politické orientace
- Náboženské vyznání: Celý život bez náboženského vyznání
- Rodilý Ostravák

A: Kde jsi prožila dětství a mládí?

V: Dětství a mládí jsem prožila v Ostravě-Porubě a vlastně celý život bydlím v Porubě, konkrétně na Havlíčkově náměstí.

A: Čím byli rodiče?

V: Otec byl státní zaměstnanec, vlastně policajt byl v té době a babička byla dělnice, dělala všechno, jakože ve skladě.

A: Jaká byla výchova?

V: Otec byl přísný, ale byl jako skutečně sečtělý člověk, no a jako řekla bych, že nám dal víc než babičce⁹⁰, že vlastně byl takový jo, že víc pro děti. A maminka byla pracovitý člověk skutečně, ona jako pracovala od rána od šesti do večera do pěti, potom přijela domů, uvařila, uklidila, prostě starala se vlastně o tu rodinu a neměla čas na děti v podstatě moc.

A: A co sourozenci?

V: Mám starší sestru, která má teď 70 a staršího brácha, který by měl 68, ale už je 12 roků mrtvý.

⁹⁰ Pozn.: Víc než své manželce.

A: Co dělali/dělají tví sourozenci?

V: *Sestra byla švadlena, ale taky potom vlastně dělala jiné věci, ale vlastně jako celé roky šila doma a potom dělala vlastně pojišťovnu, takové prostě různé věci, ale říkám, většinu času toho života dělala tu švadlenu. No a brácha, on byl vlastně, tomu se říkalo jako hasič, ale jako inženýr jo, jako papírově on dělal kolem toho, že vlastně dělal ve Vítkovicích dělal no. Prostě to papírování kolem toho, vlastně na těch závodech on chodil a dělal ty kontroly těch různých zařízení a podobně, co se týká vlastně toho hasičského, vlastně požáru no bych řekla.*

A: Co se ti vybaví, když se řekne dětství v Ostravě? Co tě napadne první?

V: *Když jsem byla mladá, tak tam, kde je dneska Vysoká škola báňská, tak tam nic nebylo, tam byl les a ani koleje tam nebyly, ani tramvaje, tak my jsme tam běhali normálně přes tu cestu na druhou stranu a hráli jsme si na Vinnetou a Shatterhanda (smích). To bylo úžasné ta zábava (smích) a vůbec jsem se nebála jo, rodiče se nebáli vůbec, že jsme někde, tam někde v lese, v té době to bylo super jo. Dneska nepustíš děti někam do lesa. Tak to si vybavím okamžitě.*

A: Co se teda dělalo?

V: *V té době v podstatě nic nebylo, akorát je fakt, jak jsem měla těch 15-16, tak vlastně v Porubě byl kulturák a tam byly tak zvané čaje, to bylo úžasné, tam jsme chodily se sestrou taky na ty čaje nedělní, to bylo super, to bylo vlastně od pěti do devíti asi, tak chodily jsme tančit. To byla jako jediná zábava a kino pochopitelně, kino Dukla se to jmenovalo to kino.*

A: Jaká je tvoje nejranější vzpomínka na Ostravu?

V: *Víš co, já jsem byla celkem jako, já jsem hodně sportovala, tak já si vybavím vlastně ty hřiště, tam jsou vlastně ty 3. a 4. ZDŠ se to jmenovalo a tam byly vlastně ty sportoviště jo, a tam jsem běhala a jsem tam chodila, vlastně vybíjka a takové různé jo, no jako fakt hodně jsem sportovala, no tak to si vybavím.*

A: Jak sis osvojovala Ostravu jako domov?

V: *Nijak, ne (smích).*

A: Další otázka je základní škola.

V: *No právě to jsem říkala na té, dneska to je, jak se jmenuje ta ulice dneska ... na Vozovně, ty dvě školy, co jsou, no v té době se to jmenovalo Fojtíkova ulice jo a vlastně tam byly ty 2 školy, 3. a 4. ZDŠ se tomu říkalo vlastně a ve škole to bylo super, měla jsem vlastně hodně kamarádů, já jsem takový skutečně, že se nebojím se bavit a hrát si, takže měla jsem skutečně hodně kamarádů v podstatě. Učitelé tam byli ... jedna tam byla učitelka z českého jazyka, ta byla hrozně protivná, takové brýle měla tak (naznačuje brýle a směje se) a učitelé jako chlapi byli super (smích), všichni v podstatě.*

A: Co se ti líbilo ve škole?

V: *V podstatě všechno jako, jako tělocvik pochopitelně, to všechny děti, ale jako měla jsem ráda český jazyk.*

A: Co se ti nelíbilo ve škole?

V: *No akorát jsem neměla ráda chemii a matematiku, klasika no.*

A: A kdybys mohla srovnat školství s tím dnešním?

V: *Já bych řekla, že to bylo lepší období, protože to dnešní období, ti učitelé jsou chudáci, protože ty děti jsou rozežrané, tak to řeknu lidově, a nemůžeš prostě ani plácnout na prdel tomu děcku a někteří by to skutečně potřebovali (smích). Takže skutečně nezávidím těm učitelům, dneska fakt jako, nemluvě ty vraždy dokonce, že, v těch školách.*

A: Jezdili jste se školou na nějaké výlety, lyžáky, exkurze?

V: *Nevzpomenu si, ale řeknu ti, že jezdili jsme na výlety i na lyžáky, ale nic, nic si nevzpomenu. Byli jsme na lyžáku, Hanka nějaká, Švarná Hanka, jo, v Beskydech, tam jsme byli na lyžáku. No potom vlastně co jsme na tom učňáku byli, co jsme se dostali dál na ty střední školy, tak jezdili jsme na brambory, to byla super sranda z jedné strany, ale z druhé strany to byla práce, těžké to bylo, prostě bláto a hlína a stále záda ohnutá na to. A co si teda pamatuju hodně, byla tam holka z té třídy a měla záchvat a ptali jsme se, co se jí stalo, tak ona normálně, že se jí pověsil taťka a někdo vlastně na té brigádě pověsil na okno kabát, nebo něco, a jí se to vybavilo vlastně, že to je ten taťka, že tam visí, no šílené. No a vlastně jsme si vzpomněla, na tom táboře, byli jsme ve Znojmě, letní tábor, a kluk nám tam spadl ze*

skály dolů, přežil to, ale měl rozbitou hlavu úplně šíleně. No, to nám bylo tam 10 let, 11. To byla hodně velká skála, tak 20 metrů spadl dolů do vody, no, to si vybavuju. Vidiš to člověče, jak mi to naskakuje (smích).

A: Volnočasové aktivity, co jsi dělala po škole?

V: No ten sport jednoznačně, vlastně i potom až do 50 let jsem hrála volejbal jo, stále, takže, byť to nevypadá, ale jo (smích).

A: Chodili jste někam s kamarády?

V: Ten sport jakože, vlastně do té tělocvičny 2x týdně takže, jinak tak ne. Nějaké ty kámošky jako víš, jak zajdeš někde přes tu sobotu nebo neděli, ale nepamatuju si nějak, že bychom chodily nějak denně pařit.

A: Můžeš srovnat volnočasové aktivity s dnešními?

V: Tak jednoznačně dneska toho je víc, podstatně víc než to, co jsme měli my. My jsme skutečně za socialismu žádná zábava, jenom práce (smích).

A: Kam se jezdilo na výlety, chaty, dovolené?

V: Mi se vybaví asi jen, jak jsem měla možná 4-5 let, ve Špindlu jsem byla s rodičema, ale jenom já, nebyl tam brácha, ani sestra a jinak asi Porubské koupaliště, to je asi jediné, jinak nějaké výlety s rodičema si nepamatuju.

A: Ani třeba dovolené?

V: No my jsme jezdili vlastně k tetě naší na Slovensko, to byly vlastně každé prázdniny, vždycky se jelo k Tetě Máně, se to jmenovalo tak, ale jako třeba celé prázdniny jsme tam byli jo u tety, chudák teta (smích).

A: Kam jsi pokračovala po základní škole?

V: No říkám, vlastně jako na tu obchodní, vlastně obchodní škola se tomu říkalo, ten výučný obor a potom vlastně do práce. Ve 20 jsem měla miminko, takže potom už nic.

A: A co spolužáci?

V: *Super, měla jsem tam asi 3 dobré kamarádky celé ty 3 roky, tančily jsme vlastně, dokonce mám fotku s Neckářem. No a chodila jsem vlastně na ty vystoupení různě, vlastně na MDŽ jsme chodily, nás bylo asi 8 v tom kroužku, takže to jsem měla takovou aktivitu.*

A: A dělali jste spolu třeba něco po škole?

V: *Nic, protože jsme vlastně každý byli někde jinde, někteří byli z Hrabůvky, někteří byli, já nevím, jako z Orlové nebo tak, všichni jsme jeli domů z té školy, kromě toho kroužku tanečního, no.*

A: Jaké máš vzpomínky na taneční?

V: *Já jsem nechodila do tanečních, naučila jsem se vlastně sama v tom kroužku našem tanečním, ale jinak nechodila jsem do tanečních.*

A: Co jste dělali o víkendech?

V: *Čaj, taneční čaj (smích).*

A: Kam se chodilo sportovat?

V: *Ty víš co, tady bylo vlastně kolem té školy, to bylo vlastně v té době, to byla výhoda, to bylo levné, teda levné, zdarma všechno to bylo. Takže kde ji šla sportovat, tak tam jsi mohla, i vlastně ve škole jsme měli tak zvaný ten, do Tatranu jsme chodili, to bylo vlastně mimo vyučování, tak to jsem chodila na gymnastiku, takže tam jsem chodila. No a potom vlastně zimní stadion byl v Porubě, tak tam jsme chodili. No a potom přes zimu na dvoře byl led, dneska to už není.*

A: A třeba lyže?

V: *To jsem jezdila jakože, když byl vlastně lyžák na té škole, na základce, tak to jsem lyžovala tu jednu sezónu a potom už jsem nelyžovala. Já nemusím ty zimní sporty.*

A: První lásky.

V: *No tož Vinnitou, ne? (smích). Víím, že se jmenoval Kája, Karel, ale dál už nevím, to si nevzpomenu, ale potom vlastně je, moje první láska byl manžel můj, my jsme se od 16 let*

vlastně, jsem s ním chodila, ve 20 už jsem s ním měla miminko, takže už to bylo vyřešené všechno (smích).

A: Kam se chodilo na rande?

V: Do hospody, nikde jinde vlastně, vždycky se potkalo tam. Protože kam jdeš dneska?

A: Na kafičko (smích).

V: No vlastně tehdy ta káva, to nebylo takové, jakože se pila káva, vůbec. Já jsem možná začala pít kávu možná v 18-20, ale jako doma, že bych šla na kávu někam, to ne. Když se někam takhle šlo, tak jsem si dala dvojku vína, jo, a ti chlapi si dali to pivo, ale že by se chodilo cíleně na kávu, to ne, to nebylo takové.

A: Koho jsi obdivovala, kdo byl tvůj vzor?

V: Vlastně ti rodiče, mamku jsem skutečně obdivovala, že byla fakt sedřená z té práce, ona manuálně pracovala, tahala pixle s barvama jo, to bylo těžké, takže potom měla problémy s plotýnkama a potom ona přišla a klidně upekla koláč do toho, jo, no a ten tatka vlastně taky, ten zase z druhé strany se staral, jakože nás učil do života, no, rodiče.

A: A obecně? Třeba nějaké celebrity?

V: No já jsem dělala gymnastiku, takže Čáslavská, takže to byla frajerka (smích).

A: Co jste poslouchali za hudbu?

V: No samé dobré (smích). Purple, Quidance, co tam ještě bylo v té době, víš jako mám to v hlavě, ale vzpomenout si, no prostě ty skutečně dobré. Doors a takové, samé dobré.

A: A třeba nějaké české?

V: Víš co, Zicha jsem měla ráda, Karel Zich, měl takový chraplák trošku, Olympic a Janda ten druhý, ne Petr, ale Dalibor, to se mi strašně líbily ty jeho písničky, dodneška, jako fakt je dobrý.

A: Diskotéky, divadlo, kino.

V: Divadlo moc ne, já jsem začala do divadla chodit až později, ale kina, to jo, to vlastně jediná zábava, co byla. Pamatuju si na S tebou mě baví svět (smích). To jsme dokonce byli

s manželem a říkal: „Jako jsi normální, na takový film máme jít?“. No a potom jsme vylezli z toho kina a fakt jsme se posmáli oba dva, fakt byl nadšený, fakt to bylo dobré. No a v neděli byly ty čaje. To se chodilo do toho kulturáku v Porubě a tam byla Špinarová na těch čajích, Ivo Pavlík, no a dobré no.

A: Jak Ostrava poskytovala mladému člověku zázemí, když zakládal rodinu?

V: V té době to bylo, jakože ses musela starat, jakože většinou někdo se nastěhoval k někomu, vlastně třeba my jsme měli výhodu, že vaše babička s dědou⁹¹ si pořídili tady ten domeček a pustili nám vlastně jejich byt, takže vlastně po známostech se sháněly ty byty a tak dále, takže taky to byl problém.

A: Takže od města nebyla nějaká pomoc?

V: Něco bylo, ale trvalo to strašně, třeba několik let, třeba 3-4 roky, než si dostala byt, to je stejné v podstatě jako teď, akorát je to rozdíl v těch penězích, v té době ten byt byl, já nevím, za 100 tisíc a dneska 50 miliónů (smích), takže tak no.

A: Jak vzpomínáš na tehdejší společensko-politickou situaci, konkrétně Pražské jaro?

V: To jsem byla malá, to jsem měla vlastně 13 nebo 14, to bylo mimo, no vůbec, vůbec. Akorát vím, že v tom roce 68, tím že otec byl komunista, tak celkem jsme byli ovlivněni, že měli přijít ti Rusáci, že tady jsou správně, no vlastně tím, že jsem byla mladá, neměla jsem rozum, jo, potom už ne, ale začátek mi připadalo, že se nic neděje, že nám přišli pomoci.

A: Normalizace, jak na ni dnes vzpomínáš?

V: Nijak, neřeknu ti nic, vůbec jako.

A: Velká říjnová revoluce, Mezinárodní den dětí, MDŽ?

V: To si vybavím akorát tu Auroru, tu loď, Auroru, to je jediné, jinak nic. Den dětí už byl tím, že vlastně se braly děti a šly do práce k rodičům a tam byly balónky a sladkosti a potom se do průvodu šlo. Jako většinou jsme šli k mamce, protože otec jako policajt to nešlo, ale do práce se šlo a potom do průvodu, no to bylo úžasné (smích). Většinou byl hic a teď se stálo a teď všichni šli, všichni se báli, to bylo povinně v podstatě jo, takže davy, a teďka se

⁹¹ Pozn.: Sestra a tchán paní Věry.

šlo a teď stojíš v tom horku a zas, to si představ, že jako to jediné, jako ty různé prapory a tak, to neberu jo, ale jako uvědomuju si, že bylo skutečné horko, to bylo fakt strašné. A MDŽ taky v práci v podstatě a co tam bylo, vždycky se to chystalo, jakože strašně a chlapi se akorát opili no (smích). My jsme na to skutečně nadávaly, protože dostaly jsme nějaký dárek a potom byla vlastně tak zvaná oslava, a to byla vlastně oslava pro chlapy.

A: Jaká je tvá politická orientace?

V: Dnešní situace je na dvě věci, protože skutečně, kdyby byly volby, já nevím, koho bych volila, to jsou všichni všiváci, podvodníci (smích), pro mě, fakt.

A: Jak vzpomínáš na Ostravu v kontextu hornictví, na doly apod.?

V: Kolem toho nic moc, ale vím, že třeba můj tchán byl havíř, takže to vím, že skutečně jako o tom hodně mluvil, byl dobře placený, to vím, jako nejlépe bych řekla v té době, jako jeho profese. No a že měli jako různé výhody, jo, ale jako hornictví mi nic neříká. Jako samé šachty, to vím, a že to tady byl strašně prach jo, černo, že cesty byly, okna špinavé, ovzduší, ale jinak nic kolem toho neřeším.

Návratný výzkum

A: Co se ti vybaví, když se řekne Ostrava tvého dětství?

V: Hmm, ježiš, špína, prach (smích). Ta Ostrava byla taková, taková smutná víš, a ponurá byla taková, nevím. Žádná kultura, nic moc v té době.

A: Co se ti vybaví, když se řekne hornická Ostrava?

V: Špína, jo, jo, Ostrava prostě to bylo trvale, to se vlastně říkalo stále jo, ve zprávách, v televizi, všude prostě, špinavá a černá Ostrava a hornická Ostrava.

A: Co pro tebe Ostrava znamenala?

V: Domov, tak narodila jsem se tady.

A: Co se ti vybaví, když se řekne domov?

V: Rodiče, sourozenci, jako ta rodina. Já jsem skutečně nebyla ten typ, co by do Ostravy jezdil na procházky a tak, já jsem skutečně byla v Porubě jako od dětství, takže jo.

A: Co jsi měla v/na Ostravě ráda?

V: *Dodneška zeleň, jakože já říkám, půjdeme zpátky k tomu, že já jsem od dětství byla v Porubě vlastně a směr na tu Báňskou jo, tam do toho lesa, takže jako příroda v podstatě jo.*

A: Co se ti v/na Ostravě nelíbilo?

V: *No vlastně zase to, že ta Ostrava byla smutná, ponurá, žádná kultura nic moc, takové to bylo jakože, prostě obyčejné město.*

A: Co bys na Ostravě změnila?

V: *No asi nic, protože jako já to nemůžu ovlivnit (smích), jako dneska jsem spokojená, dneska vlastně Ostrava jako všeobecně a Poruba už je to všechno jako, všeho je dost, kultury vlastně zábavy, zeleně, všechno je pěkné. Pěkná je Ostrava teďka.*

A: Vnímáš nějak Romské obyvatelstvo v Ostravě?

V: *No špatně (smích). Nemám je ráda, neumí se chovat prostě, to je špatné fakt. Jako nejsem rasista jo, ale ti mladí lidé, ti využívají všechno, co můžou využít, prostě všechny dávky a prostě pracovat nebudou, takže skutečně nemám je ráda.*

A: Považuješ to za problém?

V: *Já myslím, že to je všude stejné, jakože v Ostravě to není víc, jakože těch Romů jo, možná bych řekla i že jich je tu míň než kdysi dávno, ale oni všeobecně jsou všude a je problém s nima, nejen v Ostravě.*

A: Co si myslíš, že je pro Ostravu typické?

V: *No, typické, radnice, když pojedíš do Ostravy, tak se podíváš na radnici, to je typická budova vlastně, podle které všichni poznají, že to je Ostrava.*

A: Kdyby sis mohla vybrat bez ohledu na okolnosti, vybrala by sis Ostravu pro život?

V: *No asi jo.*

A: Proč ano?

V: *Protože to je zvyk, jako nechtěla už bych se nikam stěhovat. Jako říkám, já jsem se tady narodila a jako prostě Ostrava je Ostrava. Moje Ostrava, a navíc dneska máme Kozuba (smích).*

A: Kdyby ses mohla kamkoliv přestěhovat, tak kam by to bylo?

V: *Na jih, k moři. Jako v České republice bych se nestěhovala, ale jako takhle všeobecně k tomu moři bych se stěhovala ráda.*

A: Co pro tebe v porovnání s Ostravou znamená Praha?

V: *Hm, no hlavní město v podstatě že, což je základ, no a prostě nemám ráda Prahu, protože oni se chovají že jsou něco víc než my, všichni ostatní jo.*

A: A Opava?

V: *Nic, jako já ti řeknu, že jsem v Opavě byla možná jednou za celý svůj život, takže jako nic, to je jako menší město než Ostrava, takže tam jako nemám nic, žádný vztah.*

Máš Ostravu v srdci?

V: *Já myslím, že každý má to, kde se narodil v tom svém srdci. Mám.*

A: Jsi hrdá na to, že jsi Ostravák?

V: *Ano (smích).*

Příloha č. 4

Rozhovor s panem Kamilem

- Pohlaví: Muž
- Datum narození: 1948
- Vyučení: Střední průmyslová škola
- Povolání: Technický úředník
- Politická orientace: Bez komentáře
- Náboženské vyznání: Římskokatolické
- Rodilý Ostravák

A: Kde jsi prožil dětství a mládí?

K: Dětství a mládí jsem prožil v Moravské Ostravě, takzvaně na Fifejdách, což já jsem byl 1 z těch Fifejdáků takzvaných, protože jinak to byla takhle ta část na těch Fifejdách kolem zimního stadionu bývalého. Vyrůstali jsme s bráchou, byli jsme 2 jenom, žili jsme v normální v bytovce, bydleli jsme v domě, když vzpomínám mládí nebo dětství. Taky jsem chodil do školky, shodou okolností jsem měl školku přímo v tom domě, kde jsem bydlel jako jo, ale to nebyl panelák, ale se čtyřmi vchody a takovým klasickým jakoby dvorem vevnitř, ale dvůr takový kde nikdo jiný už nemohl, než jenom ti lidé z toho, v podstatě z toho domu, takže jsme přišli ze školy a šli jsme na dvůr a tam jsme si hráli s děckama z těch dalších vchodů, se spolužákama nebo staršíma, mladšíma, a vymýšleli jsme tam různé lotroviny, mimo jiné jsme tam dělali jakoby dětské divadlo, jsme třeba naštuovali, jako sami jako děcka. Tak samozřejmě byly různé, někteří byli starší, někteří byli mladší a vzpomínám si jako dneska, jak jsme se těšili na premiéru a vlastně jsme obcházeli ty rodiče a zvali jsme je na to představení v neděli odpoledne po obědě, jak měli přijít a my jsme jim tam měli zahrát a od nich jsme vybírali vstupné a židle tam byly na tom dvoře, na té zahradě teda jako jo, takže jsme se bavili i tímto stylem. Samozřejmě jak jsme potom byli starší jako, ale pořád ještě na té základní škole, tak tenkrát vyučování bylo dopoledne a odpoledne, podle toho jak ta škola stíhala kapacitně, takže si vzpomínám, že jsme někdy přišli pozdě na odpolední vyučování, protože jsme s partou, vlastně dneska tam v té oblasti kde je pivovar a tam v té části toho sídliště za pivovarem, dneska paneláky tam jsou, tak tam bývala velká pískovna a jezdily tam takové ty malé vláčky s těma vagónkama, co byly jakoby ty vany jo, tak jsme si tam chodili do té pískovny a na těch vozičkách jsme jezdili a samozřejmě jsme neměli hodinky

a mobily jako teď, ale jezdili jsme a přišli jsme pozdě na oběd, natož do školy jako jo, takže tam. Vím že dneska, když bych se na to vzpomněl, věděl bych, že kdyby tam měli chodit naše děcka, jako kluci naši, tak by se vlasy stavěly různou, co se tam mohlo stát, protože jsme v těch vozíčkách, že jedni to roztlačili a druzí vlezli to té korby a jezdilo se. Kdyby se to převrátilo, tak co by se tam mohlo s náma stát, že. No, ale prostě to bylo, jako když jsme byli menší, ale samozřejmě táhlo mě to ke sportu, takže jsem začínal původně se stolním tenisem, ping-pongem. V té době to bylo nejbliž, byl zimní stadion a vedle byla, pro mě v té době velikánská, ale byla herna stolního tenisu, která byla naproti, nebo dneska naproti Kounicové školy, a naproti byl zimní stadion, který už je dneska zbouraný, ale u toho zimního stadionu byla hospoda U Slunce a tam měla ta hospoda velikánský sál a tam bylo možná 6 nebo 7 ping-pongových stolů a tenkrát jako Nová Huť, jako oddíl stolního tenisu, tam hrávali ligu a my jako děcka jsme se tam chodili učit a postupně jsme vyrůstali a hráli jsme též nějaké ty soutěže, jezdili jsme na turnaje a posléze jsem zjistil, že ten ping-pong je dobrý, ale kamarád mě přetáhl do haly Tatra⁹² a chodil jsem tam a postupně jsem tam vyrůstal, až jsem prostě potom v dospělosti hrál za tu Novou Huť. Když jsem začal s basketem, tam mi bylo tak někde kolem 12, 15, ale předtím do té doby jsem hrál ten ping-pong, tam jsme to prožívali, tam jak jsem měl volnou chvíli, tak jsem šel do té herny a tam jsme hráli, jako zažili jsme tam. Tam jsme chodili třeba na hokej, protože se dalo přes tu hernu projít do toho zimního stadionu a všude se vybíral vstup, takže my jako děcka jsme těch peněz taky neměli tolik, tak jsme vymýšleli, jak se na ten hokej dostat bez placení, tak jsme různě, mimo jiné jsme si pomáhali, že tenkrát lidi chodili na hokej a byli tam kuřáci, takže jak byla přestávka mezi třetinami, tak se to všechno vyhrnulo před ten stadion, ale tam byly oplocené plochy, venkovní, kde ti lidi šli o té přestávce ven a kouřili a debatovali a zase po přestávce šli zpátky, no takže my jsme čekali až přijde ta přestávka a jak tam byl ten houf těch diváků, tak jsme přeskakovali přes ten drátěný plot a vlastně jsme se vloudili do toho davu a už jsme šli na hokej na stání a fandili jsme Vítkovicím, které tam hrály tenkrát ligu a bylo to strašně populární. Tak i takové srandy jsme tam zažili jakoby v uvozovkách, no a jinak jsem vlastně chodil dvakrát, třikrát týdně jsme chodili hrát ten basket a sobotu a neděli se muselo někde na zápas ven, takže tam jsme toho prožili hodně no.

⁹² Pozn.: Sportovní (basketbalová) hala.

A: Čím byli rodiče?

K: Maminka nevím, byla asi, no dělala v obchodě prodavačku a tatínek dělal, ale naši byli rozvedení. No, ale jako biologický otec zpíval v divadle tady, ve státním, zpíval v operetě ve sboru. S ním jsme se vídali, ale málo jako jo, protože maminka si potom našla manžela, kterého si potom vzala a ten žil s náma a věnoval se nám jako děčkám, jako s bráchou, takže jsme žili, začínali jsme v jednopokojovém bytě, právě jak jsem vzpomínal ten tři, čtyři vchody, tak jsme žili v jednopokojovém v bytě, kde našťestí byla velikánská kuchyň, ale ještě taková ta klasika koupelna, když zeberu dneska, jak ty byty vypadají, tak tenkrát se topilo na tuhá paliva, to znamená, že jsme měli ve sklepě uhlí, vynášelo se to nahoru do bytu a topilo se. A našťestí ta kuchyň byla poměrně, proti dnešním kuchyním, byla natolik veliká, že jsme tam byli schopni žít a fungovat a ten pokoj druhý byl vlastně jakoby ložnice, kde spali naši a plus my dva s bráchou, jsme spali dohromady. Co si vzpomínám jak dneska, jeden z takových rituálů byl, jako když byla neděle, protože ten taťka, se kterým jsme žili, tak bylo období, kdy dělal celý týden, jako do soboty pracoval, protože byl řezník a staral se o jatka, on byl šéfem provozovny jatek v Bilovci. Takže jezdil domů na sobotu a neděli, jinak jako nedojížděl, takže jsme se těšili, že v neděli do svátečního, to byly vždycky řízky a ten taťka bral jakože on umí jako ty řízky perfektní, tak prostě vzpomínám, že maminka vždycky chystala oběd celý, ale jak přišlo jako už na to, že už to bylo obalené a nachystané, tak on sebral, posadil se k tomu sporáku a na té pánvičce, nebo ted' nevím, jestli na pánvičce a nebo jestli to v kastrolu, a prostě ty řízky tam opékal a hlídal to a ty řízky musely být křupavé a byl to takový rituál. A potom, když jsme teda pojedli, tak v té době se každou sobotu i neděli, v sobotu byla v rádiu ve 2 hodiny hra pro mládež a v neděli byla pohádka, takže my jsme měli v kuchyni gauč a tam jsme si polehali s tím taťkou, my jako děčka kolem něho, a poslouchali jsme ty pohádky všichni dohromady.

A: Jaká byla výchova?

K: Výchova byla výborná. Jo, tak měli jsme to štěstí, že aji maminka by pro nás dýchala samozřejmě, oba dva byli hodní, starali se o nás, ale že by se nějakým způsobem, že bych přišel domů a řekl tam z té fyziky něco neumím, jako zkuste mi poradit nebo něco takového, tak do toho se nepouštěli, ale měl jsem to štěstí, že jsem to v té škole natolik stíhal že jsem bez problémů tu základku udělal a bez problémů jsem se dostal na tu průmku a na té průmce jsem to taky zvládl. Takže v tomto směru, jak bych to řekl, ne že by nechtěli jako, ale oni samozřejmě úměrně tomu svému vzdělání, které předcházelo jim, tak se do těch věcí

nepouštěli, ale jinak pokud se týká lidské stránky, tak starali se o nás perfektně, jako neměli jsme teda nějaký problém, hodní byli na nás. Jako svým způsobem přísní, ale hodní.

A: A co bratr?

K: Brácha se vyučil též automechanikem a hrával se mnou teda ten ping-pong taky, jak jsme začínali, ale potom už nepřešel na ten basket a věnoval se spíš autům, jako spravovat auta, jezdit s autama a takové věci, to ho bavilo. A jako sourozenci jsme vycházeli dobře, no tak jako někdy jsme se samozřejmě proškrtali, tak jak to bývalo, nebudu ti říkat, že bývaly doby, kdy on samozřejmě byl trochu jako, jak bych to řekl, no popudlivější a nelíbilo se mu, když jsem já něco udělal, a ne podle něho, takže jsme se z toho aj pofackovali, ale jako děcka, jo. (Smích) A docházelo i k tomu, že on prostě věděl, že fyzicky na mě nemá, já bych ho zneschopnil. A on byl přesně o 2 roky mladší, protože jsme se narodili ve stejný den a ve stejný měsíc jo, že jsme byli přesně o 2 roky jako jo, taková perlička jenom. Ale že se stávalo, že on by furt do mě „dožgaroval“, ale neměl fyzicky na mě, tak se stávalo, že jsem se musel před ním schovat, protože on byl schopen sebrat vidličku a vidličkou do mě píchat (smích), takže já jsem se zavřel na záchodě a tam jsem čekal, až přišla mamka z práce, protože jinak bychom to nepřežili (smích). Ale to je jenom taková sranda jako, no takže, ale jinak jako v pohoda, vyrůstali jsme spolu.

A: Co dělal/dělá tvůj bratr?

K: Jako on měl potom trošku jiné, protože já jsem se věnoval hodně tomu sportu, on nesportoval, takže on se věnoval těm autům a kamarádům.

A: Co se ti vybaví, když se řekne dětství v Ostravě? Co tě napadne první?

K: Tak mohl bych vzpomenout, jako tady pionýrskou dráhu takzvanou, která byla tady v Komenského sadech, kde jsme teda chodívali s rodičema. Ty neděle se řešily většinou tak, to jsme ještě neměli žádnou chatu v té době, a bydleli jsme v tom bytě. Potom jsme se přestěhovali, to jsem neřekl, že jako asi možná v 10 letech, jsme se přestěhovali z toho jednopokojového bytu na těch Fifejdách, tam na té Sládkové, tak pak jsme se přestěhovali do třípokojového bytu na Hlavní třídu, na Nádražní, kde už to byla paráda, to byl tak velký byt, že jsme tam, když jsme se tam nastěhovali, tak jsme na koloběžce jezdili dokolečka, protože ten byt byl tak řešený, že byly 3 pokoje vedle sebe, takže jako děcka, to prostě jsme byli úplně jak v Jiřikově vidění, najednou z toho jednopokojového bytu, takže jsme byli

schopni na té koloběžce tam jezdit do kolečka. A byl to byt po bývalém dentistovi, to znamená, že jeden pokoj, když on se vystěhoval, tak nestačili nebo nechtěli, nechali to na nás, a v tom jednom pokoji byla ordinace s křeslem, ještě s těma prohlížečkama na ty zuby, jako s těma zrcátkama a tak dále, takže strašná sranda. Když přišla návštěva, tak jsme si v obýváku dávali kafe a jako naši, my jsme byli jako děcka jo, a měli jsme z toho strašnou srandu, že jsme říkali: „A nechceš spravit tu šestku vlevo?“, jako „pojď vedle,“ mamka nebo tatka srandovali. V té době se to potom vystěhovalo a byl tam normální pokoj, ale když jsme tam začínali tak tam byla tahleta zubní ordinace, tak to bylo takové srandovní. No a ta otázka, no takže chodívají jsme, to jsem začal vlastně, ale jako děčko si vzpomínám, že vždycky v neděli se poslechla ta pohádka a pak se šlo na procházku, jsme se vyoblíkali svátečně a procházka většinou byla tady do parku do Komenského sadu, kdy tady většina těch Ostraváků, pokud nešli do Bělského lesa tam z té strany, ale tady ti Moravská Ostrava a podobně, šlo se do Komenského sadu a šlo se na procházku přes ten park v tu neděli, to když si vybavuju jako děčko a tam byl promenádní koncert, hrála tam nějaká hudba v tom parku odpoledne, jako k poslechu, byly tam takové zahradní restaurace, kde si mohli dát zmrzlinu nebo někdo si dal víno, někdo si dal kafe a jezdil tady vláček od radnice, jel dozadu až za ten pomník, jako jak je dneska, tak až tam byly natažené koleje a tam byla otočka a zase koleje, a zase ten vláček jel zpátky. A obsluhovali to pionýři, kteří měli službu. Jeden byl strojvedoucí, výpravčí, zastávky byly. Takže to je jedna z věcí, na které si vzpomínám jako děčko. A potom když jsem byl už větší a už mě to v tom vláčku jako nebavilo tak sedět, ale hlavně jít na tu procházku, tak na Černé louce byl svého času velký zábavní park, jakoby velký na naše poměry, nebo mi se to zdálo jako zábavní park, nebyl to žádný Las Vegas, ale bylo tam ruské kolo, byla tam housenková dráha a co mě nejvíce bavilo, tak tam byla taková autodráha, autodrom, kdy jako byly ty malé autíčka pro dva, s tyčkou na elektriku, a za 5 korun sis koupila a jezdila jsi jak šílená. No, takže já, když jsem dostal kapesné, tak jsem si ty pětikoruny schovával a chodili jsme na tu Černou louku s kamarádama, a tam jsme se vozili a měl jsem volant, měl jsem vztah jako k těm autům od děcka, takže jsem tam rád chodil, když jsem měl volno a nehrál jsem zrovna basket anebo ping-pong, tak jsem chodíval tam, a to jsme se zabavili. Ale dneska už na té Černé louce, potom posléze z toho bylo uděláno výstaviště, ještě v té době to bylo tam ten zábavní park, ale ta autodráha potom skončila i teda ten zábavní park se posléze vyklidil a zůstalo jenom výstaviště, kde byly každý rok nějaké výstavní trhy.

A: A co se ještě dělalo?

K: Chodilo se třeba do zoologické zahrady, ale když jsem byl děcko, tak nebyla tady na vrchu v Michálkovicích, a tak velká jako teď, ale původní byla zoologická zahrada v Kunčičkách, tak tam byla zahrada tenkrát jako jedna z prvních v Ostravě nebo v republice. A samozřejmě tam byl slon Pepík, jako prostě velká atrakce zoologické zahrady, ta zahrada byla podstatně skromnější, než je tady teď jako, to znamená možná desetina oproti té zahradě, co je dneska. Ale samozřejmě chodívало se tam s děckama na výlety. Pak byly pravidelně, jak jsem vzpomněl, na tom výstavišti byly výstavy ostravské, jako velké, které byly jednou za rok a mezitím tam byly nějaké menší, ale jinak tyhle výstavy ostravské, na to se tu sjížděli lidi z celé republiky se na to podívat. Byl tam zábavný program, zpěváci tam zpívali, ale jinak výstavy všeho možného zboží, co se v té době vyrábělo se v Česku, tak jako jedno z prvních, kde se vystavovalo, tak bylo vždycky na té Černé louce. Pak ještě nám konkurovali, té Ostravě, to jsi možná slyšela, liberecké výstavní trhy, tam se taky na to jezdilo, ale tady to výstaviště, ta Černá louka, žilo téma výstavama, to trvalo možná 14 dnů vkuse, lidi tam chodili jednak se dívat na ty vědce a jednak se chodili dívat na ten kulturní program. Jezdili tam zpěváci i herci z Prahy a tak dále. Takže to tady bylo v Ostravě.

A: Jaká je tvoje nejranější vzpomínka na Ostravu?

K: Na Ostravu, jako přímo na Ostravu jako takovou, asi jako nejranější může být to, že jsem bydlel v domě v 2. patře, jednopokojový byt, a když jsem šel do školky tak jsem v papučích sešel po schodištích dolů a v přízemí byla škola, kde jsme teda chodili. A taková perlička, tak se stalo, že jsem byl s maminkou a bráchou ve městě něco nakupovat, někde kolem Vánoc, a neprozřetelně nám koupila takovou hračku, nevím, jestli to bylo někde jako v hračkářství, tak mi koupila hračku, kdy kulatý obal, dole skleněné podélko, kde přes to sklo bylo vidět na fotbalové hřiště a byly tam dírky a uprostřed běhala kulička a tvůj úkol byl prostě tak s tím manipulovat, abys tu kuličku dostala do branky, kde byla dírka od brankáře. Takže když mi to koupila, tak já jsem s ní chodil a když mě pustila z ruky, tak jsem si zastavil a hrál jsem si a v jednom okamžiku jsem zjistil, že prostě nejsou, tak jsem se sebral a ptal jsem se, jak se dostanu do Ostravy, to mi vykládali jako jo, a došel jsem, pamatoval jsem si to, došel jsem až domů, na tu Sládkovou jo. A tam jsem přišel a nikdo doma, tak jsem čekal před barákem, až někdo přijde. A teď ta mamka zjistila, že prostě nemá děcko s sebou, takže panika, takže ptala se na policajtech a hledala a šla domů, jestli jako jsem někde nedošel, nebo jestli mě někdo nenašel. No a potkala ji sousedka tady právě na tom mostě jako u toho stadionu a ptá

se, že co brečíte a maminka: „No představte si, Kamil se mi ztratil,“ a ona říká: „vždyť sedí na schodech u baráku a čeká na vás,“ (smích). Takže to byla taková perlička z dětství. To jsem ani netušil, jak mě to bude dojímat takové vzpomínky některé (usmívá se).

A: Jak sis osvojoval Ostravu jako domov?

K: Jako tím, že jsem tu vyrůstal, měl jsem tady spoustu kamarádů, kteří bydlí v Ostravě, chodil jsem sportovat do té haly Tatran, takže to bydliště, kde jsem vyrůstal a kamarádi tady, takže jsem vlastně k tomu získal ten vztah přes ty kamarády. A chodili jsme s kamarádama jakoby po tom městě, znali jsme to tady. Je pravdou, že v té době, když jsem byl jako děčko, tak se ta Ostrava neměnila tak, jako to je v dnešní době, kdy za měsíc jdeš přes Ostravu a už tam ten obchod dávno není. Tenkrát když jsem šel do Batě, tak jsem věděl, že ten Baťa tam bude i za 10 let s prominutím (smích). Tyhle věci byly takové pevnější, takže jsme věděli, kde si můžeme zajít do mléčného baru na Masarykáči, jako kdy byl zážitek, že jsem šel s rodičema do města a pauza byla, jako že si dáme něco, tak jsme si zašli do mléčného baru, zašli jsme do prvního patra, kde byly chlebičky, zákusky, koktejly mléčné všelijaké, posadili jsme se do křesel a užívali jsme si to. Nebo další místo takhle bylo v obchodním domě Ostravica, že byly takové místa, které tvořily tu Ostravu, jako pro mě, jako takový základ. Třeba v tom obchodním domě Ostravica byl v prvním patře krásný obchod, rodiče tam chodili nám kupovat látky, respektive oblečení, ale já jsem se těšil na to, až zajdeme do toho prvního patra a tam byl bufet s chlebičkama, vzal jsem si nějaké pití, sedli jsme si a já jsem se z toho bufetu díval, protože to bylo v patře a byl výhled na to přízemí celého toho obchodního domu, tak jsem z toho měl zážitek, že prostě jsem v nějakém takovém prostředí. Kdysi to byl nejkrásnější obchodní dům tady ve městě. S krásnýma výlohami, kdy byli zaměstnaní lidé jako aranžéři a vyzdobovali co 3 týdny, nebo co 14 dnů dělali nové výlohy, ty výlohy byly večer krásně nasvícené, nádhera, to dneska když půjdeš po městě tak nevím, jestli najdeš takový obchod, aby byl takhle naaranžovaný a nasvícený. Takže takhle, prostě tím se vytvářel nějaký ten vztah jakoby k tomu městu nebo k těm místům v tom městě. Takže takhle místa, kromě těch sportovišť, kde jsme se scházeli taky s kamarádama, byli jsme tam na tréninku, zaběhali jsme a po tréninku jsme si šli sednout do bufetu v té hale Tatran a rozebírali jsme život a věděli jsme v téhle Tatran, kde všechno je, co tam je a tak.

A: Další otázka je základní škola.

K: Ta byla od domu 5 minut zhruba, bývalá Kafková alias dneska Kounicova, ta je tam dodnes. Byla tam původně malá tělocvična, než jsem to stačil vystudovat, tak se udělala nová tělocvična krásná, kde jsme chodívali na ten tělocvik. Měli jsme tělocvikáře bývalého vojáka, takže ten nás cvičil pořádně, my jsme museli být našlapaní, fyzicky jsme neměli problém a potom ani s tím sportem. Byly hodiny tělocviku, kdy jsme chodívali na sportovní hřiště, jako tam kde jsem bydlel, tak tam nad máma bylo sportovní hřiště. Dneska tam jsou obytné domy postavené, ale byla tam sokolovna, a když byla spartakiáda, tak jsme tam na tom cvičili a jinak když bylo venku hezky, tak v rámci tělocviku jsme se oblékli a šupito presto přes město jakoby k tomu pivovaru na to hřiště.

A: Co se ti líbilo ve škole?

K: Měl jsem to štěstí, že jsem měl učitele, kteří mě byli schopni naučit, nebo vytvořili si s náma takový vztah, že to, co jsem se naučil na té základní škole, jsem ještě využíval na té střední škole, na té průmyslové. Například chemii, protože jsme měli učitelku na chemii, která byla taky mimochodem vojačka, takže měla určitý dril a nenechala si do toho kecat, jako že by někdo chtěl prudit nebo to, tak to vydržel chvíli a bylo zle. No a ta škola byla devítiletka, tak ta na tu chemii nás učila organiku i anorganickou chemii a naučila mě to tak, že jsem na té průmce z toho ještě byl schopen projít, protože tam jsem měl profesora z chemie, totální dědeček jako, který byl strašný vědec, ale jako nám nepředal nic. Na matiku jsem měl štěstí, že jsem měl taky výbornou učitelku. Z literatury paní učitelka Smékalová, to byla klasika, ta žila shodou okolností tady na Kamenci, takže to jsme se potkávali už jak jsem byl dospělák, takže ta nás naučila literaturu. No a tenkrát jakoby pravopis, tenkrát jsme to museli všechno znát perfektně, takže měl jsem to štěstí, že prostě jsem trefil na takové učitele, se kterými se ten vztah vytvářel, vytvářel jsem si ho i s těma spolužákama některýma, takže s nima jsem se kamarádil, nebo s některýma se dokonce kamarádím dodnes z té základní školy, ti, co se dožili teda, protože s ohledem na ty roky.

A: Co se ti nelíbilo ve škole?

K: Nelíbilo se mi v té době na té škole, že samozřejmě i mezi náma se našli takoví výlupci, většinou to byli výlupci, prostě byli tak asi doma nějak vedeni nebo nevedeni, takže propadli jednou, propadli podruhé a propadli se do té naší třídy, takže místama se stalo, že jsme tam měli asi dva takové kluky, se kterými se moc těžko domlouvali ti učitelé a tak si vzpomínám

jak dneska, jak ta paní učitelka tomu výlupkovi řekla, že jako ať se zklidní nebo že to bude muset řešit a on prostě furt brblal, tak ona říká: „Dones mi žákovskou knížku,“ jako si myslela, mi kdyby se to stalo, tak bych se vybulil málem jo (smích). No a on sebral a šup ji to tam na stůl, to hodil, tak ona tam boračisko psala poznámku jak hrom a on si to sebral a než došel jako do té lavice, tak šel kolem umyvadla a kolem dveří, takže než došel, tak tu knížku tak pomačkal a hodil do koše a šel si sednout. Takže i takoví ranaři tam byli, a to mi trochu vadilo, že s některýma se prostě nedalo domluvit a zbytečně to narušovalo to vyučování, ale jinak si nevzpomínám na něco nějak negativního vyloženě. Říkám, měli jsme to štěstí no, že prostě to bylo dobré.

A: A kdybys mohl srovnat školství s tím dnešním?

K: Tak já si myslím, že dneska ty nároky na ty děcka jsou daleko menší než předtím bylo, že prostě jsme museli některé věci umět skoro až nazpaměť, což taky není úplně ideální, ale bylo to přísnější, ale říkám jako viz. ta čeština, ale kdysi byly vyjmenovaná slova a prostě přes to nejel vlak, jak jsi tam prostě nenapsala to I/Y takové, jaké tam mělo být, tak bylo zle, ale dneska se to nějak tak rozvolňuje, že ty pravidla nejsou tak přísné a tvrdí se, že prostě ty děcka toho umíjou míň, ale hlavně příklad že třeba kdysi, když si prostě chtěl na nějakou střední školu, ať to byl gympl nebo průmyslovka nebo něco, tak si musel mít aspoň jedničky, dvojky maximálně, když měl jednu trojku, tak to už s odřenýma ušima a člověk nevěděl jestli udělá přijímačky. A dneska není problém jestli máš čtverky, no tak jdeš na gympl, jako ses rozhodl že jdeš. Takže ta kvalita toho vzdělání si myslím že se snižuje tady takovýma věcmi, že prostě jdeš na gympl s minimálníma výsledkama, to znamená i s tím přístupem v té škole, když nejsi schopen se tu základku nějak normálně naučit, tak jak to potom může vypadat na tom gymplu nebo na té střední škole a výsledek je ten, že horko těžko projde, udělá tu maturitu a jde na vysokou jako, ne že by šel už dělat, protože ví že na to nemá, ale jde na vysokou. A když jako na to nemá, tak si vybere takovou vysokou, že buď je to soukromá vysoká a ti rodiče to zaplatí, a to děcko projde a vyjde z té školy a vlastně pro ten život je prostě nepoužitelný. Ale já se děším toho, že běda, jak někdo vystuduje doktora, potom ta představa, že mě má operovat a on si není jistý, jestli to slepé střevo je na levé straně nebo na pravé, teď jako přeháním, tak to je potom katastrofa. Takže já vidím hlavní nedostatek toho školství, kromě toho, že nejsou schopni se dohodnout, jestli maturita má být povinná nebo nepovinná, tenkrát to bylo jednoznačně dané a prostě buď jsi tu maturitu udělal nebo jsi ji neudělal. Ale dneska to dělají všechno pro to, aby prostě všichni prošli a všichni šli potom na tu vysokou.

A: Jezdili jste se školou na nějaké výlety, lyžáky, exkurze?

K: Jezdili jsme na výlety i exkurze, lyžák si neuvědomuji teda, ale možná že jsme jeli, ale já jsem nejel. Ale jinak na výlety jsme jezdili samozřejmě. Pro nás tenkrát byl výlet jednodenní, když jsme třeba jeli na Gruň, nebo se podívat na Ondřejník jako, ale to jsme jeli vlakem, popřípadě ty učitelky ještě sebrali některé rodiče, protože většinou tenkrát v té době maminky nepracovaly, ale staraly se, nebyla školní jídelna, si neuvědomuju, že bychom tam chodili na ty obědy, ale chodili jsme domů na obědy, kdy maminka vařila. Takže ti učitelé sebrali ty maminky, které byly ochotné s náma jet, takže do dneska mám fotky, jak jsme na Ondřejníku vyfocení, kde je skupina žáků a skupina rodičů, kde jsme jako na výletě. Samozřejmě potom, jak už jsme byli větší, tak si vzpomínám že jsme byli, ale to už bylo se střední školou, že jsme jeli na 2-3 dni a jeli jsme třeba na Lipno, Čechy, a byli jsme někde možná na nějaké exkurzi, jako v nějaké fabrice a takové věci, ale z té základky, to jsme jezdili na takové ty menší. Nejeli jsme v 9. třídě, to si neuvědomuju, že bychom jeli na 2 dny. No ale po těch Beskydech, to si pamatuju.

A: Volnočasové aktivity, co jsi dělal po škole?

K: S těma děčkama jsme si hráli jako na tom dvoře, s těma svýma vrstevníkama. No ale pak, když jsem byl větší už, jako dejme tomu kolem těch 10 let, tak jsem se tlačil k tomu sportu, to znamená, chodil jsem hrát ten ping-pong a posléze jsem většinu času trávil na hale Tatra, kde jsem ten basket trénoval a posléze hrál zápasy a tak dále. Takže to bylo nejvíc asi, takže to já přes ten sport, jako tam jsem to prožíval hodně. A když v neděli bylo pěkné počasí, když jsme nebyli v tom Komenského sadech a rozhodli jsme se, že pojedeme na výlet, tak jsme se ty rodiny v tom domě znali natolik, že jsme si třeba řekli že pojedeme, uděláme děčkám výlet, pojedeme na koupaliště. To znamenalo, že jsme sebrali ráno, my jako děcka plavky, ale rodiče nachystali jídlo a pití a takové věci, a jeli jsme tramvají na přírodní koupaliště. A tam jsme strávili celý den do večera a zase jsme se večer posbírali. A byl to výlet, o kterém se mluvilo dalších 14 dní, pokud bylo počasí tak jsme za 14 dní jeli znova. Bylo to dáno tím, že tenkrát se dělalo i v sobotu, pak to skončilo a byly soboty volné, ale tím, že ten tatínek dělal celý týden mimo, takže vlastně o tom víkendu se snažil věnovat té rodině, a to byla jedna z možností.

A: Chodili jste někam s kamarády?

K: Chodíval jsem ještě lyžovat, my jsme jezdívali, ale to už jsem byl větší, to už jsem byl na průmce, ale to jsem měl takové lyže, že jsem je strčil do náprsní kapsy jako (smích), to byla móda těch krátkých lyží, že ty dlouhé lyže si člověk uřezal, aby s nimi mohl lépe do autobusu a tak, takže si vzpomínám, že jsem dotáhl ty lyže do takové dokonalosti, že jak jsem měl zimník, tak jsem ty lyže prostrčil do náprsní kapsy a měl jsem ruce volné. A na hory jsme jezdívali jako s klukama, ale toho nebylo moc, nebo jsme jezdívali do Kyjovic na Vaňkáč taky.

A: Můžeš srovnat volnočasové aktivity s dnešními?

K: Tak aktivity jsou zhruba stejné nebo možná jsou ještě větší možnosti, protože jsou různé jiné sporty, které se tenkrát nehrály, jako badminton, nebyl florbal. Takže jako tyhle věci, že dneska jsou a je těch možností daleko víc, ale je to všechno dneska o tom, že jednak jestli se těm děčkám chce se tomu věnovat, protože mají dejme tomu takové ty lákadla jako je počítač a telefon, což my jsme tenkrát neměli, takže já jsem přišel ze školy, položil jsem tašku a šel jsem za kámošema ven na to hřiště a nebo jsem šel hrát ten sport. Ale dneska ty volnočasové aktivity jsou dost narušené tady tímto, tou zábavou, která nenahrává těm sportům o které já bych třeba měl zajet. Takže vidím, že dneska taky lidi sportují, nebo děcka sportují, ale nevydrží všichni a druhá věc je ta ekonomická stránka věci, že kdysi, když já jsem chodil hrát ten basket, tak jsme v určité době dostali trumpky, tepláky, dres, ale dneska už vlastně to všechno musijou financovat rodiče, a ne každý rodič má na to, aby ty sporty utáhnul, když si to to děcko vybere, nedej bože, když si vybere hokej nebo tenis nebo něco takového. Tak to jsou takové volnočasové aktivity, které dneska stojí hodně peněz a né každá rodina na to má jak finančně, tak i časově. Ne každá rodina má dejme tomu prarodiče, kteří mají volno a mají peníze a můžou ty děcka vozit na tréninky třeba. Takže ty děcka pak těch možností moc nemají, takže se jim nedivím, že to skončí na tom, že si hrají s telefonem nebo s počítačem, když ne každá rodina je ochotna tomu obětovat čas a peníze. A tenkrát, když já jsem šel na ten basket, tak mě to nestalo nic, možná že rodiče zaplatili 100 korun na rok jakoby členské příspěvky, a zbytek bylo v režii té tělovýchovné jednoty.

A: Kam se jezdilo na výlety, chaty, dovolené?

K: Tak když jsme byli malí, tak naši koupili teda chatu na Ostravici a v podstatě víkendy jsme teda byli, pokud to šlo, tak tak jsme tam byli. Tam se v podstatě scházela, nechcu říct

že celá rodina, ale dojížděli tam tety se sestřenkou a s bratrancem, případně na dovolenou přijela další sestra z Budějovic, takže jsme žili takhle pospolitě. Ale jinak tady na té chatě jsme si to jako děcka zase užívali, rodiče to tam prostě zvelebovali k obrazu. Ale srandovní, si pamatuju jako dneska, kdy jsme jezdili vlakem z Ostravy střed, jako dneska jak je nádraží, takže s batohem rodiče, my jako děcka jsme možná nějakou tašku lehkou měli, ale oni samozřejmě na ten víkend s těma taškama, plné ruce, popřípadě na zádech něco a fičeli jsme na vlak a jezdili jsme. A pro nás to byl zážitek jenom ta jízda vlakem, protože v té době ty vlaky byly plné, byly na polovinu otevřené, jako by ta kvalita těch vlaků byla jiná než teď, takže na plošině se stálo různě, bylo to fajn no. Takže jsme trávili ty víkendy na té chatě. My jsme se se sousedama kamarádili, hráli jsme tam volejbal, měli jsme tam na zahradě volejbalové hřiště, večer se opékalo, sranda byla. A dovolené jsme jezdili potom, už jak jsme byli jako relativně větší, jak jsme měli auto, tak jsme jezdili minimálně buď do Budějovic k sestře od maminky, kde jsme trávili i 14 dní, tam bydleli na rodinném domku, takže tam byli 3 bratřenci, takže jsme jezdili se koupat, jsou tam rybníky, jezdili jsme po těch památkách jako Hluboká a takové, ty zámky jsme navštěvovali, sbírali jsme tam borůvky, chodili se koupat, s klukama byla sranda, takže tam byla taková partia, bylo to fajn. Bral jsem to, jako že jsme byli u strejdy a u tety, ti se nám věnovali, byli rádi, že jsme tam přijeli.

A: Kam jsi pokračoval po základní škole?

K: Po základní škole jsem vykročil na střední školu, kde jsem udělal, kde jsem vystudoval tu maturitu, vlastně střední průmyslovou školu strojní ve Vítkovicích, vyhlášenou, tak tam jsem chodil.

A: A co spolužáci?

K: Spolužáci, tam byli jako aji kamarádi blízcí, ale byli tam i kluci, se kterými jsem se potkal vlastně už ve vyšším věku, takže na ty kamarády toho času moc nebylo, protože jsem poměrně intenzivně sportoval, hrál jsem ten basket.

A: A dělali jste spolu třeba něco po škole?

K: No, vlastně když bylo volno, tak tam už jsme se nescházeli tak jako z té základní školy, nebo respektive nevidávali jsme se odpoledne, protože už ty zájmy byly jiné, takže jsme se viděli vlastně jenom v té škole anebo potom na těch výletech, když jsme dělali nějaké ty

exkurze do těch závodů různých, jako ven na výlety třídní nebo tak, ale odpoledne už jsem se s nima neviděl. Takže tam ten kolektiv se tak nevypracoval jako z té základky, protože jsme přišli každý od něčeho jiného a každý měl jiné zájmy.

A: Jaké máš vzpomínky na taneční?

K: Taneční jsem neabsolvoval, protože jsem dostal na vybranou, když jsem hrál ten basket, takže když jsme dorostli do toho věku, kdy jsme mohli jít do tanečních na té průmyslovce a byla nějaká družba s těma ze zdravotní školy ve Vítkovicích, jakože to dají dohromady, protože my jsme byli ve třídě sami kluci. Takže když jsme přišli za trenérem, že půjdeme do tanečních, tak ta představa pro něj, že nepřijdeme na trénink a že v sobotu budeme mít zase nějaký kroužek taneční, tak říkal: „Tak se rozhodněte, buď chcete být tanečníci anebo hrát basket,“ takže já jsem v té době byl takovej posedlej tím basketem, takže jsem se do tanečních nehlásil a nebyl jsem nikdy v tanečních, jako se podívat jsem byl, ale netančil jsem.

A: Co jste ještě dělali o víkendech?

K: Jezdívají jsme na chatu, ale většinou jsme jezdívají někde hrát, to znamená buď jsme hráli doma anebo jsme hráli venku, že jsme jeli s mužstvem třeba do Liberce nebo tak, tak se jelo na 2 dny, spalo se venku jako, takže zase ten sport.

A: Kam se teda chodilo sportovat?

K: Chodil jsem do té haly Tatran a chodil jsem na ten ping-pong do herny U Slunce. Ve škole jsem hrál fotbal za školu, hrál jsem volejbal za školu, hrál jsem košíkovou za školu, prostě míčové hry mě bavily a uměl jsem je, takže i v tělocviku mi ten učitel, který byl přísný, tak mi i odpustil některé cvičení na nářadí, jako na bradlech anebo na kruzích a podobně, protože věděl, že mě na druhé straně bude potřebovat, abych za tu školu hrál ten fotbal nebo tu košíkovou.

A: První lásky.

K: Babička⁹³ byla moje první láska (smích). Jako já jsem na to neměl čas, prostě jsem to nevyhledával, protože jsem neměl čas na ty holky, já jsem se samozřejmě věnoval tomu sportu. S babičkou jsme se potkali někde v 69. roce, což mi bylo zhruba 21.

⁹³ Pozn.: Manželka pana Kamila.

A: Kam se chodilo na rande?

K: Tak jako na rande jako takové, si neuvědomuju. Jako v mládí, když mi bylo těch 18, 17 tak si neuvědomuju, že bychom někde vyloženě chodili. No chodilo se do různých těch vináren, byl Fénix, byla Elektra, kde se hrálo večer, dalo se tam pojíst, dalo se potancovat, ale to já jsem v té době, když mi bylo těch 18, tak jsem tam nechodil. Anebo když jsme šli, tak jsme šli 3, 4 kámoši, dali jsme si tatarák, dali jsme si víno a šli jsme domů. To až někdy kolem těch 20 nebo 21, jak jsme se potkali s babičkou.

A: Koho jsi obdivoval, kdo byl tvůj vzor?

K: Tak jako záleží, v jakém směru, že. Tak jako obdivoval jsem basketbalisty, kteří hráli v té době 1. ligu u nás a uměli to hrát daleko lépe než já a já jsem se jim snažil vyrovnat. To znamená, ty jména ti nic neřeknou, třeba jako Pospíšil a tak dále. Chodíval jsem, když jsem nehrál, tak jsem se chodil dívat na nháčko⁹⁴, kde to hrála Sparta a další a další mančafy, v sobotu jsme se tam scházeli a chodívali jsme na basket se podívat. Takže asi ty sportovce, kromě rodičů teda, které jsem samozřejmě bral za jakýsi vzor, protože na mě byli takoví, jací byli.

A: A obecně? Třeba nějaké celebrity?

K: Tenkrát jako celebrity, tak, jako dneska, že máš v televizi celebrit že plný koš, tak tenkrát si neuvědomuju, jako vím že v té době celebrity vůbec, jako že bych je obdivoval, to teda vůbec. Byli známí v té době jako dejme tomu Matuška, Gott jako anebo Dvořák, Bohdalka, ale nedělalo se kolem nich tak jako teď, že prostě jsou to celebrity. Tenkrát se ani ten výraz celebrity nepoužíval mimochodem.

A: Co jste poslouchali za hudbu?

K: Poslouchal jsem populární, nebyl jsem ten správný rocker nebo co, že bych chodil na ty rockové festivaly nebo na bigbít. Sem tam jsem byl dejme tomu v té hale, která se mimo jiné využívala jako kulturní stánek, kde bývaly koncerty těch kapel jako bylo Olympic a podobně, anebo jiné takové bigbítové kapely, tak tam jsem někdy zabloudil, ale že bych jako to vyhledával a pouštěl si to v rádiu to ne. Pouštěl jsem normálně taneční hudbu.

⁹⁴ Pozn.: Basketbalový klub NH Ostrava.

A: Diskotéky, divadlo, kino

K: Do divadla jsem chodil, diskotéky málo, ale neuvědomuju si diskotéky stylu, jak je jako teď, tak za nás nebylo, jako že by tam někdo točil deskama. To spíš jsme chodívali, když jsme si chtěli sednout a poslechnout hudbu, tak jsme šli do toho Fénixu, nebo do toho Paláce, nebo do té Elektry, kde hrála normální taneční kapela jo a tam se sedělo u toho, tancovalo, poslouchalo. Do divadla v té době do Myrona⁹⁵, do Nejedlého⁹⁶ a do Bezručě⁹⁷ jako na nějakou činohru a takové to divadlo co je dneska u Sýkoráku, vyhrálo to nějakou cenu, tak to tenkrát ještě nebylo jako takhle, jenom tady tyto 3. Takže jsem chodil buď na činohru nebo na nějakou operetu, muzikály nebyly v té době ještě. Kino jsme chodívali poměrně často, skoro jednou týdně, a to jsme chodívali do Vesmíru, což bylo v té době jako nejmodernější kino, ale chodívali jsme tady na Slezské do kina Oko tady, dneska už tam není nic. Taky jsme chodili do Kina Svobody, kde každou neděli o půl 2 se hrála pohádka nějaká pro děti, tak jsme nafasovali 2 koruny a šli jsme k tomu kinu, celá partia jako do kina, ale to nám bylo možná 10, na ty pohádky. Co si pamatuju jako dneska, jak vždycky nás šlo možná 5 nebo 10, podle toho, kolik jsme se sešli, a tam jsem třeba viděl skvělý film Sadko o ruském bohatýrovi, to si dodneška pamatuju ten film, který mě tak zaujal, že jsem s ním žil možná další 10 let. Jako jednak jaký on byl čestný a co všechno, koho všeho porazil a jak s těma loděma tam jezdil po moři. No Sadko se to jmenovalo. No a takže tak to kino, že v neděli se chodívalo do kina.

A: Jak Ostrava poskytovala mladému člověku zázemí, když zakládal rodinu?

K: Tak v té době, jako když zakládal rodinu, tak existovaly takzvané družstevní byty nebo existovaly obecní byty, takže když sis dala žádost, ale samozřejmě svobodní to měli horší, ale když už byla rodina, tak existovaly obecní byty, kde člověk si dal na úřad žádost a mohl dostat nějaký byt a nebo rodiče mu koupili družstevní byt, které byly za nějaký vklad, který se musel vložit, ale nebyly to vklady 100 tisícové a podobně, ale tady třeba ten družstevní byt, když mi to naše mamka kupovala, tak stál nějakých sedmadvacet tisíc, to byl ten základní vklad. No, takže samozřejmě tyhle ty možnosti byly a teď to bylo jenom o to, jak dalece kdo chtěl, nebo jak se staral, aby se k tomu dostal. Jinak nevím, jak by jako město ještě tam něco. Tam se jednalo hlavně o bydlení, protože většinou práce byla, v té době byla práce

⁹⁵ Pozn.: Divadlo Jiřího Myrona – Národní divadlo moravskoslezské.

⁹⁶ Pozn.: Dnes divadlo Antonína Dvořáka.

⁹⁷ Pozn.: Divadlo Petra Bezručě.

povinnost, že když se nepracovalo, tak jsi byl příživník a trestalo se to, když by člověk nepracoval, takže práce byla a pokud se to týká bydlení, tak byly samozřejmě i rodiny, které prostě bydlely s rodičema, než se jim podařilo, že dostaly ten byt jako obecní anebo respektive ten družstevní.

A: Jak vzpomínáš na tehdejší společensko-politickou situaci, konkrétně Pražské jaro?

K: Já jsem v té době měl nějakých, no zhruba 20 let, ale v té době jsem se vyloženě o politiku nezajímal jako takovou, protože jsem žil sportem, takže jsem chodil do školy, pak já jsem skončil 64, 68, takže jsem začínal teprve pracovat po škole v té době jsem nastupoval do práce, takže jsem se staral o robotu a staral jsem se o ten sport, takže jakože jestli Pražské jaro, jestli tam byl Franta nebo Peter, to já jsem tak moc nevnímal, protože jsem na to neměl vliv a ani mě to neovlivňovalo nějak, takže jsem se o to nezajímal.

A: Normalizace, jak na ni dnes vzpomínáš?

K: Normalizace nastala v té době, kdy jsem začínal pracovat a věnoval jsem se tomu sportu, tak jsem to moc jako nevnímal, kromě toho, že samozřejmě byl to pro mě šok, když jsem šel do práce ráno a tanky stály u té banky. Tím to jako začali, že tady ti Rusi přijeli, takže byl to pro mě takový šok, když jsem šel ráno do práce a po Nádražní třídě stály tanky, a to jsem si myslel, že to je nějaké cvičení, to by mě vůbec nenapadlo, až v práci jsme zjistili, z rádia, a co se děje. No a pak já jsem v té době byl čerstvě zaměstnaný, staral jsem se o robotu, tam nějak ta normalizace, nijak se neprojevovala, takže mě to celkem nějak moc vyloženě nezasáhlo, nebo nevím, nevzpomínám si, že by mě to nějak zasáhlo.

A: Velká říjnová revoluce, Mezinárodní den dětí, MDŽ?

K: Tak Velká říjnová revoluce, tak asi to vím, že to jsem se o tom učil v dějepise a posléze se to slavilo jako jeden ze svátků to znamená byl 1. máj, byl 9. květen a byla Velká říjnová revoluce, kdy se sebralo a děcka vzali lampiony a byly různé slavnosti, byly demonstrace k tomu, kde se to probíralo, kde pracující jako šli na nějaké místo, třeba naproti radnici, kde se sešli a byl tam nějaký projev a oslavná óda na tu Říjnovou revoluci a pro nás, pro děcka, to bylo v tom, že se sebrali lampiony a šlo se v lampionovém průvodu. Na den dětí jsme dostali asi čokoládu od rodičů, ale když my jsme potom byli velcí, tak jsme s děckama šli do cukrárny, nebo jsme jim dali nějaké dárky určitě. No, ale nijak výrazně, neslavili jsme to jako narozeniny jako takové samozřejmě, ale prostě aby děcka věděly o tom, že ten svátek

je, tak dostali nějaké sladkosti a popřípadě jsme s nima šli někde do cukrárny. A MDŽ, tak to je poměrně populární svátek, tak samozřejmě se to slavilo v práci, kde se těm ženám uspořádaly většinou nějaké oslavy, dostaly kytičku a v té práci, jak já jsem potom už byl, tak se organizoval Mezinárodní den žen tím způsobem, že se v nějaké kulturní místnosti, popřípadě se to udělalo někde v restauraci, kde se ty ženy pozvaly, dostaly kytku, dostaly tam občerstvení a byla tam většinou jakoby nějaká taneční zábava, kde ty ženy se vytancovaly a vytancovali je ti kolegové z práce, kteří to tam organizovali. Vykládá se dneska, že to bylo jenom proto, aby se tam chlapi mohli naprat. Není to úplně pravda jako, protože samozřejmě ti chlapi se snažili těm ženám to jakoby zpříjemnit ten svátek, bylo tam nějaké občerstvení, takže si myslím, že se to těm ženám líbilo.

A: Jaká je tvá politická orientace?

K: Jsem pro nějakou spravedlnost v té společnosti. Jsem pro to, že ten, který dělá jako normálně a slušně tu politiku dejme tomu, tak jsem pro ně a nejsem pro ty baraby, ale teď je otázka kdo koho považuje za barabu (smích).

A: Jak vzpomínáš na Ostravu v kontextu hornictví, na doly apod.?

K: Tak jsme na Kamenici, tak třeba v té době, jako když bylo hornictví, tak tady dneska je moderní panelákové sídliště, ale já si pamatuju, kdy tady byla hornická kolonie krásná, domky takové nízké, obytné domy, které byly různě propojované, ty uličky byly propojované, jako děcko jsem tu chodil si hrát. Jinak samozřejmě ta Ostrava byla pověstná tím, že vlastně tady byly ty šachty, mezitím nějaká ta koksovna, jezdily tady vagónky, byla tady visutá dráha, kde jezdily vagónky, vlastně jenom nějaké takové krabice nebo vagónky, no jako visutá dráha a vyvážely hlušinu ze šachty dejme tomu, z Bezruče na nějakou haldu a podobně, takže to bylo takové netradiční, to bylo všude vidět. Jinak dneska to neuvidíš, že prostě do tramvaje na důl Jindřich sedali horníci, kteří byli ve faračkách a nebo ses setkávala s lidma v tramvaji, kteří měli černé linky a nebyli to ženské, byli to chlapi, kteří vylezli ze šachty, umyli se, ale nestačili si ty víčka pořádně umýt a zůstalo jim to, takže toto dneska nevidíš, takže toto mám spojené s tím, že si prostě s havířem jel tramvaji, který měl přilbu na sobě a byl ve faračkách a přijížděl od dolu Jindřich tramvaji na Hlubinu, kde měl svoji šatnu a tak dále. Takže tyhle ty věci spíše. Jinak samozřejmě bylo tady spousta havířů, to znamená, že tady přijížděli lidi ze Slovenska, kteří tu dělali havíře, takže se prostě ta národnost tak míchala. Měl jsem strejdu který byl Slovák a vzal si tady sestru maminky, byl

to tím pádem můj strejda, byl to havíř celý život, takže jsem věděl něco i o tom havířském řemesle, jinak co se mi líbilo tenkrát jako mladému, tak vždycky se slavilo 9. září Den horníků, což každá šachta slavila, že měla udělané takové svoje zahrady, kde ta šachta se, jako ti zaměstnanci té šachty, se sešli, měli tam samozřejmě občerstvení, prodávalo se jim tam nějaké zboží, které třeba normálně nebylo v obchodech a navíc tam byla estráda těch pražských umělců, to znamená Matuška tam zazpíval na té estrádě, nějakí herci tam udělali nějaké scénky, takže tam byl kulturní program a pak tam byla tancovačka, venku to bývalo většinou, a sedělo se u těch stolů přírodních, jako zahradní restaurace a pilo se tam pivo, jedlo se, byla to oslava Dne horníků. My jsme se tam sešli jako s tím strejdou právě, který dělal na Oderce takzvaně, na šachtě, tak nás tam pozval, i tu další rodinu. To jako mám, když vzpomínáme hornictví, tak to patřilo k tomu tenkrát, to pravidelně každý rok byla tahleta oslava. Jinak samozřejmě ti horníci v té tramvaji a pak samozřejmě věže, které tady stály skoro každý kousek, jako v Ostravě, ty těžní věže, kde ti horníci fáráli.

Návratný výzkum

A: Co se ti vybaví, když se řekne Ostrava tvého dětství?

K: Ostrava mého dětství. Vybaví se mi kolonie hornické, kde bydleli havíři jako komunita, to znamená bylo tady sídliště Kamenec, které bylo s těma malýma domkama havířskýma a samozřejmě s tou hospodářskou částí, abych řekl s chlévama, kde měli prasata a drůbež a takové věci, což tady bylo v těch okrajových částech. Pak si vybavím obchodní domy, aji velké výlohy, které byly krásně nazdobené a byl zážitek kolem toho procházet a pak když seberu večerní Ostravu, do které jsem se dostal, tak pak byla večerní Ostrava, ty hlavní třídy byly osvětlené nádherně a bylo tam spousta neonu, což už dneska není vidět nikde, jako skoro každý obchodní dům měl svou neonovou výzdobu, hotely měly štítý osvětlené a pak v neposlední řadě k tomu patřila Ostrava, kdy byly nad Ostravou natažené lanové dráhy, které vyvážely hlušinu ze šachty na haldu, nebo respektive na třídirnu a z třídirny potom na haldu.

A: Co se ti vybaví, když se řekne hornická Ostrava?

K: Tak to jsem nakouzl jo, to souvisí s těma haldama, které byly kolem dokola jako, kde se vyvážela ta hlušina po té těžbě toho uhlí, propojení těma lanovkama, které člověk viděl, že mu to nad hlavou jezdívalo a plus ty hornické kolonie, které byly typické pro tu Ostravu v té době a dneska jsou možná vidět ještě na Karvinsku v této době. Jako a vlastně ty provozy,

teré navazovaly na tu těžbu toho uhlí, tak tady byly hutě, a ty hutě v rámci toho procesu výrobního produkovaly určité procento prachu, jako tenkrát větší, dneska se proti tomu bojuje různými filtrama a podobně, ale tenkrát to nebylo, takže se tady ale prášilo víc, než bylo potřeba jako než jako v jiných městech. Ale to si člověk ani jako tak neuvědomoval a uměl s tím žít.

A: Co pro tebe Ostrava znamenala?

K: Ostrava znamenala, no tak bylo to město, ve kterém jsem vyrůstal v dětství, to znamená zajímavý pohyb v centru města, kde byly tramvaje, trolejbusy, autobusy, byl to jiný pohyb, než teď tady je a samozřejmě spoustu kamarádů, kde jsme si chodili hrát různě, to znamená, že ta Ostrava umožňovala jakoby žít ten život tady v uvozovkách naplno. Když jsme u domu měli v podstatě dvůr, kde jsme se všichni ty děcka scházeli jako, hráli jsme si tam, scházeli jsme se tam po škole, super.

A: Co se ti vybaví, když se řekne domov?

K: Tak domov, když se mi vybaví, to znamená místo, kde bylo bezpečno, takže kde byli rodiče, kteří se o mě starali, byl tam brácha, potom jsme měli rodinu, která se scházela v podstatě často, tetičku se sestřenkou jsme měli, se kterými jsme se minimálně jednou týdně viděli, protože jsme byli my u nich, nebo oni u nás, jo, takže takové místo pohody, srandy jako. No a pak samozřejmě sport, od děcka jsem jako sportoval, ať to byl basket, ať to byl ping-pong, tak jsem chodil do haly NH, kde jsme se scházeli s děckama, sportovali jsme tam, hráli jsme basket a po basketu jsme si zašli na kofolu a byla sranda, to byla taková parta lidí, se kterými jsem si rozuměl a oni se mnou.

A: Co jsi měl v/na Ostravě rád?

K: Tak asi ten život, který tady byl takový pestrý, jako mohli jsme, chodili jsme do divadla, chodili jsme do kina, jako nebyly tady CineStary, ale bylo tady X kin, do kterých se dalo jít. Když úplně jako děcko si vzpomenu, tak jsme chodili pravidelně vždycky v neděli po obědě. No, takže ta možnost toho vyžití, jak po té sportovní stránce, že jsme chodili sportovat, mohli jsme chodit na hokej, a tak no.

A: Co se ti v/na Ostravě nelíbilo?

K: Nedá se říct, že by se mi něco nelíbilo. Možná že to, že tady jak byl nedostatek těch pracovníků, jako horníků, takže tady byla poměrně velká migrace cizích lidí, jako přicházeli tady pracovat ze Slovenska lidi, stavěly se tady nové sídliště, Poruba a podobně, takže ne všichni, co tady přišli, byli přizpůsobiví, když to takhle řeknu, takže někteří, se stávalo, že někteří z těch co pracovali na té šachtě z toho Slovenka, nechcu říct, že jenom ze Slovenska, ale dělali tam lidi bez kvalifikace a bez chování a rádi si vypili, tak někdy to bylo na té Ostravě takové, místama takové divočejší. Ale samozřejmě nestávalo se to každý den, ale člověk se s tím mohl potkat, že prostě tady byli takzvaní brigádníci, kteří se nechovali úplně zodpovědně.

A: Co bys na Ostravě změnil?

K: Jsem o tom nikdy nepřemýšlel takovým způsobem, ani tenkrát teda mě to nijak nenapadlo, protože samozřejmě když jsem vyrůstal, tak jsem měl jiné zájmy a nestaral jsem se, že bych chtěl změnit běh dějin, natož tady, takže si neuvědomuju, že bych chtěl něco měnit. Jako zpětně bych třeba postavil novou sportovní halu, ta, která už tady vlastně je, tak je starší vlastně ještě, než jsem já, jako basketbalovou sportovní halu a což se neudělalo, furt se to slibuje, takže tenkrát se o to mohli více zasadit a udělat to a jinak si tak ani neuvědomuju.

A: Vnímáš nějak Romské obyvatelstvo v Ostravě?

K: Já si myslím, že s romským obyvatelstvem to bude stejné, jestli to je v Ostravě, nebo v Ústí nad Labem, respektive tam na tom severu Čech. Je jich tady poměrně hodně, je to komunita, která je svým způsobem nepřizpůsobivá. Setkal jsem se samozřejmě se slušnými cigánama, kteří zapadli do společnosti, chodili pracovat, pracují, bydlí slušně, o děcka se starají, ale to je minimální procento proti té většině, která se živí především dávkama a o práci jako takovou moc nemají zájem, to znamená starají se o to, aby měli dostatečně velkou rodinu a na přídávkách si vylepšovali ten životní standart, nehledě k tomu, že tak jako spousta známých a dalších lidí se setkali s tím, že prostě cigáni provádějí trestnou činnost, to znamená konkrétně babičce přímo v rodině na zastávce ukradli dva řetízky z krku, to znamená, že nemůžu mít ten vztah ideální tady k téhle komunitě.

A: Považuješ to za problém?

K: *Určitě to vnímám jako problém a je to problém, všichni ví, že to je problém a všichni se tváří, že by ho chtěli vyřešit, ale neřeší se to. Kromě toho že se jim dávají dávky, dělal jsem na úřadě, tak jsem viděl, jak na ten úřad přicházejí, když oni nedostanou to, co chtějí, tak prostě se chovají agresivně, sprostě vůči těm zaměstnancům na tom úřadě a podobně, takže nemám s nima dobrou zkušenost a je s nima problém.*

A: Co si myslíš, že je pro Ostravu typické?

K: *Co je pro Ostravu typické, nevím no, tak dejme tomu třeba radnice, která, jako je to stavba, která tu je nějaký pátek, ještě před válkou samozřejmě, takže radnice, typické jsou pozůstatky, nebo kdysi to byly hutní podniky, vysoké pece, které jsou dodneška, dneska z toho zůstaly Dolní Vítkovice jo, takže ten hutní těžký průmysl byl skoro ve městě, že ses s tím mohl setkávat, takže typické jsou tyto industriální stavby a plus ta architektura dejme tomu no, ta Nová radnice, ta je nepřehlédnutelná.*

A: Kdyby sis mohl vybrat bez ohledu na okolnosti, vybral by sis Ostravu pro život?

K: *Asi jo, asi jo. Nevím, nebydlel jsem nikde jinde, nežil jsem nikde jinde, abych to mohl srovnávat, ale asi bych si vybral tu Ostravu. Jako vyrůstal jsem tady, cítil jsem se dobře tady, prostě vše, co jsem potřeboval jsem tady našel, takže asi jo.*

A: Kdyby ses mohl kamkoliv přestěhovat, tak kam by to bylo?

K: *Tak kdybych si mohl vybrat, tak bych šel někam, kde je tepleji jo, že prostě nemusím zrovna zimu, takže bych si vybral něco takového, kde je moře a kde je teplo.*

A: Co pro tebe v porovnání s Ostravou znamená Praha?

K: *Tak Praha je hlavní město, je tam ta historická část, která tady není jako stavebně, takže je tam jiný život, ta kultura je tam větší, žijou tam lidi jiným způsobem než tady, jiným způsobem si vydělávají peníze, jednodušším způsobem (smích), no tak srovnání, je tam ten život asi pro někoho lehčí, ale je to hlavní město republiky no, to znamená, že tam jsou soustředěné jak kultura, tak i politika a takové věci, to všechno je tam, kdežto tady to není.*

A: A Opava?

K: Ostrava Opava. Opava je krásné město, klidnější město než Ostrava, je menší a já si myslím, že pro život by byla též dobrá. A jako v basketu hrajou s Ostravou stejnou soutěž a vlastně to jsou věční rivalové a vlastně někteří hráči přecházeli z Ostravy do Opavy a vlastně opačně ne, protože Ostrava měla silnou výchovu mládeže, takže to je po té sportovní stránce jako, ale jinak Opava jako na mě působí, no mají tam divadlo, mají tam kino, to znamená po té kulturní stránce to je takové klidnější město a čistější, tam nebyl ten průmysl v takovém rozsahu v žádném případě, žilo se úplně jiným způsobem.

A: Máš Ostravu v srdci?

K: Určitě, mám velké srdce aji na Ostravu, vlezla se tam (smích)

A: Jsi hrdý na to, že jsi Ostravák?

K: Ano, já jsem původně Chachar Ostravský, já jsem se narodil na Fifejdách, což byla taková čtvrť známá, že tam byli jakoby (smích), že to byla taková typická ostravská čtvrť, kde se žilo takovým rázovitým životem, takže jsem.

Příloha č. 5

Rozhovor s paní Ladou

- Pohlaví: Žena
- Datum narození: 1949
- Vyučení: Střední ekonomická škola
- Povolání: Zapisovatelka, sekretářka
- Politická orientace: Bez politické orientace
- Náboženské vyznání: Římskokatolické
- Narozena ve vesnici vedle Ostravy

A: Kde jsi prožila dětství a mládí?

L: Tak dětství doma, okolo hospodářství ve Vratimově, měla jsem 3 sourozence, byli jsme 4 doma, měli jsme takové malé hospodaření, no malé, velké hospodářství, chovali jsme dobytek, měli jsme krávu, měli jsme prase, měli jsme husy, měli jsme slepice. Jako když do těch mojich, já nevím, do 10 let, jsme ještě měli vlastně svoje velké pole, jak nám to potom združstevnili, znárodnili, tak už potom jenom byl záhumenek a menší pole, ale to se našli o to bili, ale bohužel no. To tehdy bylo vlastně, to si pamatuju, to mi bylo 10 roků asi, jak nám odváděli krávu a maminka lehla před ten traktor a že nepustí, no, tam to byly těžký časy. Ale i potom nám zůstala jedna, kráva, zůstalo nám prase, chovali jsme i dvacet hus, kozu. Pak si vlastně pamatuju, že do našeho domu nám nastěhovali nájemníky a nám zůstala jedna světnice, kuchyň a druhou půlku domu nám tam dali nájemníky, kde též měli kuchyň a jednu světnici. Tak, a to bylo krátkou dobu, ale to nevím, to možná on do mojich nějakých 14 nebo jak.

A: Čím byli rodiče?

L: No tatínek byl, tomu asi dneska se dá říct železniční zřízenec, nebo byl v podstatě, potom už do důchodu, vedoucí skladu u traťové distance Ostrava, jako u železniční dráhy. A maminka ta byla, jak jsme byli malí, protože jsme byli čtyři, tak byla v domácnosti a jak se to potom zkolektivizovalo a sebrali nám ty pole a vzniklo tam družstvo, tak dělala v družstvu ošetřovatelku telat skotu anebo v létě se dělalo potom na polích, tehdy se to hodnotilo za nějakou hodinu práce nebo metru nějaká jednotka, a to se přepočítávalo na peníze. To se dělalo potom v tom družstvu, co bylo třeba, ale v podstatě potom, až do důchodu, dělala u

těch telat. No a tatínek vlastně na té dráze až do důchodu. No a tatínek, krom toho že dělal na té dráze, tak byl takový nadšenec sportovec, takže byl náčelník Sokolu ve Vratimově, no a za ním jsme chodili, nebo on nás vedl k tomu cvičení nějakému. A to tehdy nebyly jednotlivé kroužky, ale když byl ten Sokol, tak skoro v každé vesnici byla tělocvična, kde bylo veškeré to nářadí a cvičilo se všelijak. Ale maminka to neviděla moc ráda, to jsme měli vždycky problém, protože vlastně tatínek ještě potom, jak bylo po té válce, tak byl chvíli, nebo měl být zavřený, vlastně byl chvíli zavřený, to nevím, o tom se nechtělo mluvit, jako za toho Sokola, to se nesmělo, to byl potom zakázaný spolek až do revoluce. Ale já si na něho vzpomínám, na tu krásnou uniformu, kterou měl a uměl cvičit všechno. Tehdy v těch tělocvičnách, to se na kruzích, na bradlech, na koni, na koze, to se všechno cvičilo a tehdy byla specialita těch cvičenců, jak se dělaly takové ty sestavy, ty pyramidy. A to si pamatuju u nás, jak nás tatínek bral do té tělocvičny, takže to jsme obdivovali, a to se nám strašně líbilo a pak se to přestalo cvičit vlastně. To se dá tak nějak říct, že v každé vesnici, nebo u toho okraje města, byla jakoby hospoda a restaurace, u toho byl velký sál, přes týden to normálně byla tělocvična a pak třeba v sobotu a v neděli se to změnilo na sál, kde se konaly ty čaje o páté a nějaké ty zábavy a tak, takže to bylo všechno dokupy.

A: Jaká byla výchova?

L: Výchova rodičů byla přísná, tím že prostě jsme měli to velkého hospodářství, tak jsme museli makat, a to od mala, no a učit jsme se museli sami, to jako prostě neměli čas se nám věnovat. No přísná, ale dobrá. No já, nemůžu si stěžovat. Tatínek byl přísný hodně, maminka se snažila to vyžehlit, ale přísná. My jsme vlastně byli do večera venku, já až jsem šla tady, až jsem se v podstatě vdávala, tak jsem teprve měla televizi, my jsme doma televizi nikdy neměli, protože se muselo, furt se pracovalo anebo se sedělo doma dohromady. Hráť jsme nikdy hry nehráli, ale pamatuju si, že když mi možná bylo takových 12, tak jsme na Ježíška všichni 4 sourozenci dostali kloboučku hop, všichni 4 dohromady, jako 1 hru dohromady. Tak to jsme hráli dohromady, a to jsme pak hrávali o večerech i s rodičema.

A: A co sourozenci?

L: Sourozence jsem měla 3. Staršího brášku, starší sestru a mladší sestru, takže jsme byli 4. Bydleli jsme teda v tom domě a měli jsme u nás ještě strejdu, tatínkového bratra, který byl trošku invalidní, takže se maminka o něho starala, ten bydlel s náma, takže nás v podstatě bylo doma furt 7.

A: Co dělali/dělají tví sourozenci?

L: *Ta nejstarší sestra má taky střední ekonomickou školu, dělala nejvíc času taky na dráze v Ostravě Kunčicích a bráška ten začínal taky na dráze jako soustružník a pak si dodělal střední školu hasičskou a od té doby byl hasičem, do teďka, ještě je furt hasičem dobrovolným doma, hasičem na dráze jako v zaměstnání. On byl náčelníkem, já nevím, čestným, a má plno diplomů doma. A ta nejmladší sestra, ta byla vyučená prodavačka v obchodě, no a nejdýl dělala v tom obchodě no, a pak dělala teda řidičku.*

A: Co se ti vybaví, když se řekne dětství v Ostravě? Co tě napadne první?

L: *No tím, že jsme byli vlastně na okraji Ostravy, tak jsme v Ostravě moc nebyli. Jako dětství v Ostravě, to nás maminka vzala jednou za 14 dnů, nebo jednou za měsíc do Ostravy, tak dětství v Ostravě byly pro mě obrovské domy, spousta lidí a bludiště, ale jako vždycky mám na to vzpomínky jako na krásné výlety, protože vždycky nám maminka něco koupila. Ona nás nebrala všechny 4, to vždycky tak na střídačku, vždycky jel jenom 1, brácha ten nechtěl ani, ale my jsme o to stály jako, a vždycky nám něco tady koupila. Ale vlastně dětství v Ostravě, my jsme spíš prožívali to dětství na tom okraji. A jednou vlastně, jsme prostě vystoupili ve městě, velké domy, samé uličky a maminka ta se starala, aby nakoupila to, co potřebovala nakoupit, protože autobus tam k nám nejezdil zase každých 5 minut, takže aby to stihla nakoupit no, a no nevím no, tam šli lidi, tak jsem se vydala za lidma a pak jsem zůstala v davu a pak jsem nevěděla co mám dělat, tak akorát jsem si pamatovala tu zastávku, tak jsem šla nějak na tu zastávku, až mě ta maminka našla. Ale co si pamatuju, tak že plakala, já jsem brečela samozřejmě, ale byla jsem ráda že jsme se našly no. Jako my jsme nejezdily fakt tak často, možná bych si pamatovala ten autobus, ale no, asi jo. No tak takový zážitek, jako měla jsem trošku vždycky strach z toho města, no bludiště, velké město. Dneska se tomu směju, protože to je tak malé město, že se tam člověk nemůže ztratit, ale pro mě to tehdy bylo velké. No, a ještě vlastně vzpomínka ne z Ostravy, ale z Poruby, to tam bydlela od sousedky naší v tom Vratimově, tam bydlela dcera, jakože ve městě a pozvala nás na návštěvu, protože my jsme se tam tak stýkali hodně a my jsme přijeli do Poruby a vůbec jsme nevěděli kam máme jít, to byly jenom řady paneláků. A to jsem se vystrašila ještě víc, to jsem tehdy říkala, no nikdy bych nemohla v takovém místě bydlet, jako to bych se ztratila (smích). No, tak to jsou ty vzpomínky z dětství, dneska už mi to přijde směšné, ale tehdy to bylo takové. No jako my jsme bydleli vlastně v tom Vratimově, tam žádné paneláky nejsou, tam jsou jako ty velké školy a jinak jsou tam rodinné domky, tak jak si vyjela jako děcko z také, v podstatě vesnice,*

a do města mezi ty paneláky, tak i když jsme měli adresu, tak to si do dneška pamatuju, jak jsme měli problém 5 paneláků za sebou, nebo jich tam možná víc bylo, jak je od Vozovny směrem na nahoru a po té levé straně, tak jsme říkaly: „Kde tu máme tu Soňu hledat, vždyť tu ju nemůžeme najít,“ jako to bylo strašné úplně, ale dneska je to sranda.

A: Co se teda dělalo?

L: My jsme v tom Vratimově, jako sice jsme nemohli moc, protože víceméně jsme museli doma pomáhat, jak byly ty práce, ale když jsme měli volný čas, tak v podstatě s těma děčkama, se kterýma jsme chodili do školy, jsme byli i po škole venku, takže jsme se znali mnohem víc, trávili jsme spolu i volný čas, takže já jsem začínala v té škole s gymnastikou, začínala jsem atletiku, ale všechno mi to bylo zatrhnuto, mohla jsem akorát ten Sokol (smích). Vlastně protože jsme neměli na to čas no, tak jako do večera být někde v tom a práce stála, takže my jsme museli pomáhat doma. Ale do Ostravy, jak jsme pak začly jezdit, jako že už ani ne randit, ale jako zkoumat tu Ostravu, se sestrou jsme většinou, tak to bylo spíš takové prozkoumávání. Ale chodily jsme, tehdy nebyly diskotéky, tehdy nebyly takové restaurace jak dneska, my jsme chodily na ty čaje o páté a pak se šlo do kina anebo předtím do kina. Tak to jsme chodily. Protože vlastně a to bylo i tady ve městě, byl Československý svaz mládeže a ono to fungovalo dost perfektně, že jsme se scházeli, my jsme jezdili spolu na výlety, na hory, na takové různé zájezdy a pak jsme chodili teda na ty čaje a nebo se chodilo do kina a po kině jsme se stavili do restaurace, nechali jsme si udělat kopec topinek s česnekem a pili jsme kolu s rumem a prostě chodila nás taková parta, to jo, a tady do Ostravy jak jsme zašly se sestrou, tak jsme chodily dost hodně, jako tady těch podniků bylo hodně, tak se dalo chodit jak do té Centrumky, pak jako na té Nádražní tam ty restaurace, pro nás to bylo vzácné, protože my jsme zase neměly u nás takové nějaké lepší ty restaurace. A ty kina, hodně jsme chodili do kina, jako tady do Vesmíru, ten byl oblíbený, jinak jsme chodili i tam ve Vratimově do kina, tam bylo také malé kino, tady ve městě byly větší, takže jsme jezdili. To byly vyhlášené filmy, takové, ale zase jsme chodili jako s partou.

A: Jaká je tvoje nejranější vzpomínka na Ostravu?

L: No na Ostravu ta s tou maminkou, jak jsme tady prostě přijely, já jsem se ztratila, ale potom jak už jsme jezdily častěji, tak jsem strašně byla ráda, že jsem uměla pojmenovat všechny ty obchodní domy a když jsem věděla, že jsem, já nevím, v Textilii, tak kam se dostanu na autobus a byli také Brouk a Babka a Horník a Hutník, a to bylo těch domů. A to maminka

měla vždycky takové kolečka, že je obešla všechny a pak jsme jely domů, takže to je moje vzpomínka, že už se mi tu potom líbilo, po tom zážitku, kdy jsem se ztratila.

A: Jak sis osvojovala Ostravu jako domov?

L: To mi to bylo vzácné, protože jsem přišla z domova, kde jsme se museli každou volnou chvíli věnovat práci, když jsme chtěli utéct, tak jsme museli zalhat, takže tady, když jsem se vdala a začla tady žít, tak to pro mě bylo takové, nó jéžíš, nový byt s vanou, s koupelkou velkou, na okraji města vlastně, že to nebylo v centru, tady byly krásně rozkvetlé stromy, takže paráda. To už jsem vlastně pracovala a nemusela jsem po práci se dívat na pole a tam je třeba to udělat a tam je třeba to udělat. Tehdy se dávaly, jak si skončila školu, tak se dávaly umístěnky takzvané, že přinesli do školy papír, já nevím 10 papírů, a ted' tam bylo, já nevím, prokuratura, to, to, to a tam jsou volná místa, kdo se jde hlásit, tak ses zahlásila a oni si vybírali. A já se tehdy přihlásila na tu prokuraturu, jako na tu zapisovatelku, a tak nedávali mi moc šanci jako, nás tam bylo více, ale prošla jsem, protože ještě se tam hlásily 2 Marie a oni už tam měli 3 Marie a já jsem byla jediná Lada, tak mě vybrali (smích), takže jsem tam mohla nastoupit do práce. Takže to jsem byla ráda no. A jinak jako jo, tady to bylo krásné ty začátky. Jako cítila jsem se hned jako doma, protože my jsme opravdu žili v těch sedmi lidech, pak ještě i ta nejstarší sestra, jak se vdala, tak prostě si tam udělali malý byt a bydleli tam, takže nás tam bylo doma pořád hodně, takže pro mě to byla vzácnost, když jsem tu přišla a tu jsme byli jenom 2 (smích).

A: Další otázka je základní škola.

L: Tak základní škola byla v tom Vratimově. Bylo to právě perfektní v tom, že to bylo v místě bydliště, že jsme, i když jsem na jinou školu chodila od 1. do 5. třídy a na jinou školu od 6. do 9. třídy, ale v podstatě ze stejnýma děčkama, takže to bylo jako super. Po škole, pokud ta možnost byla, tak jsme se scházeli taky a můžu říct, že se scházíme do teďka, ale samozřejmě už v menším počtu.

A: Co se ti líbilo ve škole?

L: Jakoby, to tam bylo takové domácí, i ti učitelé byli takoví, že jako my jsme je znali, my jsme věděli přesně kde bydlí jako, chodilo se k nim i domů, k těm učitelům. No nebylo to takové odcizené jak ted' vlastně, vy už jste chodili do jiné školy, než jste bydleli a už jste se v podstatě po škole moc nescházeli jako s těma děčkama ze školy, kdežto my jsme tam byli

nějak pořád pospolu, a jak říkám, ty učitele jsme znali. Takže to bylo takové jako spíš domácké no, taková spíš jako 1 rodina.

A: Co se ti nelíbilo ve škole?

L: Ani nemůžu říct, co se mi nelíbilo. Jako nemám nějaké takové vzpomínky. Možná 1, 2 učitelé, co byli trochu horší, ale nemám vzpomínky nějaké špatné na školu.

A: A kdybys mohla srovnat školství s tím dnešním?

L: No to se těžko srovnává s dnešním, jako je to ovlivněno i tou technikou, vším možným, protože i my jsme si tím prošli, když jako v práci jsem začínala anebo kdysi, jak tatínek dělal v tom skladu, tak dělal takzvané dekády, jako každých deset dní se dělá nějaká uzávěrka a přinesl domů starý psací stroj a starou počítačku, takovou tu kalkulačku a mně se to strašně líbilo, a tak jsem mu to pomáhala vždycky dělat a počítat a to. Ale ta technika šla dopředu a tehdejší školství, já nevím, jestli jsme se toho učili míň nebo víc, možná víc, možná to bylo přísnější právě na ty výsledky. Já jsem sice kdysi mívala vyznamenání, ale já jsem byla takový trochu sígr v dětství, že kde kluci něco vyvedli, tak já jsem byla vždycky mezi nima, nevím proč (smích). Ale jinak jako doma, co jsme byli, tak to rodiče právě mě nejvíc tlačili, protože ta nejstarší sestra, ta se šla napřed učit na přadlenu, než si usekla prst, tak potom šla na tu ekonomku a ta nejmladší, ta vlastně, ona byla strašně hubená, ona jezdila do ozdravoven jako malá a tak, pak zůstala myslím 2 roky doma s tím, že vařila a my jsme chodili do práce už. Ona se starala jako doma, než mohla jít do práce. Takže nevím jako, bylo to určitě jiné než teďka s těma vymoženostma, kdy si všechno v podstatě, co se nenaučíš, tak to si najdeš no, my jsme se to museli naučit, my jsme neměli kde to najít.

A: Jezdili jste se školou na nějaké výlety, lyžáky, exkurze?

L: Lyžáky ne, to si nepamatuju. Výlety určitě, na výlety jsme jezdili na ty jednodenní a dost často. Z 9. třídy si pamatuju, že jsme byli na 3 dny v Praze, tam bylo fajn, to byl největší výlet vlastně ze školy. Ale jinak vlastně my jsme už ze základní školy chodili na brambory, nejezdili jsme na výlety, ale byli jsme třeba týden, já jsem byla týden v Hnojníku na bramborech na brigádě, jak se kopaly brambory. A tam v tom Vratimově, tam to bylo běžné, že jak tady přiletěla americká mandelinka, tak jsme chodili sbírat mandelinku do brambor jako, my jsme přišli ráno do školy a pak nám řekli, že musíme na pole a šli jsme sbírat mandelinku, ale na ty brambory to jsme jezdili i ze základky a pak i z té ekonomiky, to jsem

byla možná třikrát na těch bramborech. A z ekonomky jsme potom byli na chmelu v Postoloprtech, to si pamatuji jako dneska, tam bylo nádherně jako, tak daleko od domova. Potom ty výlety spíš až od té 6. třídy, a to se právě jezdilo, jako že se vyjelo tady na hory, nebo do nějakého města na jednodenní výlet no, a ten poslední největší byl teda v té Praze.

A: Volnočasové aktivity, co jsi dělala po škole?

L: Hodně venku, chodili jsme na hřiště hrát volejbal, s tím že říkám, tatka nás vedl jako k tomu pohybu, tak jsme chodili hrát ten volejbal, pak, jak už nám bylo těch 15 roků, tak jsme chodili fandit fotbalistům, kteří hráli jako za ten Vratimov, nebo jsme jezdili s nima i sem tam na výjezdy, jak hráli venku. No a pokud se dalo, jak už jsme byli větší, tak jsme chodili do toho kina, ale taky jako v tom svazu mládeže, jak jsme byli, tak tam nás byla prostě právě taková parta nadšenců, kdy jsme hodně jezdili na hory na Pustevny, na Lysou, hodně jsme chodili na hory.

A: Chodili jste někam s kamarády?

L: No po škole jsme chodily hodně s holkama, ale moc se nedalo, doma jsme měli jenom 1 pánské kolo, tak jsme střídavě jezdily na tom kole. My jsme tam vlastně v tom okolí všichni ti sousedi, co jsme bydleli v barákách, tak jsme spolu chodili do té školy, takže i tak jsme se stýkali.

A: Můžeš srovnat volnočasové aktivity s dnešními?

L: Volnočasové aktivity tehdy byly bez telefonu, bez ničeho, bez nějaké možnosti si zavolat odněkud, prostě byli jsme do večera, pokud se dalo do večera, venku, a někdy byly ty problémy, že jsme se vrátili pozdě, protože ani hodinky jsme vlastně neměli. A dneska volnočasové aktivity, nevím, myslím si, že ty dnešní děti jsou o mnohé ochuzené, protože já už tady vidím, tady kdysi si děcka sedávaly na tom klepači na koberce, tam sedávaly s celou tou partou tady děcek z baráku, tak tam to bylo jejich místo, až jsme vždycky na ně volali, že to pokrývá a zdemolujou. A tady bylo jako pískoviště před barákem a zase sušáky na prádlo, takže se slézali, takže to bylo takové prostě jiné, bývalo se hodně venku, bez telefonu, bez ničeho, prostě se běhalo venku a s těma kamarádama. A dneska sedí děcka doma u počítače mají telefon. Jako je to těžké, myslím si, že to dělá hodně právě to, že se kdysi chodilo všichni chodili do té jedné školy. Přišli ze školy domů a zase všichni byli tady v těch barácích. Takže oni se domluvili, hodili aktovky doma a šli k řece a neviděli jsme je do večera. Pak se starali,

když já jsem přišla pozdě z práce třeba, aby už byli doma a abysme je našli. Telefon byl pak, už jak jsme tu byli, tak vlastně pevná linka, ale zas si neměla mobilní telefon, takže na tu pevnou linku si mohla zavolat. Ale byly ty děcka mnohem více venku, prostě dělali lumpárny více. Dneska ty děcka spíš sedí doma.

A: Kam se jezdilo na výlety, chaty, dovolené?

L: Tak s rodičema na výlety jsme jezdili, protože byli tatínek ze 6 dětí, maminka ze 6 dětí a rodiny měli takhle rozseté tady vlastně po okrese, po kraji spíš se dá říct, tak se jezdilo občas o víkendu po návštěvách, jezdili jsme do Krnova, jezdili jsme do Albrechtic, jezdili jsme do Janovic, ale to tak, jakože se jelo v neděli k rodině na návštěvu. A na výlety, tak to si pamatuju jako děcko, třeba v létě, když jsme měli prázdniny a furt se pracovalo na tom poli, tak nás tatínek, jednou nebo dvakrát za to léto, ráno naložil, zajeli jsme na Žermanickou přehradu, tam měl snahu nás naučit plavat, ale za ten 1 den to nešlo (smích). Ale maminka s náma nejezdila, maminka můžu říct, že nikdy neměla na sobě plavky oblečené a snad ani nikdy neměla kalhoty oblečené, až potom tak nějaké kamaše, aby jí nebylo zima. Ona byla taková, ona byla vychovaná přísně, ještě v těch starých dobách, takže toto neuznávala, to pro ni byla prostě ztráta času. Ale dědeček, tatínek, nám to chtěl vynahradiť, takže on s náma jel na to a můžu říct, že mě třeba v 18 letech naučil plavat ve Frýdku na řece. A nějaké dovolené, jakože třeba na týden, že jsme někam s rodičema, to určitě ne, to jsme nejeli nikdy a až potom, jak jsem nějak jsem začla pracovat, tak to i tehdy bylo možno z práce taková rekreace, že jsi něco málo zaplatila, a to byla právě ta Živohošť a pak vlastně nic. Tak s rodičema ne, to na dovolenou nebyl čas. To já si pamatuju, že když jsem se třeba chtěla opalovat a nechtěla být na poli při seně, tak jsem doma řekla, že jdu do práce a v práci jsem měla dovolenou, sbalila jsem si do batohu deku a svačinku a jela jsem k řece, k vodě, a vzala jsem si knížku a tam jsem si četla, opalovala jsem se a přijela jsem večer domů jako z práce, no na tajňačku, to se nedalo jinak.

A: Kam jsi pokračovala po základní škole?

L: Po zakládce na střední ekonomickou do Frýdku.

A: A co spolužáci?

L: *No tam to byly samé holky že, na ekonomku tehdy nechodili ještě kluci, tam jsme chodily s holkama. No tam to bylo fajn, to bylo takové, ale zase to bylo přísnější určitě než dneska, ale jo, tam jsem to měla ráda.*

A: A dělaly jste spolu třeba něco po škole?

L: *Tam už ne, protože tím, že jsem dojížděla, tak vlastně po škole už se jelo domů a tam už teda ne. Ale i po těch letech se scházíme občas.*

A: Jaké máš vzpomínky na taneční?

L: *Chodila jsem do tanečních. Měla jsem výhodu, že jsem chodila do tanečních s bráchou a jeho třema kamarádama, takže jsem měla v podstatě 4 tanečníky pro sebe. Chodila jsem do tanečních tady na Černou louku do Ostravy, a to bylo fajn, protože říkám, měla jsem ty 4 tanečníky a abysme se naučili dobře tancovat, tak vždycky, než byly další taneční, tak jsme se scházeli u nás doma a maminka jako pomáhala a kluky učila tančit valčík, polku, takže jsme měli vždycky takového scuka doma, aby se to ti kluci dobře naučili. Tak na to vzpomínám ráda, protože jsem se nemusela bát, protože jezdila jsem s těma klukama, jak jsme jezdili večer. A fakt taneční byly super a pak jsme byli s bráchou jako hvězdy na plese, jsme předtančovali na těch zábavách. To tehdy bylo po těch tanečních, že se dali dohromady potom ti tanečníci, že se dělaly ty předtančení na nějaký ten valčík, a tak to bylo super no.*

A: Co jste dělali o víkendech?

L: *Pracovali (smích). V sobotu se pracovalo určitě, v sobotu jsme museli prostě mamince pomáhat s úklidem, to se dělalo. Pokud jsme chtěli někde už ven potom, jako za zábavou, tak jsme museli napřed udělat co bylo třeba doma a pak jsme mohli jít. No a v neděli se nepracovalo, v neděli byl svátek pro všechny, takže to se šlo ráno do kostela a pak byl oběd a pak byl takový klídek. Buď se šlo na procházku někde na hřbitov, nebo na návštěvu se jelo. A když už jsem žila tady a měli jsme kluky⁹⁸, tak to jsme o víkendech jezdili skoro furt pryč, na chatu. Dá se říct, že vlastně, když jsem tu přišla, tak jsem byla strašně ráda, že nevidím to pole, jako že nemusím do pole, že tady máme jenom ty kluky. Ale když potom kluci už měli třeba těch 5 roků, tak mi tu bylo prostě v tom bytě těsno, no tak to potom koupil na*

⁹⁸Pozn.: Syny

Hukvaldech, jako ten brácha, chalupu, tak tam jsme jezdili taky dlouho. Tam jsme teda byli jednak každý víkend a jednak prázdniny jsme tam trávili. S tím, že jsme se domlouvali, že jsme si vzali od všech sester děcka do kupy a vždycky jsme se střídali po týdnu, že 1 týden jsme tam byli my a měli jsme všechny děcka a 2. týden tam byla sestra a měla všechny děcka. A tak jsme tam trávili ty prázdniny a dovolené, ale jako s rodičema, jako my malé děcka, to prostě tím, že byla ta práce a oni na to byli tak vedeni, tak se nejezdilo a bylo té rodiny hodně, my jsme hodně jezdili po těch rodinách, smažila se vaječina, tak jsme byli u jedné rodiny smažit, ale vždycky se něco dělalo na těch návštěvách. No a jako děcka vlastně, tak jsme jezdili na prázdniny hodně, takže já jsem byla třeba měsíc v Jeseníkách na prázdninách, v Jeseníkách byla teta se strejdou, takže tam o prázdninách letních a nebo do Janovic, tam nás ta maminka posílala cíleně, že teta potřebovala pomoc taky na poli, takže tam jsem taky strávila třeba měsíc, tam jsem jezdila ráda, jako všude jsem jezdila ráda, ale byli jsme třeba celý měsíc na těch prázdninách pryč. To bylo takové fajn, tam si pamatuju, že nás teta opíjela borůvkovým vínem (smích). Ale tam byl bezvadný bratranec, tam jsem se snad jako poprvé zamilovala do bratrance.

A: Kam se chodilo sportovat?

L: Sportovat jsme chodili na hřiště hodně, pokud se dalo v létě, a jinak v zimě se chodilo do té, tehdy to nebyly jako fitka, ale tělocvičny, sokolovna se tomu říkalo, nebo prostě restaurace. A to jsme měli tím, že tatínek byl ten Sokol, tak to jsme měli rádi. I tu, jak už jsme byli, tak jsem chodila tady do Čapkárny, ale ne na aerobik, jak se potom cvičilo, ale my jsme měli hodinové cvičení, s tím že byla rozcvička a cvičili jsme na všech náradích. To mám někde i průkazku ještě z toho, tam jsme dokonce nacvičovali spartakiádu tady, akorát já jsem potom kvůli děcek na tu spartakiádu nemohla jet, ale nacvičovali jsme to v té tělocvičně.

A: První lásky.

L: První láska asi byl ten bráchanec, ale on byl takový, on byl strašně hodný, ale takový trochu postižený. Měl silné dioptrické brýle, ale to byly 2 tety, bydlely jako kousek od sebe a já jsem u té jedné tety byla na prázdninách a on byl u té 2. tety jakoby doma, takže on mě strašně bral. On byl o 3 roky asi starší no, takže on už možná tehdy, on měl 18, takže mě rád bral do kina, tam ke kinu, protože tam měl kamarády a chválil se, jako mi to tak přišlo, že se chválil, jako že má šikovnou sestřenku. Ale jo, my jsme se měli moc rádi, ale jako byli jsme bratrance a sestřenky. Do dneška mám zážitek, že on se zabil, když mu bylo 18, na

motorce, já jsem tehdy byla v tom Hnojniku na těch bramborách a dostala jsem od našich, kdy má pohřeb, jak má pohřeb a já jsem byla tak vykořeněná z toho, protože oni mi dali nějak zprávu, že mi šaty vezmou s sebou a ať dojedu jenom do těch Janovic. No tak jsem samozřejmě brečela a jela, přišla jsem na nádraží v tom Hnojniku a sedla jsem na opačnou stranu (smích) a nejela jsem do Frýdku, ale někde jinde, na opačnou stranu prostě. Tak jsem to všechno zmeškala, jak jsem přijela do toho Frýdku, tak už mi ujel autobus, tak jsem šla pěšky jako do těch Janovic a bečela jsem, že už na ten pohřeb nedojdu a jel z rodiny někdo, též na motorce, mě jako potkal na té cestě ubečenou, tak se ptal „Co tu děláš jako,“ a já no že jdu na pohřeb, tak mě vzal teda na tu motorku, dovezl mě. Já z toho mám jenom takové vzpomínky, že jsem dojela na té motorce, mamka, jak viděla mě zdrchanou, jakože kde jsem, proč jsem neprijela a vysvětlovat, že jsem sedla do blběho vlaku, to bylo ... no tak mě akorát mě převlekli a už jsem prostě nepřestala brečet snad až do druhého dne. Prostě krutý zážitek a on prostě tím, že měl ty silné dioptrické brýle, tak narazil do zavřených závor a zabil se. To byla moje první láska a pak těch prvních lásek bylo víc no. Třeba pak, to už nebyla potom láska, to jsem se seznámila, a ten dělal řidiče autobusu. A on tam jezdil k nám, jako tam do toho Vratimova, autobusem. Tak jsme se tak nějak seznámili, a tak jsme spolu začli chodit, já nevím o kolik byl starší, no byl o něco staršího, ale to už jsme byli dospělí to už mi bylo 18 asi. No ale on byl takový nevyzpytatelný a občas se rád napil, tak já jsem potom už na to neměla nervy, tak jsem se s ním chtěla rozejít a on z toho tak zblbnul, že prostě jel s tím autobusem, to bylo snad 2. den, co jsme se rozešli, co jsem řekla, že už ho nechcu vidět a on jako normálně přijel jako linka, měl odvést lidi na noční šichtu a on v těch 9 hodin večer k nám přijel k baráku s tím autobusem (smích). On tam měl pauzu nějakých 10 minut nebo čtvrt hodiny a já nevím, asi prostě zblbnul, tak tam přijel a bohužel bylo to po dešti a zapadnul tam s tím autobusem, takže potom mu tatínek pomohl, jako že zavolá traktor, že ho tam vytahovali. Tehdy jsem říkala, že já vezmu lopatu a já tě tu zabiju (smích). To byl trapas a jak jsi pak vykládali lidi a já jsem se styděla jít na zastávku, jak si říkali lidi, že neodjeli na noční šichtu, protože autobus zapadl u nás (smích). A to byla konečná, to jako jsem říkala ne, už ho nechci vidět. Já jsem se tak styděla potom, já jsem pomalu nemohla jezdit tím autobusem, protože jako říkám, že kolik těch nasmolených lidí. To nejenom, prostě on vynechal linku celou jo. A ostuda, jak jsme lítali po dědině, tatínek jako, co tam mají vedle nás traktor, aby ho někdo vytáhl jako.

A: Kam se chodilo na rande?

L: *My už jsme chodili na rande, pokud někdo přijel za mnou, tak tam byly pěkné procházky jako kolem tratě, kolem lesy a tak. Tam se dobře chodilo. Jinak jsme chtěli do města, takže hodně tady do Ostravy do té Centrumky jsme chodili, tam jsme obdivovaly se sestrou tehdy, že tam svítily také ty světla, co ti prosvítí na to spodní prádlo, jako nevím, jestli to dneska ještě někde je. Ale jinak jsme chodili i do toho Vratimova taky, ale hodně se chodilo venku zase, za ručičku pěkně kolem vody, kolem řeky.*

A: Koho jsi obdivovala, kdo byl tvůj vzor?

L: *Jako děcko byl můj vzor vlastně tatínek v tom Sokole, ale možná to bylo, protože to maminka zakazovala a to, co máš zakázané, tak to se ti líbí nejvíc. Ale tatínek nás v tom podporoval a on byl takový modernější a maminka nás držela zkrátka trošku. A vzor, co si z dětství pamatuji nebo jsem obdivovala tak Suchý, to byl můj idol, to jsem si vedla i sešit, všechny jeho písničky a fotky, Jiří Suchý. To si dokonce pamatuji, že jsme si to vyměňovali v tom Hnojníku, na té bramborové brigádě, a pak jsme si tam pouštěli ty písničky, to se tehdy hrálo v rádiu, no tak byl mladý fešák no, tak to byl takový idol, jinak nevím no, jinak jsme neměli vzor.*

A: Co jste poslouchali za hudbu?

L: *Já nejvíc toho Suchého, pak jako ten Iglesias, ten starší Iglesias, teď už ten mladší ne, tohoto jsem milovala, to tu mám i někde na kazetách. Dokonce to mi tehdy sehnali ty lístky, jak on tady byl někde v té hale Vítkovické, že jsem byla na živém koncertě, tam jsem málem umřela, do teďka to úplně cítím, jak mi to tady bušilo všecken. To jsem seděla přímo, to byla snad 4. řada nebo jaká na tom prostředku, a to jak ta hudba úplně do mě a ty písničky. Takže to, a jinak jako, i když jsme byli mladí a je to divné, tak jsme dechovku měli rádi a nejradši jsme tu dechovku tančili na plesech, no, u to jsme se vyřádili vždycky.*

A: Diskotéky, divadlo, kino.

L: *Diskotéky nebyly, byly ty čaje o páté, tak co byly, tak jsme chodili, jako to se vždycky sešla parta, tak to bylo fajn. Ale čaje o páté nebyly jak diskotéky, že to začlo večer a skončilo o půlnoci nebo nad ránem, čaje o páté začínaly v pět a končily v devět, takže tam se nic tak moc nedělo. Jsme si zatancovali, zazpívali, ale bývalo to každý týden no, se dá říct a nejenom ve městě, ale bývalo to i na těch vesnicích. A do kina jsme chodili do Vesmíru, dokonce do*

Luny, tam jsme chodili, tady jsem snad nebyla nikdy, ale ve Svobodě v Přívoze a do toho Paskova jsme chodili taky do kina a ve Vratimově no. Ale ve Vratimově to bylo spíš takové domácí kino, to bylo pro pár lidí. A potom už jsme chodili tady po Ostravě. A divadlo nejvíc jako do toho Myrona. Je fakt, že ze školy jsme mívali předplatné, takže jsme chodili i na balety, na opery, takže i do toho tehdy Dvořáka, dneska je to Národní divadlo moravskoslezské.

A: Jak Ostrava poskytovala mladému člověku zázemí, když zakládal rodinu?

L: No, myslím si, že tehdy dobře. Tak jako neumím to posoudit z jiného hlediska, jestli měli všichni takovou možnost se dostat k bytu, ale myslím, že i na tom úřadě to bylo tehdy jednodušší, že když ses vdala a zakládala rodinu, že jsi měla možnost ten byt dostat. Jako spousta takových našich kamarádů dostala byt tím způsobem od úřadu. My jsme měli tu výhodu, že jeho maminka⁹⁹ byla šikovná a myslela dopředu, takže to zajistila, a i pro ty děti tady byly prostě školy, jestli od půl roku jsi mohla dát děcka do jeslí. Školky byly většinou tak poblíž u baráku, že jsi nemusela nikde jezdit přes celé město. Já si myslím, že se o nás starali dobře jako, samozřejmě že začátky byly těžké, protože když ti dneska řeknu, že já, když jsem nastoupila do práce, tak jsem měla 700 korun měsíčně a dědeček¹⁰⁰ měl 900 a potom 1300 korun. Takže já jsem měla sešit, kde jsem si zapisovala každý kousek másla a 10 deka šunky a všecko, kolik jsem utratila, kolik ještě můžu dát na něco jiného jako, tak nebylo to růžové jako ty začátky. Ale zas na druhé straně, neplatili jsme 10000 za byt, platil se tu nájem nějakých 1000 korun nebo kolik, ale myslím si, že to nebylo tak nějak uspěchané, že jsme tak žili nějak volněji. Jednak my jsme měli to štěstí, že to byl tady nový barák, novostavba a podstatě, krom pár lidí, kteří tu byli starší, jsme se tady nastěhovali vrstevníci, mladí lidi s děckama ve stejném stáří a my ve stejném stáří, takže to tu byla taková jedna velká parta. Dělali jsme tady kolem baráku dětské dny, závodilo se, ohně, opékaly se buřty u vody, v zimě se bruslilo, udělal se led za barákem. Dělaly se akce Z, v sobotu odpoledne se řeklo, jako brigády, uvařilo se kafe před barák, vzal se rum a šli jsme čistit chodníky, trávníky a uhrabávat, jako kolem baráku dělat pořádek. Tak jako ti lidi žili víc pohromadě venku, víc v partě než teď, kdy je to pozavírané u těch telefonů a počítačů doma a už to není tak jako.

⁹⁹Pozn.: Tchýně od paní Lady.

¹⁰⁰Pozn.: Manžel paní Lady.

A: Jak vzpomínáš na tehdejší společensko-politickou situaci, konkrétně Pražské jaro?

L: *Mně to asi nic neříká. Co akorát, tak možná z novin vím. Ani Pražské jaro mi nic neříkalo, protože to bylo vlastně, v roce 1968 byla vojska Varšavské smlouvy, a to bylo předtím, takže to já jsem končila školou, začla chodit do práce, takže to jako, to mě nezajímalo. Akorát mám vzpomínky na ten 68. rok, jak jsem dělala na prokuratuře, a byli jsme první, koho nás obsadili, jako vojáci, protože soud a prokuratura, a tak to si pamatuju teda, jak ted' tam stáli vojáci a my jsme v kanclu nevěděli co máme dělat. A když si nás šéf svolal na poradu, tak otevírali šuplíky a nabíjeli pistole a chystali si zbraně, takže to byla trošku taková divočina, to jsme nevěděli, co máme dělat, ale jako pak si pamatuju, že jsme se sebraly s holkama, my jsme teda vyšly z té budovy, že nás pustili ven a šly jsme na to náměstí a tam jsme si pěkně popovídaly s vojákama, jako co blbnou, ať se na nás podívají, že jdem na oběd. Ale pak si pamatuju, že jsem z práce přijela domů, jela jsem tady ještě a pak jsem zdrhla z Ostravy, tu jsem taký děs a běs chytla tady před tou radnicí, jak jsem viděla, že on s tím dělem z toho tanku točí a míří na ty lidi, tak to jsem zdrhla domů k rodičům, to jsem se bála.*

A: Normalizace, jak na ni dnes vzpomínáš?

L: *(Smích) To jsem měla nedávno v rukách, jak nás prověřovali. Každý rok se dělaly takové prověrky, ti psali hodnocení jako, a protože my jsme samozřejmě protestovali a tak, tak si pamatuju, jak mi vždycky domlouvali, jako stojí ti to za to, buď' rozumná. Tam se jenom napiše do těch papírů, já nevím už, že jsem se s tím vyrovnala, nebo že to schvaluju nebo něco. A já jsem to ted'ka přečetla a chtělo se mi z toho zvracet no (smích). A přitom říkám, ti naši šéfové, jak vytahovali ty pistole a málem by se tam stříleli s těma vojákama, tak se to potom všechno převrátilo no, tak nás přesvědčovali, že ať si nezkazíme život. Oni by nás vyhodili z práce, kdybysme nějak jako remcali aktivně proti tomu, ale to nemohl nikdo schvalovat že, takže nějak veřejně já jsem nevystupovala nikde, já jsem to neměla zapotřebí. Ale v té práci už potom, se to tak nějak stupňovalo. Že to si vlastně pamatuju, jak jsme do té Jugošky jeli, že jsme museli vyplnit pak takový papír, jednak jako než jsme dostali ten příslib, tak se musel vyplňovat nějaký, ale jak jsme se vrátili zpátky, tak takový dotazník, vyloženě s kým jste se tam potkali, o čem jste se bavili, ted' nevím, proč tam byla tehdy otázka aj na sourozence, jako vím, že jsem tam napsala, že jako jak žije můj sourozenec, že mě to nezajímá, že se o to nezajímám. Jako mě to tak naštválo, jako otázky, s kým jsme se bavili a to, tak prostě jsem tam psala úplně bykoviny, jsem říkala ať se tomu zasměje nebo nezasměje, co mi je po tom. Jako to se nedalo vyplnit tak, jako co oni tam chtěli, my jsme se bavili se*

všema, my jsme tam nejeli jako špioni, abychom tam někoho vyhledávali (smích), my jsme jeli na dovolenou se stanem. Tehdy ses musela tak podřizovat nějak no, možná si dávat i pozor na jazyk, jako co řekneš nahlas a co ne.

A: Velká říjnová revoluce, Mezinárodní den dětí, MDŽ?

L: Na Říjnovou revoluci si moc ráda pamatuji, protože já jsem byla hlavní nástěnkář ve škole, to se dělaly takové krásné nástěnky, dělala se i nějaká výzdoba. A pak už s klukama, to jsme chodili do těch lampiónových průvodů, že jsme si chystali ty lampiony. A vždycky jako děcko, to se mi to líbilo, že Velká říjnová revoluce nebyla v říjnu, ale v listopadu. Jako jo, tak vím, že jsme dali na tu nástěnku obrázky té Aurory a těch vojáků a květiny. A den dětí, jako za nás, to si moc nepamatuju, to jako možná od tatínka čokoládku, ale to jako děcko si nepamatuju, spíš že třeba už nám bylo 18, a ještě jsme na den dětí dostali čokoládku, tak to jako jo. A od 18 jsme dostávaly kytičku od tatínka na MDŽ, od tatínka jo, že už jsme byly, jakože ženy, ale den dětí nejmíc pamatuju tady, jako s klukama našima, protože to se opravdu, to bývaly akce snad všude jako, v každém tom sídlišti, že se dělaly závody, na trojkolkách, na koloběžkách, na kolech a děcka to je úplně žraly, protože dostaly čísla a od rána byla akce. A vlastně to bylo jako z toho bytového družstva, že zajistili to občerstvení a výhry, děcka dostávaly výhry, takže to tu opravdu, až do té revoluce, to tu fungovalo. A to bylo, že celý den se závodilo s děčkama, to vlastně se dělalo od rána, protože se to připravovalo, pak se závodilo, pak si děcka dělaly oheň, opékaly se buřty, večer se daly děcka spát a my jsme šli dospělí si opékat buřty a my jsme z kýbla pili fernet a kýbl jsme vypláchli v Ostravici, aby to bylo čisté a tam se nalil fernet a všichni z toho dokola pili, to byla parta. Opravdu tady fungovalo všechno, no to vy jste už nezažili. No a to MDŽ, to už jsme prožívali spolu, no a já, jako žena, můžu říct, že jsme se na to vždycky těšily, protože to byl takový už slavnostnější den. Už ráno jsme šly do práce nastrojené. Bývalo to vždycky v nějaké restauraci, bylo jídlo nachystané. No já říkám, jako ženy jsme se těšily. To, že se tam pak někteří opili, i to se stávalo, ale i baby se opily, tak jako to se nedá říct, že ne. Jako jo, to byly skvělé ty oslavy, takové pěkné, že se to po té revoluci zvrhlo v to, že to byl komunistický svátek, nebyl to nikdy komunistický svátek, Mezinárodní den žen vznikl kdysi v Americe, ne v Rusku, ani nikde jako, takže to bylo jiné no.

A: Jaká je tvá politická orientace?

L: *No žádná. Spravedlivá. No byla bych ráda, kdyby všichni smýšleli stejně, ale to nejde, no tak těžko říct. A jako já jsem chtěla volit neutrálně a to nešlo (smích).*

A: Jak vzpomínáš na Ostravu v kontextu hornictví, na doly apod.?

L: *Tak v rodině jsem měla horníka, od sestry manžel byl horník, takže to, co to obnáší ta práce, to jako vím. Na jako hornictví vzpomínám, jak vlastně byla ulice Dimitrovova, tak naproti byla v takzvaná hospoda Orient a tam ti horníci, když šli z noční šichty a taková vysmahlí z té šachty, tak šli už v těch 6 hodin ráno na pivo, tam do té hospody. Takže to si tam pamatuju, ale to už potom spíš aj s děčkama, jak jsme tady byli no. A jinak pamatuju, vlastně jako děcko, že tady jezdily ty vozíky s tím uhlím na té lanovce, to jezdilo až na Karolínu jakoby, takže jak jsme jezdili autobusem, tak jsem se vždycky dívala, jak nad náma jede ta lanovka s tím uhlím. A ještě si pamatuji, že měl tatínek můj někde kamaráda v Karviné, že jsme tam jezdili za ním taky, jako několikrát. A že jsem tady potkávala ty černé horníky, jakože jsem si potom ty oči chtěla malovat podle nich, jak to měli ty černé oči, to se mi líbilo no.*

Návratný výzkum

A: Co se ti vybaví, když se řekne Ostrava tvého dětství?

L: *Velké obchodní domy. Ostrava mého dětství, tak ano. Jako, no malý človíček a velké obchodní domy, spousta lidí, tehdy bývalo hodně lidí ve městě a, no já nevím co. No a tramvaje vlastně, ty jezdily do Bohumína, vlastně po celé Ostravě jezdily, no a trhy byly ještě na náměstí ve městě, ty zeleninové a všeliké, které tady teď nejsou a chybí nutně všem. Jinak co, no, krásné město velké.*

A: Co se ti vybaví, když se řekne hornická Ostrava?

L: *Hornická Ostrava taky pěkná, protože vlastně bydlíme tu v té části, kde ty doly ještě byly a jak se jde k hradu jde, tak tu jezdily ještě ty vozíčky s tím, a pak se mi vybaví, že večer bylo vždycky vidět, jak byly Kunčice, jak se vysypávala, jak oni vozili z té šachty jako z huti strusku, a to vždycky z takých kopců, no to byla jakoby halda udělaná a byly koleje povrchu udělané a tam ty vozíčky seshora a oni tu strusku vylívali jako z toho kopce dolů. A jako oni to většinou večer, v noci dělali, a to se rozzářily celé ty kopce, a to bylo tady ten kousek*

vlastně, tak to bylo vidět, tak jsem měla vždycky straně ráda, a to se mi strašně líbilo a nechápala jsem jako co to je (smích), no a pak, že si v tramvaji potkávala, jak končila směna, tak jsi potkala horníky, ty jsi poznala na první pohled, protože měli krásné černé oči neumyté a hledali první hospodu, kde si zajdou na pivo, aby spláchli ten prach (smích). Jinak jako já nemůžu říct, že by se tehdy jako prášilo více, nepřijde mi to, jako teď se práší z aut, tehdy se prášilo ... ale ze šachty ani ne, to z těch vozíků a jako samozřejmě pocit, že to bylo černější, že jsou ty domy teďkom opravené, že to není takové. Tak asi no.

A: Co pro tebe Ostrava znamenala?

L: Pro mě Ostrava znamenala osvobození (smích), jako od takových těch všelijakých povinností, domácích prací, tím, jak jsme žili na okraji na vesnici a jako takový jiný život, takové odlehčení nějaké jsem jako čekala od toho, já jsem potom už zase chtěla zdrhnout jo, ale jo, takový, jakože klidný život s dětma, solidní, všechno v dosahu, obchody v dosahu, doktoři v dosahu, všechno jako jo, bylo to super.

A: Co se ti vybaví, když se řekne domov?

L: Domov, no pěkný, protože my jsme jako bydleli v domečku malém a byli jsme stísnění a nebylo tam tolik prostoru. Jako domov už se mi vybaví jako s dědečkem¹⁰¹, jak jsme zakládali tady nový domov, úplně nový barák, do nového bytu, tak prostě úplně takové štěstí, že jsme čekali rodinu a že jsme mohli začínat úplně v novém a takové zázemí, že jsme nemuseli, neměli jsme nějaké nebezpečí, že nebudeme mít kde bydlet, nebo něco.

A: Co jsi měla v/na Ostravě ráda?

L: Ty obchodní domy krásné. Jako jít po Ostravě a vlastně v každém domě byl nějaké velký obchodník. To já jsem měla tak zažité, ASO, Obchodní dům ASO, Baťa obuv, pak byl Horník, Úderník, Textilie, Brouk a Babka a Ostravanka. Tak prostě vždycky jak takové kolečko jsme udělali a musela jsi projít všechno, protože v každém bylo něco jiného jako. Tak, tak to se mi na Ostravě líbilo jako.

¹⁰¹ Pozn.: Manžel paní Lady

A: Co se ti v/na Ostravě nelíbilo?

L: *Pff, co se mi nelíbilo na Ostravě. Ani nemůžu říct jako, že něco, co by se mi nelíbilo. No jako to si člověk uvědomuje, že tam jako potkáš takové ty sociálně slabé, žebrají a tak, to nebývalo tehdy v Ostravě jako tak v centru, takže jako nepamatuju si. Jako když byly děcka malé, když jsem chodila vlastně každý den někde na procházku, tak nemůžu říct, že se mi nelíbilo někde něco.*

A: Co bys na Ostravě změnila?

L: *(Smích) Já nevím, co bych změnila. No, jo, změnila bych, že tak, jak jsou dneska ty staré domy poopravované a že je to všechno světlejší, tak to možná jo a furt si myslím, že byla ta Ostrava pěknější, že byla ta Ostrava taková bohatší tehdy, že všechny ty obchodní domy byly v běhu, prostě to jelo, bylo to obsazené všechno a dneska, dobře no, možná jsou nějaké ty butiky, je ta Karolina, ale to nesplňuje to, co to bývalo kdysi, ono to mívalo takovou svoji atmosféru, každý dům nějaký jiný. Jako já jsem strašně ráda tady chodila s maminkou, nebo pak s děckama už nakupovat, jako je pravda, že tenkrát nebylo pro děcka takový výběr jako je dneska, ale šla jsem s nima přes 5 obchodů a vybírala jsem tam a tam a vždycky se něco koupilo a dneska máš jeden, dva, nevím. No byla pěkná ta Ostrava, byla bohatší taková.*

A: Vnímáš nějak Romské obyvatelstvo v Ostravě?

L: *No vnímám a vlastně pokud nedělají problémy, tak mi nevadí, ale pokud se dostanu do jejich středu, tak jo. A většina z nich jsou hluční a jak bych to řekla, no mají prostě jinou mentalitu než my, tak mi trošku vadí. V dopravních prostředcích, jak se jede a oni hulákají na sebe, tak to mi vadí, ale pak jsou slušní, kteří se chovají, nebo snaží se chovat tak, jak normální lidi a s těma problém není. A ti, co bydlí tady v baráku, tak ti zdraví, otevrou dveře, počkají, tak ti mi teda nevadí vůbec. No ale jakože dneska je jich tady plno, nebo co vyvádějí na tom Masarykáči na náměstí, že přijdeš do města a tam je v centru všechno to obsazené ty lavičky a tam na sebe hulákají a jsou tam jako u sebe v obýváku, tak to mi taky trošku vadí.*

A: Považuješ to za problém?

L: *Trošku jo, protože nějak v poslední době mám takový pocit, že jich je nějak víc, že se tu možná sestěhovali z nějakých oblastí, já nevím odkud jako, ale i jako na Muglinově nahoře, no takový mám pocit, že je jich tady víc no. Přijdeš do obchodu, je jich tam plno, na náměstí, je jich tam plno, tak to mi vadí.*

A: Co si myslíš, že je pro Ostravu typické?

L: *Dneska už je to úplně jinak typické, hornictví už není, zaměstnanci to je jak v každém jiném městě, říká se sice ještě pořád „černá Ostrava“, ale černá Ostrava už to není, protože to všecko září různými barvama, příroda se úplně změnila, že prostě je tu krásně kolem řeky a parky a všecko, no nevím, co je typické pro Ostravu, no hornictví už to není a Ostrava už je tak, jak každé jiné město si myslím.*

A: Kdyby sis mohla vybrat bez ohledu na okolnosti, vybrala by sis Ostravu pro život?

L: *Vybrala. Vybrala, už mě chytla Ostrava, vlastně žiju tu 53 roků a jo, určitě bych si Ostravu zase vybrala. Jako neříkám, že by se mi, nebo že se mi nelíbilo na vesnici, to se mi líbilo, ale tady je té zeleně teď tolik, vždyť jsme v takovém pěkném místě, samé stromy kolem, to kvete všecko a září. Jo, vybrala bych si ji zase, líbí se mi Ostrava.*

A: Kdyby ses mohla kamkoliv přestěhovat, tak kam by to bylo?

L: *Zůstala bych v Ostravě. Zůstala bych v Ostravě, ale možná kdybychom bydleli někde v centru, tak asi ne, tak bych váhala, že to, ale tím, že jsme takřka v centru, a přitom na okraji a jsme tu jakoby v zahradě a je tu řeka kousek, tak jo, nevybrala bych si něco jiného.*

A: Co pro tebe v porovnání s Ostravou znamená Praha?

L: *Praha, velkoměsto, spousta lidí a jaké je tam žití, nebo bydlení to nemůžu porovnat, to jako nevím, ale myslím si, že tam jako pro soukromý, takový klidný život to je takové jako hodně rušné město. Že nejenom, že tam je spousta lidí, ale i spousta turistů a cizinců a všeho možného (smích). No v Praze jsem nebyla už, no vlastně když jsem do práce chodila ještě, takže to už je dobrých 15 roků zpátky a nebere mě to, jakože bych musela jet někde do Prahy. Jako už to nejde jo, jako to je představa jet do Prahy jako chození, chození, chození, a to už nejde jako no.*

A: A Opava?

L: *Opava, v Opavě se zastavujeme, pokud někde jedeme, z výletu, z Čech a to, tak to se v Opavě zastavujeme se dá říct vždycky, ale, no Opava je taky pěkné město, ale to vždycky zajdeme přes náměstí a je to, no jako je to menší město a tam ani není tak živo, vždycky jak*

tam zastavíme a projdeme to náměstí, jakože se rádi jdeme podívat na ty jejich restaurace, ale oproti Ostravě je tam tak nějak mrtvo se mi zdá, takže Opava mě nebere.

A: Máš Ostravu v srdci?

L: No určitě, jako určitě za těch X let. Jako něco málo v srdíčku zůstalo i z místa narození, ale jo, Ostrava už se mi dostala pod nehty, jak se říká (smích).

A: Jsi hrdá na to, že jsi Ostravák?

L: (Smích) Samozřejmě, když někde jedu, tak nezapírám, že jsem Ostravák jako, no, co by ne, vždyť Ostrava je dneska hezká, tak co bych na ni nebyla hrdá a myslím si, že spousta Ostraváků, nebo všichni Ostraváci jsou hrdí na Ostravu, ano, jako Ostrava je pěkné město a pěkně se tu žije, takže ano, jsem hrdá na Ostravu.

Příloha č. 6

Rozhovor s panem Janem

- Pohlaví: Muž
- Datum narození: 1947
- Vyučení: Soustružník
- Povolání: Soustružník, hasič
- Politická orientace: Bez politické orientace
- Náboženské vyznání: Římskokatolické
- Rodilý Ostravák

A: Kde jste prožil dětství a mládí?

J: Na vesnici blízko města.

A: Čím byli rodiče?

J: Otec byl železniční zřízenec, no on byl zaměstnanec u traťovky, administrativní pracovník u traťovky. A matka byla v zemědělství.

A: Jaká byla výchova?

J: (smích) K práci. Protože doma bylo ještě pole, nějaký dobytek, krávy, všechno kolem, no tak žádná nějaká zábava, ale práce. Na zábavu až bylo všechno udělané, tak potom. Ale jo, tak taťka nás občas vzal do kina, no, sem tam někde na hory, na koupaliště do Kunčič pod Ondřejníkem a do Hrabové každý rok na letecký den.

A: A co sourozenci?

J: Mám 3 sestry, 1 straší, 2 mladší.

A: Co dělali/dělají Vaši sourozenci?

J: To já už si nepamatuju. Jedna dělala taky na traťovce, ale takhle, vyučila se tkadlenou v Náchodě na textilní škole, no a pak se vrátila, tak vlastně taťka ji dostal na traťovku jako administrativní pracovníci, pak si dodělala myslím nějakou tu ekonomku a šla dělat mzdovou

účetní. Druhá sestra byla zapisovatelka u soudu, no a potom na VŠB¹⁰² administrativní záležitosti. A ta třetí nebyla vyučená, ona měla nějaký obchodní kurz, ale takhle, ona začínala u Vítkovických staveb, udělala si řidičák a jezdila u Vítkovických staveb s osobním autem a dodávkou no a pak odešla do obchodu, a nakonec skončila na deverzaci na dole Paskov, vlastně důlní průzkum a bezpečnost.

A: Co se Vám vybaví, když se řekne dětství v Ostravě? Co Vás napadne první?

J: Dětství v Ostravě znám z trhu, jak jsem jezdil s tatškou s ovocem, vlastně na Kuří Rynek, pak u Černé louky, a nakonec vždycky na zastávce autobusové, to nám rozebrali ani jsem nedošli na tržiště (smích). K nám jezdil autobus s vlekem, autobus byl určen pro řádné cestující a vlek byl určený pro trhovce, takže tam jsme jezdili prodávat přebytky, jako švestky, jabka. No pak jsme vlastně měli z domu už rovnou nasáčkované v prádlovém koši a vystoupili jsme z autobusu a během 5 minut jsme měli koš prázdný. Žádné tržiště, tak fronta už a lidi brali (smích).

A: Co se teda dělalo?

J: Tak v první řadě práce, práce kolem hospodářství a pak zábava. Jako kluk jsem chodil hrávat kopianou, hřiště tam nebylo, takže jsme chodili na pastviny tam nahoru.

A: Jaká je Vaše nejranější vzpomínka na Ostravu?

J: Nejranější vzpomínka na Ostravu, nevím. V těch 12 letech, jak jsem začal jezdit s tím tatškou na trh. No a potom od 15 roků už každý den do Ostravy no, na učiliště.

A: Jak jste si osvojoval Ostravu jako domov?

J: Vůbec ne, to až teď v důchodu (smích).

A: Další otázka je základní škola.

J: Základní škola jsem chodil od 1. do 5. třídy, pak ve Vratimově až do 9.

¹⁰² Pozn.: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava.

A: Co se Vám líbilo ve škole?

J: Předměty mě bavil zeměpis, dějepis, tělocvik no a částečně aji hudební výchova, to tam měl harmoniku, tak jsme zpívali, i když falešně, ale zpívali jsme.

A: Co se Vám nelíbilo ve škole?

J: Hodně jsme se učili ruštinu, od 5. třídy, tak to se mi nelíbilo, ne. Matika, no tak to jsem proplouval, to ještě jakš takš.

A: A kdybyste mohl srovnat školství s tím dnešním?

J: To se srovnat nedá. To dnešní učení, to vůbec, to 3., 4. třídu nemůžu pochopit. To je úplně jiná metoda učení, než to bylo kdysi. V podstatě dneska děcka nedostávají pomalu ani žádné domácí úkoly, to asi až pozdější, ale my jsme vlastně měli úkoly od 1. třídy., no. No a nám nepomáhaly kalkulačky a nevím co všechno, Google, a já nevím co, to jsme se museli naučit. Dneska, co by si namáhal hlavu, když má kalkulačku, když má Google, tak si to na tabletu vyhledá, no moderní doba. No, a navíc dneska se učí to, co momentálně je, málo se učí do historie, na historii se úplně zapomnělo.

A: Jezdili jste se školou na nějaké výlety, lyžáky, exkurze?

J: Jo tak na exkurze, na koncerty, to byl povinný koncert vždycky. Na výlet takhle na hory. To byla branná výchova, nebo přírodovědná výchova, jak jsme šli do přírody na jednodenní výlet a musela jsi znát značky, stromy, no. Byly určité závody ve střelbě ze vzduchovky, podle kompasu orientace, to bylo v rámci tělocviku, v rámci přírodovědy. A na prvním lyžařském výcviku jsem byl až v 17 letech s učilištěm, se základní školou ne, to se nepořádalo.

A: Volnočasové aktivity, co jste dělal po škole?

J: Tak jak jsem říkal, první kolem hospodářství a pak si začutat s balónem, no po různu, zablblnout no. Volejbal se hrál.

A: Chodili jste někam s kamarády?

J: To si nevzpomínám, akorát s tím balónem, ale že bysme chodili někde společně do kina, to bylo potom až pozdější, až tak od 15 roků.

A: Můžete srovnat volnočasové aktivity s dnešními?

J: *No, srovnat, dneska těch volnočasových je neúřekom, dříve jsme si ty volnočasové aktivity vlastně prováděli sami a neplatilo se za to, dneska se vlastně za to musí platit. Neexistuje kroužek, který by se neplatil. Nevím, od 16 roků jsem začal chodit do hasiče, no ale nemusel jsem platit, dneska my berem 300 korun na děcko za rok a dneska by rodiče dali klidně i 500 korun, protože vědí, že je o ně postaráno, zeber si fotbaly a jiné ty, když za fotbal se platí 1000 korun za půl roku, nebo na čtvrt roku, a ještě se s nima musí jezdit, dovést je tam, počkat tam na ně. My jsme si vlastně udělali kolektiv, zablbli jsme a šli jsme dom, no.*

A: Kam se jezdilo na výlety, chaty, dovolené?

J: *S rodinou no, tak taťka nás vzal, nebo jsme občas, ne každý rok, ale jezdili jsme do Skalice na smažení vaječiny. My jsme jezdili po výletech po rodině. Na poutě, jak byla pout', tak prostě při té příležitosti. Dovolené absolutně ne, dovolené rodiče vůbec neměli, ale na tu neděli, nebo sobotu, jak nebyl takový nápor na práci, tak jsme zajeli do Kunčic po Ondřejníkem na podnikovou chatu na koupaliště anebo taťka nás jednou vzal do Prahy, akorát si vzpomínám, že tenkrát zůstal v Přerově s párkem a pitím na peronu a vlak s náma jel domů (smích). On vystoupil, šel nakoupit a než přišel, tak vlak odjel. On pak přijel dalším vlakem no.*

A: Kam jste pokračoval po základní škole?

J: *Na železniční učiliště do Ostravy. Tam jsem byl 3 roky, bylo to naproti trolejbusu na Sokolské třídě, dneska tam jsou koupelny nebo něco.*

A: A co spolužáci?

J: *Spolužáci tam, byli jsme dobrý kolektiv, odtamtud jsme právě jeli na ten lyžařský výcvik do Krkonoš. My jsme měli ve třídě soustružnické, nás bylo asi 20, a bylo tam asi 8 holek.*

A: A dělali jste spolu třeba něco po škole?

J: *Ne, protože ti, co byli blízko, tak jezdili dom a ti co byli dále, tak bydleli na internátě, ale jinak jako, že by byly nějaké mimoškolní aktivity na učilišti, tak to nebylo.*

A: Jaké máte vzpomínky na taneční?

J: *Pěkné. Taneční probíhaly na Černé louce a bylo to výborné, naučili jsme se tancovat, dokonce co jsme chodili do tanečních, tak jsme měli základní kurzy tanečních doma, to nás mamka učila doma. Tančmistři byli dobří. To se mi líbilo poznávání těch, společenských aktivit, no.*

A: Co jste dělali o víkendech?

J: *Pokud byla možnost, tak jsme zašli do kina, nebo v létě na houby jsme též občas zajeli, já jsem chodil chytat ryby do Ostravice. No a vidíš, prázdniny jsme prožívali u strejdy a u tety v Adolfovicích v Jeseníkách a v Janovicích též.*

A: Kam se chodilo sportovat?

J: *Tak u nás toho sportoviště moc nebylo. Na hřiště dole, no tam jsme kopali anebo hráli volejbal. No a jinak, jako co by hasiči jsme jezdili cvičit normálně na cestu.*

A: První lásky.

J: *No první lásku jsem poznal v Janovicích na pouti u tety, ta byla z Velkých Albrechtic.*

A: Kam se chodilo na rande?

J: *Obyčejně do kavárny, tak tam jsme zašli na kafe, nebo na čaj, nebo pak na pivo.*

A: Koho jste obdivoval, kdo byl Váš vzor?

J: *Nedokážu si vybavit.*

A: A obecně? Třeba nějaké celebrity?

J: *To jsem neměl ... neměl jsem no.*

A: Co jste poslouchali za hudbu?

J: *Jo to si občas poslechnem i dneska, z našeho mládí. No ti naši zpěváci už pomalu odcházejí, Rottrová. Jako pop a country. Třeba tak kytara, táboráček, to pak i pozdější jako, jak jsme se jako hasiči scházeli při smažení vaječiny, tak vždycky musela být harmonika nebo kytara. No a lidovky ještě, že.*

A: Diskotéky, divadlo, kino.

J: *Tak diskotéky, to byly čaje o páté, mládežnické čaje o páté. Divadlo, no tak to musím zas zajet do školních let, kdy jsme měli divadelní kroužek, a to jsme dokonce hráli Maryšu, takže to jo. Jako potom do divadla, no, neměli jsme předplatné ve škole, takže do divadla ne, ale párkrát jsme byli na koncertě. A kino tak to jo, to potom do Vesmíru v Ostravě anebo tam u nás, to bylo nejbliž. To na Vinnetoua, co tehdá bylo pro nás, ale jako to jsem chodil třeba dvakrát za měsíc.*

A: Jak Ostrava poskytovala mladému člověku zázemí, když zakládal rodinu?

J: *Tak na to nedokážu odpovědět. Ostrava, no, zaměstnavatel poskytoval, ale Ostrava jako město vůbec ne. Zaměstnavatel, to jsem měl novomanželskou půjčku z práce, jinak nic.*

A: Jaké máte vzpomínky na tehdejší společensko-politickou situaci, konkrétně Pražské jaro?

J: *No, v té době 20 roků, v tu dobu vlastně politika šla mimo mě.*

A: Normalizace, jak na ni dnes vzpomínáte?

J: *Nevím, jak bych to řekl. Jak to začlo, tak já jsem byl vlastně na vojně, to byly vlastně vojenské povinnosti, to nezasahovalo až do armády, ale jak jsem se vrátil z vojny, tak jsem založil rodinu no a bylo po normalizaci (smích).*

A: Velká říjnová revoluce, Mezinárodní den dětí, MDŽ?

J: *Tak na VŘSR byly ty průvody lampionové a v práci no, to jsme pověsili Lenina a kdosi vybarvil ten vous na černo, to si pamatuju, to byla ostuda. A Mezinárodní den dětí, to byly dětské dny, vždycky bylo něco pro děcka, vždycky na hřišti nějaké srandičky, a to obyčejně sdružení přátel a rodičů školy vymýšlelo něco, to nebylo jak dneska, že přijede placený komediant a to no. Víím, že jako hasiči, jako dorostenci, jsme pro děcka dělali nějaké soutěže. No a MDŽ se slavil od 8.března až do konce března (smích). To vždycky bylo přecpané ty, nebylo kde pořádat. My jsme měli spoustu členek, hasiček, takže jsme si dělali svoji akci s pohoštěním. A jako takhle, párkrát jsem zažil, že se musíme jako zúčastnit, protože ženské tančit samy nebudou, takže přijít oblečený a zúčastnit se, takže to bylo. A vyznamenání se dávalo pouze ženám na MDŽ. A kolik babiček na to dneska vzpomíná, že se na to zapomnělo.*

A: Jaká je Vaše politická orientace?

J: *Žádná.*

A: Jak vzpomínáte na Ostravu v kontextu hornictví, na doly apod.?

J: *No na to můžu dobře odpovědět, protože jak jsem vycházel ze školy, tak tehdy předseda národního výboru řekl, jak nás kádroval ve škole: „Ty půjdeš do JZD¹⁰³, ty půjdeš do hornictví, do JZD, do hornictví,“ (smích). A já jsem se přihlásil do hornictví a jak jsme fáráli na školní šachtu, tak jsem si řekl, že ne, tady slunko nesvítí, tady nejdu, tak mě taťka tehdy dostal na železniční učiliště. Ale jinak s havířama byla sranda. A Ostrava v tu dobu, to byla špína. Jo a jak jsem jel do práce, konečná autobusu byla u divadla, dneska je to Dvořáka, no a tramvají do Přívozu, no a nahore na Karolině vyfáráli havíři, nastoupili do tramvajky, sedli si na schůdky, jeli k dolu Jindřich, tam vystoupili a šli se převléct. Anebo U Partyzána, ta hospoda, já jsem v tu dobu dělal turnus, to znamená, že jsem dělal denní a noční, no a U Partyzána, to bylo naproti Jindřicha, no, takže po práci jsme taky po té 6. hodině, no a tam se vystoupilo, zašlo se na pivo a jelo se dál. A tam bylo havířů, srandy kopec. No oni třeba jak přijeli z té Karoliny, ještě v těch fáračkách, tak šli na pivo, pak se šli teprve převléct. Kolikrát opačně zas, že na Jindřichu vyfáráli a na Karolinu se jeli převléct, ale U Partyzána se vždycky museli stavět na pivo. No a co bylo ještě dobré, tak byl deputát černého uhlí, když byl v rodině, že dostal to uhlí a vlastně na dráze taťka měl deputát hnědého uhlí, to si kupoval za podstatně menší cenu, ale jako strejda, to bylo vždycky černé uhlí. A ještě si pamatuju oslavu Dne horníků, to byly akce velké, já jsem navštívil několik, na Černé louce, na Karvinsku, to nebyl jenom jakási, že tam jsou stánky, že tam je pivo a dostane se jídlo, ale bylo tam vystoupení určitých komiků a hudba, prostě byla to opravdu sláva pro ty horníky.*

Návratný výzkum

A: Co se Vám vybaví, když se řekne Ostrava tvého dětství?

J: *No tak já, jestli tu Ostravu, tak to já nevím. No jezdili jsme do trhu jako děcka no, jako s ovocem, to je všecko, ale jako jinač, no pak ještě jsme jezdili do Kunčiček jo, ale jinak jako nevím Ostravu jako děcko.*

¹⁰³ Pozn.: Jednotné zemědělské družstvo

A: Co se Vám vybaví, když se řekne hornická Ostrava?

J: Hornická Ostrava, no tak šachty, ať to byla Hlubina, Jeremenko, Alexandr, já nevím které všechny, Zárubek no, Petr Bezruč, šachty no.

A: Vybaví se Vám třeba špína?

J: No to vůbec, tu špínu nedělali havíři, to dělaly koksovny.

A: Co pro Vás Ostrava znamenala?

J: (Smích) Velké město, havířské a hutnické, no. Jinak jako nic.

A: Co se Vám vybaví, když se řekne domov?

J: Domov... (smích) no, chalupa na dědině no, Ostrava ne, protože my jsme odjakživa bydleli na dědině, nebo respektive na vesnici, no.

A: Co jste měl v/na Ostravě rád?

J: V Ostravě, no já nevím, co bych tak řekl, no. Když tam byly třeba potom v mládí ty už ostravské výstavní trhy no, jarmarky no, tak to se mi líbilo.

A: Co se Vám v/na Ostravě nelíbilo?

J: Co se mi nelíbilo, no to nemůžu hodnotit, co se mi nelíbilo, protože jak jsme tam jezdili, tak to mi nic nepřipadalo jako špatné, no bylo to město hornické a hutnické, no tak jakože nic mě nenapadá, jakože by tam bylo jako špatného.

A: Co byste na Ostravě změnil?

J: Vůbec, vůbec nic, protože už to je všechno jako moderní a tomu už nerozumím v našem věku (smích).

A: Vnímáte nějak Romské obyvatelstvo v Ostravě?

J: No, vcelku nijak, protože se s nima vlastně nepotkávám a když u doktora nebo co, a tam kde jsou, třeba Přívozská část, tak tam je klid, tam se sžili a jinak vůbec nevím. Vítkovice to vůbec nevím, jak to tam je, ale prostě nepotkáváme se, nebo respektive nejsme v kontaktu s žádnýma těma rodinama, takže nevím.

A: Považujete to za problém?

J: *No tak všeobecně je považován problém Vítkovice jenom co já vím, jo, jinač nevím. Jako já se s nima nestýkám, ani nekontaktuju, takže ani nejsem, by se dalo říct, oslovován nějakýma, takže nevím. Pro mě to problém není.*

A: Co si myslíte, že je pro Ostravu typické?

J: *Co je pro Ostravu typické? Nářečí, no nářečí, to je jasné, ostravská řeč je taková speciální.*

A: Kdybyste si mohl vybrat bez ohledu na okolnosti, vybral byste si Ostravu pro život?

J: *No tak v mém věku bych se už ani do Prahy nestěhoval no, to je zvyk prostě, i když dědiny kolem Ostravy už jsou dneska též pěkné, ale Ostrava k tomu patří, takže bych se nestěhoval nikam. Svým způsobem je Ostrava pro nás pěkná, jako všeobecně, město vzkvétá, je tam čisto, je tam kde zajít, kultura, všecko, takže není třeba měnit místo pobytu (smích).*

A: Kdybyste se mohl kamkoliv přestěhovat, tak kam by to bylo?

J: *Zůstal bych, nestěhoval bych se nikde, jako fakt tady všecko je, všechno mi tu vyhovuje a starý strom nepřesadíš, to je těžko (smích).*

A: Co pro Vás v porovnání s Ostravou znamená Praha?

J: *No Praha, to je velkoměsto, byznys, Ostrava to není, to není ještě žádný velký byznys tady, to je prostě takové lidské město.*

A: A Opava?

J: *Jéjda, to vůbec, Opavu vůbec. To nemám žádná vztah, nic.*

A: Máte Ostravu v srdci?

J: *No tak, když žiju s Ostravou, tak jo.*

A: Jste hrdý na to, že jste Ostravák?

J: *Ano (smích). Jako nejsem úplně Ostravák, ale jsem z okolí, takže jako jo, tak asi.*

Příloha č. 7

Rozhovor s paní Dominikou

- Pohlaví: Žena
- Datum narození: 1953
- Vyučení: Prodavačka obuvi
- Povolání: Prodavačka
- Politická orientace: Bez politické orientace
- Náboženské vyznání: Bez náboženského vyznání
- Rodilý Ostravák

A: Kde jsi prožila dětství a mládí?

D: *Dětství a mládí jsem prožila v Ostravě Porubě, ale od 16 měsíců do 5 let jsem byla v nemocnici. Já jsem měla vadu páteře, tuberkulózu páteře, ta zničila tu páteř, no, a i plíc jsme měla, ale to se brzo vyléčilo. Ta páteř to už je horší. Jinak dětství jsem prožila ve městě, v Porubě, jak je Komenského a Kopeckého ulice. No, do školky jsem nechodila, maminka mě vlastně vyzvedla z té nemocnice, nebo z těch lázní, co jsem potom musela absolvovat.*

A: Čím byli rodiče?

D: *Moje maminka byla prodavačka, ale ona je původem ze Slovenska a prostě když já už jsem byla trochu vnímavá, tak maminka byla v domácnosti. A můj otec byl horník. No, tak takový Den horníků jsme slavili samozřejmě, to jsme se snažili samozřejmě urvat si něco sladkého, něco dobrého no.*

A: Jaká byla výchova?

D: *Přísná. Přísná, no, jak bych to rozvedla. Prostě, když jsme něco neudělali, nebo udělali špatně, tak už jsme měli pohlavek. Mě ale naši moc nepohlavkovali, protože já jsem měla nemocnou tu páteř, a přece jenom měla mamka i taťka strach, aby mi neublížili, takže já jsem přece jenom tolik nedostávala jako moje sestra a můj bráška, no. No a když nemohli dostat a když už to bylo jako přes, no tak klečat do kouta na hrachu, to bylo takové, ale to já si nepamatuju, že já bych tam někdy klečela, vždycky tam byla sestra nebo brácha. No a oni*

byli takoví, že prostě neřekli, kdyby řekli, tak by je mamka pustila, jenže oni prostě ne. Takže tak nějak, jsme byli prostě všichni tvrdohlaví.

A: A co sourozenci?

D: Mám mladší sestru o 2 roky a mladšího brášku o 4 roky. No ale nám, jak zemřela maminka, tak tatínek si ihned našel náhradní paní, a protože brácha přišel zrovna z vojny, tak se to všechno dozvěděl, tak se s tatškou strašně pohádali, no ale stejně šel k tomu tatškovi bydlet.

A: Co dělali/dělají tví sourozenci?

D: No sestra se vyučila v JZD¹⁰⁴, na učňovské škole zemědělského zaměření a potom hned, ona se hned vdala a s tím manželem se přestěhovali, vlastně protože se jí do práce nechtělo moc. Takže on ji nejdříve nějakou dobu živil a potom ona si našla práci někde asi na poště, to nevím přesně a potom dělala sekretářku. No pracovat hned jsem začala jenom já, takže jsem byla pod dohledem rodičů, ale jako já jsem měla vůbec problém si najít zaměstnání kvůli té páteři, ze zdravotních důvodů mě nikdo nechtěl, tak nakonec údajně, že tatka uprosil, já jsem se vyučila v domě obuvi v Ostravě, takže údajně přemluvil někoho, tak jsem šla tam.

A: Co se ti vybaví, když se řekne dětství v Ostravě? Co tě napadne první?

D: Jako první mě napadne to, že jsme do té Ostravy byla vržená z té nemocnice. Já jsem vůbec neznala auta, autobusy, nic. Já jsem ležela celou dobu v té nemocnici a operovali mi tu páteř a musela jsem necelý rok ležet na sádrovém lůžku, aby ta páteř rostla rovně. No, a to mám nejvíc v paměti, že mě mamka všude za ruku tahala. Ona mě dokonce doprovodila do školy, v našem domě bydlela holčička, která chodila se mnou do té školy, tak mamka mě asi 2x zavedla a já jsem potom netrefila do třídy, já jsem tam někde fňukala v koutě a paní učitelka mě až potom musela zavést. Taková jsem byla úplně neschopná života normálního jako. Vem si, že celou dobu jenom ležíš, vidíš akorát doktory, no, nebylo to růžové. Musela jsem se znovu učit chodit, protože ještě jsem měla na sobě takový železný korzet, který mi vyrovnával tu páteř, no ale už to mám za sebou. To je takové jediné, co si pamatuju, že mamka mě všude vodila, no ale pak, už jsem se samozřejmě otrkala. Ale my jsme to měli fajn, že tam v té Porubě byly ty domy většinou tak uzpůsobené, že tam bylo vždycky pískoviště

¹⁰⁴Pozn.: Jednotné zemědělské družstvo

a bylo jako centrum, jako na hraní, buď na vybíjenou, nebo na badminton, jako takové věci, že jsme s děckama hráli. No tak to je, to ti víc asi neřeknu už.

A: Co se teda dělalo?

D: My jsme neměli takové rušno, jako máte vy. My jsme neměli ani auto, takže my jsme většinou si doma buď četli, nebo jsme si doma hráli s bráchou a se sestrou, takže já jsem moc venku ne to, protože já jsem ze začátku byla ještě moc ostýchavá, já jsem se bála všeho. No a jak jsem se trošku už otrkala, tak to už shánět se s klukama, na rande a různě, já jsem řekla doma, že jdu do kina a do kina jsem nešla pochopitelně. Jinak jako my jsme třeba dostali hry společenské, abychom společně se zabavili, nebo já jsem si taky ráda četla, to bylo v mém volném čase.

A: Jaká je tvoje nejranější vzpomínka na Ostravu?

D: Tak samozřejmě my jsme se školou jezdili na nějaké exkurze do různých továren, nebo obchodů, tak to si já tak představím. Potom jak jsme slavili ten Den horníků, tak to mi hodně utkvělo v paměti, jak jsme slavili a taťka se většinou opil (smích).

A: Jak sis osvojovala Ostravu jako domov?

D: No, já nevím jako, co bych ti k tomu řekla, no jako nevím.

A: Další otázka je základní škola.

D: Tak chodila jsem na Komenského školu, tam jsem chodila 2 ročníky, 3. ročník už jsem chodila na Pelmanku, to už bylo kousek dál, teď je z toho gympl, nebo něco takového, no to je jedno. A já si jako nejvíc pamatuju, jako jak jsem nastoupila do školy, že jsem se hned ztratila, že jsem hledala tu třídu a nemohla jsem ji najít (smích), až mi paní učitelka nějaká pomohla. No, a navíc já si pamatuju naši třídní paní učitelku, na tu nezapomenu, strastně hodná byla, a já jsem něco provedla a ona mi řekla že budu po škole a já jsem jí řekla, že prostě nebudu (smích). No stejně jsem byla, protože mi nic jiného nezbylo, ale čas plynul, normálně se nic nedělo, až jednoho krásného dne někdo zazvonil doma u našich dveří a za dveřma naše paní učitelka (smích). No a teď jsem čekala, že jak odešla, že bude výprask nebo něco, ale nic vůbec, tak mě asi chválila, nebo já nevím (smích).

A: Co se ti líbilo ve škole?

D: *Tak mně se tam líbilo skoro všechno, protože jsem měla samé jedničky, jako i přes to, že jsem byla hubatá. No asi do té páté třídy, protože jsem lajdala, byla jsem v lázních, přišla jsem z lázní a byla jsem zvyklá se neučit. A co se mi vybavilo, to jsem chodila asi do 2. třídy, no a maminka dostala úplavici, takže nás přestěhovali k její mamince, takže k babičce jako, no, a tedy tam byly jenom 2 třídy, jako spojená 1. a 2. třídy, prostře dvoutřídky, nebo jak se tomu říkalo, tak si pamatuju, že my jsme byli hodně popředu, oni tam byli ještě takoví pomalejší, a to já už jsem všechno uměla, takže já jsem se vůbec nemusela učit, že (smích). No, tak to si pamatuju z dětství, že než se maminka vlastně uzdravila, než ji pustili vůbec z nemocnice, tak to nějakou chvíli trvalo, takže jsme měli klid.*

A: Co se ti nelíbilo ve škole?

D: *Asi nic, no.*

A: A kdybys mohla srovnat školství s tím dnešním?

D: *Tak teď je to úplně o něčem jiném, ty děti se dozvídají ty věci, nejen že mají ty počítače a že mají prostě mobily, prostě cokoli potřebuješ vědět, tak to najdeš v tom počítači, ale my jsme měli velice málo takových jako. Jako za nás z kabinetu tlačili třeba veverku jo, nebo já nevím, prostře zvířata jo, jako ukázky. Ted' to mají děti úplně lepší.*

A: Jezdili jste se školou na nějaké výlety, lyžáky, exkurze?

D: *Ano, jezdili jsme na výlety, na konci každého školního roku byl výlet, podle toho, jak jsme se chovali, že, ale pamatuju si, že jsme měli výlet, kde jsme spali jako ve stanu a se mnou byla jako spolužačka, taková velice hezká, tak se tam do toho stanu nacpali všichni kluci že, no všichni, co ji milovali, no, a tak já jsem se nevyspala samozřejmě (smích). A lyžák, já jsem nemohla kvůli té páteře, takže mě vždycky omluvili.*

A: Volnočasové aktivity, co jsi dělala po škole?

D: *No nic moc, jako měli jsme Pionýra, tak jsem se museli účastnit pionýrských schůzek, no a to bylo takové, že hlavně výročí, tak nástěnku udělat na to výročí. A potom jako, jak už jsem byla větší, ta já jsem se hodně věnovala dětem, já jsem přišla po škole a šla jsem k sousedce, ať mi půjčí miminko, že ho budu kolem baráku vozit v kočárku, tak aby mě viděla,*

aby věděla, že nedělám nějaké nesmysly, tak zjistila, že jsem jako hodná a to, tak potom třeba sama přišla, jestli nemám čas, jestli bych ji nemohla na chvilku pohlídat malého, takže byla jsem pořád s těmi dětmi, ty děti mě bavily.

A: Chodili jste někam s kamarády?

D: No já jsem moc nechodila s kamarády, to až potom až v tom vyšším věku, vlastně z tanečních s klukama, ale já jsem nebyla průbojná, já jsem nehledala kluka, a navíc ještě když jsem měla takovou smůlu a já jsem si představila, že každý je tak pitomý jak ten oný (smích), no tak jsem si říkala ne.

A: Můžeš srovnat volnočasové aktivity s dnešními?

D: No tak volnočasové aktivity, my jsme třeba měli ty pionýrské schůzky a tam jsme něco tvořili, třeba jsme se učili plést, háčkovat, prostě lepit něco, vystřihovat, ty nástěnky dělat k určitému výročí, nebo nějaké akci. No a já si pamatuju, že třeba v zimě jsme chodili sáňkovat, jenom já jsem nemohla ani lyžovat ani bruslit, takže já jsem mohla jenom sáňkovat, a ještě tak opatrně, abych se nedej Bože nedomrzačila ještě víc, takže naši na mě hodně dávali pozor. Dneska to je ale o hodně lepší, už jenom stačí to, že ti rodiče jsou takoví, že netřískají ty děti a nevychováávají je tím, že prostě půjdeš do kouta. Takže klidně můžeš říct jdu tam a tam, hlavně v kolik přijdeš a abys pak přišel, a ne celý mokrý, v tolik a tolik hodin nejpozději, no.

A: Kam se jezdilo na výlety, chaty, dovolené?

D: Na dovolenou si pamatuju, že jsem měla asi 14 nebo 15 roků a byli jsme v Čechách, v České Lípě, to byli nějakí známí od našich, no a tam se mi strašně líbilo, že to byla opravdická dovolená, bylo to v Čechách, protože Ostrava byla známá tím, že byla černá a bylo to doslova, protože když jsme potom jeli domů z té České Lípy, tak když vidíš pole různá, krásně žlutá a přijedeš do Ostravy a šedo a černo, tak to si pamatuju. Jinak si nepamatuju dovolené žádné, to jsme jako nejezdili.

A: Kam jsi pokračovala po základní škole?

D: Po základní škole jsem pokračovala na učiliště prodavačka obuvi. A tam jsme měli skvělou tu jakoby vychovatelku, ta nás měla na praxi, a to mě fakt bavilo.

A: A co spolužáci?

D: *Tam spolužáci nebyli, my jsme byly jenom děvčata, ale my jsme se snášely, docela jsme měly fajn třídu. Ta vychovatelka, když jsem se učily fakt dobře, tak ona nás co chvíli vzala někam, třeba si pamatuju i do ZOO jsme šly místo vyučování, nebo jsme byly i v divadle. To byla opravdu skvělá žena, ona nám i říkala, že když se budeme dobře učit a budeme spolu dobře vycházet, tak že nebude až tak striktní, takže s ní jsme zažily spoustu legrace a hodně fajn věcí.*

A: A dělali jste spolu třeba něco po škole?

D: *Ne, vůbec, protože my jsme byly každá od někud jinud.*

A: Jaké máš vzpomínky na taneční?

D: *No senzační taneční jsme měli. To si pamatuju, jak já jsem sbalila jednoho kluka. Jako já jsem měla svého partnera, ale on jednou onemocněl a přišel takový prostě zástupce a pořád se mi omlouval, že mi šlape po nohách a to, no já jsem ho nemohla snést (smích). No to bylo, jak on mi pořád vyprávěl, jak se mu strašně líbím a jak by se mnou chtěl chodit, že jestli mi nevadí to a to na něm (smích). Tak jsem si říkala, že to s ním jednou zkusím, on přišel pro mě normálně k baráku, tak jsme šli na chvíli ven, ale to bylo furt to samé, tak jsem to zkrátila no a mamka to uvítala, že jsem jako vzorná, viš.*

A: Co jste dělali o víkendech?

D: *Doma jsme byli, protože my jsme neměli to auto, tak jsme byli doma. Jako kam to šlo, tak tramvají, nebo autobusem, já jsem ráda jezdila autobusy a pokud to šlo, tak jsem stála u řidiče a dívala jsem se, jak řídí jo, jak to blikalo a tak.*

A: Kam se chodilo sportovat?

D: *V Ostravě se chodilo hodně na zimní stadion na brusle, ale jinak, jak je ten stadion ve Vítkovicích, tak tam jsme chodili třeba na nějaké zápasy, my jsme tam prostě chodili se dívat, my jsme to tam neprovozovali, protože tam byly jen ty organizované ty. To bylo moc hezké, jak to vidíš na živo, to jsme měli zážitky.*

A: První lásky.

D: *Jeeee, no já jsem měla i v Ostravě nějaké ty první lásky, ale já jsem jim většinou dala kopačky, každý byl totiž blbec jo (smích). No nejvíc mi utkvěl v paměti Břeťa¹⁰⁵, on byl moje zlatíčko, do teďka je, stejně to je nejhodnější chlap na světě.*

A: Kam se chodilo na rande?

D: *Já si pamatuju jenom, jak jsem jezdila už potom za tatškou¹⁰⁶, tak to jsme třeba do seníku šli, tam jsme skákali. Ale jako v té Ostravě toho zas tolik nebylo, to jedině v těch tanečních no.*

A: Koho jsi obdivovala, kdo byl tvůj vzor?

D: *Babička, jako Břeťova maminka¹⁰⁷, to byl můj vzor a hodně mi pomohla, hodně věci mě naučila a já jsem byla moc ráda, že mi pomohla. Ona to dělala tak nenásilně, že já jsem to dělala tak a tak, a ona mě vždycky navedla, jestli chci zkusit to, nebo ono, jestli mám něco zavedeného už, tak jeho maminka no. To vždycky když jsem si nevěděla rady, tak jsem se nestyděla za ní jít a ona mi vždycky pomohla.*

A: A obecně? Třeba nějaké celebrity?

D: *Herečky hodně, já jsem mívala hodně ráda, teď už umřela, tu, Libušku Šafránkovou, tu jsem milovala. Ale tak jich tam jako nebylo moc, já jsem se nedívala na televizi moc.*

A: Co jste poslouchali za hudbu?

D: *My jsme poslouchali z tehdejších zpěváků, co byli, třeba Milan Chladil, ta, Iveta Simonová a Helena Vondráčková, Neckář, tak to byla ta populární hudba, tak to jsme měli jako ty hvězdičky no a pak jsem měla ráda Beatles, ty jsem milovala, to jsem poslouchala hodně.*

¹⁰⁵Pozn.: Současný manžel paní Dominiky.

¹⁰⁶Pozn.: Za budoucím manželem.

¹⁰⁷Pozn.: Tchyně paní Dominiky.

A: Diskotéky, divadlo, kino

D: *Do kina jsme občas mohli zajít, záleží, jaký to byl film. Divadlo jsme chodili jen se školou, naši nechodili do divadla. To potom až když jsem byla dospělá, tak jsem měla kamarádku, která chodila do divadla, tak mě vzala. No a do kina jsme chodili, a to se školou, a to i sami, to lístek stál 2 koruny.*

A: Jak Ostrava poskytovala mladému člověku zázemí, když zakládal rodinu?

D: *Tak my, když jsme zakládali rodinu, tak jsme dostali od státu novomanželskou půjčku, kterou jsme spláceli a myslím, že tam byly jen nějaké malé úroky, ale jinak asi nic. Jako Ostrava poskytovala byty, to byly jako městské byty a taťka¹⁰⁸ vlastně dostal byt od zaměstnavatele.*

A: Jak vzpomínáš na tehdejší společensko-politickou situaci, konkrétně Pražské jaro?

D: *Nic, nepamatuju si. Bylo to hodně v televizi, ale to byli tak Pražané, víš, tak jako Praha, my nic, my máme jen pracovat a držet hubu (smích).*

A: Normalizace, jak na ni dnes vzpomínáš?

D: *No tak hlavně jsem se to dozvěděla, jak už byla plná Praha, tak potom už se to všechno sjíždělo do Prahy, no a prostě všichni jsme v tom viděli, že konečně nebude tolik administrativy, konečně budou normální lidé, že prostě konečně se budeme mít dobře hlavně, no. Takže nám zajistili abysme mohli cestovat, ale my jsme neměli peníze, takže zase jsme nemohli cestovat a když, tak na dluh a co to je no, vypůjčit si na dovolenou prostě, to vůbec.*

A: Velká říjnová revoluce, Mezinárodní den dětí, MDŽ?

D: *Tak VŘSR to už jsme vnímali, protože tehdy byl ještě socialismus, a to všichni brali, jakože ta revoluce, že to jako muselo být, aby se něco stalo v tom světě, no a to si pamatuju akorát nějaké ruské recitační soutěže s ruskýma básničkama, to jsem šla jako za třídu, protože jsem měla dobrou výslovnost, ale to jsem nevyhrála. A na den dětí, to nás naši třeba do cukrárny na zákusek vzali. Jak už jsme potom byli starší, tak třeba i na nějakou tu večeři, ale nic nám nekupovali, jakože nějaké dárečky nebo tak, to vůbec. A MDŽ to byl svátek, to byl svátek, že ženy dostávaly kytky a chlapi se opili prostě, to byl mezinárodní den ženatých,*

¹⁰⁸ Pozn.: Manžel paní Dominiky.

víš (smích), takže tak to chlapi slavili, ale kytku jsem vždycky dostala, i z práce třeba jsme šli na nějakou akci, nebo nás na nějakou večeři pozvali, ale to jsem se moc neúčastnila.

A: Jaká je tvá politická orientace?

D: Žádná.

A: Jak vzpomínáš na Ostravu v kontextu hornictví, na doly apod.?

D: Tak nás brali na exkurze do dolů, ale my jsme byli jen navrchu, dolů jsme nesjížděli, tak oni nám horníci o tom povídali jako, že jak to tam vypadá a že to je těžká práce a že ne každý může být horník. Jinak jako nic moc. A vlastně rodiče se vlastně přistěhovali, když tatka už byl na dole, protože na dole se nejvíc vydělávalo, tak ta mamka byla v domácnosti.

Návratný výzkum

A: Co se ti vybaví, když se řekne Ostrava tvého dětství?

D: No, já jsem vlastně v té Ostravě, my jsme bydleli v Porubě, takže vlastně tu Ostravu jsem neznala, jenom tu Porubu, a navíc já jsem přišla domů až v 5 letech z té nemocnice. No takže. Já si vzpomenu akorát na to, že tím, že jsem nebyla nějak otrkaná, tak já jsem se všeho bála. Když sem chodila, mamku jsem musela držet za ruku. No a potom samozřejmě už škola. Taky hodně ráda jsem jezdila autobusem a koukala jsem na řidiče a jezdila jsem potom až do Přívozu, ale jako musela jsem mít ty trasy jako už uvěřené několikrát, protože já bych zabloudila. Jinak jako Ostravu, samozřejmě můj otec byl horník, takže každého 9. září jsme jako slavili Den horníků, a to tak jako všechno tehdy, tak chlapi chlastali a my ženské jsme je pak táhli domů, no (smích).

A: Co se ti vybaví, když se řekne hornická Ostrava?

D: No, takže tatínek a vybaví se mi vždycky ty dny těch horníků. A jako v tom se mi ta Ostrava moc nelíbila, to prostředí jo. Protože my jsme jednou byli na dovolené v České Lípě a vraceli jsme se domů a už jsem viděla, prostě jak se ta struktura té přírody mění, jak jsme se vraceli do Ostravy. Prostě jak se říkalo „černá Ostrava“ a byla to pravda v tom směru. Prostě prach a špína no.

A: Co pro tebe Ostrava znamenala?

D: *No jako bydliště, jako a rodina, no a jinak jako se sledovaly pořád zprávy a jako ta Ostrava byla tím stěžejním místem pro ten, no pro tu těžbu uhlí no a taťka, jak byl horník, tak nás se to dost dotýkalo. No a potom jak jsem pracovala, tak to jsem dělala tu prodejní asistentku obuvi, tak to už ta Ostrava byla celkově taková velká pro mě. Takže jako hlavně ta rodina, potom škola, práce, a tak no.*

A: Co se ti vybaví, když se řekne domov?

D: *Poruba. My jsme se nastěhovali do Poruby a tam už byli taky takoví mladší, co tam bydleli, tak jsme se taky zabydleli a tam se mi líbilo, v Porubě se mi moc líbilo. No prostě Poruba pro mě byla domov, protože si jako promítnu hned náš dům, kde jsme bydleli a potom když jsem se přestěhovala na 5. obvod, tak mi bylo hrozně smutno po té Porubě, já jsem normálně brečela, že do takové díry jsem se nastěhovala. No, a tak časem si člověk zvykne všude, že. Když jsme se tady byli podívat na ten byt, tak pro mě bylo zásadní, že je tu ten les pro děcka, jo, že je tu můžeme nechat běhat, že máme na náměstí vlastně všechno: poštu, doktora, obchodní dům, tak to jsem měla všechno u sebe, tak to mě těšilo, tak to mě potom vzpružilo, že tady bydlíme a že máme pravdu pěkné místo.*

A: Co jsi měla v/na Ostravě ráda?

D: *Asi jako ty podniky, ale já jsem jako moc jich nenavštívila, většinou jsme jako s holkama z práce, že jsme se po práci domluvily a někde jsme si na chvilku sedly. Jinak jako ani nic, no, ne.*

A: Co se ti v/na Ostravě nelíbilo?

D: *No tak ta černota, ten prach a prostě že dýchám ten špatný vzduch, tak to se mi nelíbilo, hodně nelíbilo. No jenomže my jsme tady měli kořeny, tak jsme nikam dál jako jsem neuvažovala, jakože jiné město. Prostě jsem v Ostravě žila a bylo.*

A: Co bys na Ostravě změnila?

D: *Já bych změnila hlavně hodně té zeleně. Tam kde oni vystavěli i jako nové domy, tak většinou bylo až na posledním místě, jako zařídit zeleň, jako aby to kolem těch domů*

vypadalo hezky. No ale jako taky jsme byli lajdáci a puberťáci, co jsme skákali přes trávník a ty starší dámy to špatně nesly (smích).

A: Vnímáš nějak Romské obyvatelstvo v Ostravě?

D: Ano, vnímám a jako velice špatně, teda fakt je nesnáším. My tady, jako člověk prostě pracuje a dře, aby dostal nějaký ten plat a ti prostě nepracujou, jenom binec, kravál a podobně a všechno si vykřičí a co, v pohodě. Oni chodí ve značkovém oblečení, jindy se ani neobléknou no, ale jako jako oni jsou asi spokojení.

A: Považuješ to za problém?

D: Ano, veliký problém. No jako prostě mi vadí, že se s tím nic nedělá a že prostě oni si jako všechno vykřičí jo.

A: Co si myslíš, že je pro Ostravu typické?

D: Horníci, hlavně horníci. Jako v té době, co my jsme byli, tak hlavně horníci. Pak se začalo jako utlumovat a tím, že byl, jakože ten útlum pak, tak už si lidé více hleděli okolí a jako jak to vypadá v té Ostravě. No ale když jsem chodila po Ostravě, tak, jak bych to řekla, mi se vybaví ten, Dům sociální správy, tam jsem se nachodila dost, to kvůli té páteři, kvůli zaměstnání. No víceméně bych řekla úřady, no, tak to bylo typické asi pro mě no.

A: Kdyby sis mohla vybrat bez ohledu na okolnosti, vybrala by sis Ostravu pro život?

D: Ne.

A: Proč ne?

D: No, protože ta Ostrava jako nikdy mi nepřipomínala jako nějaké to útulné město. Mně to přišlo všechno takové černé a prostě tím hornictvím a to, když jsem věděla, že když jsme pojezdili po republice, že je spousta hezkých míst. A když jsem se vracela do té Ostravy, tak vždycky mi to ukazovalo tu černou Ostravu jako no. Jako dneska už bych nikam nešla jo, už prostě ten věk a už jsem si tady zvykla a jsme tady zabydlení, tak teď už bych z Ostravy nešla.

A: Kdyby ses mohla kamkoliv přestěhovat, tak kam by to bylo?

D: No, to je těžké no, protože do Ameriky bych nešla no. Ale jako já jsem předtím neměla takové obzory, protože my jsme nejezdili, auto jsme neměli, takže já jsem byla vlastně pořád

doma a jenom když jsme třeba jenom s nějakou cestovkou třeba na dovolenou, tak to jsem poznala nová místa, většinou se mi líbila, protože ta Ostrava ještě pořád byla černá, jak tady byly ty hutě a všechno, takže ten vzduch tady nebyl dobrý.

A: Co pro tebe v porovnání s Ostravou znamená Praha?

D: Ježíš, Praha, jako když to můžu srovnat, tak do Prahy bych taky necestovala, když tak se jenom podívat, protože tam je zmatek, tam prostě jsou jenom ti VIP a lidé jsou falešní, že prostě za korunu udělají cokoli jo. No do Prahy bych nikdy nejela jako bydlet. Podívat se jako, to ano, tam je na co koukat, podívat se ano, ale bydlet ne, to radši budu v té Ostravě (smích). Jako oni nás tam měli i tenkrát vždycky za dřiče a oni se tam veselili, oni mají že holaj duša eldorádo a my jsme tady na ně dřeli, jako ti horníci a všechno to.

A: A Opava?

D: V Opavě se mi líbilo, Pavla¹⁰⁹ tam chodila do školy, takže jsme jako tam jezdili na třídní schůzky a tam právě, nevím, jak je to teď, tam měli takový parčík, tam jsme vždycky i svačili. V Opavě se mi opravdu líbilo.

A: Máš Ostravu v srdci?

D: Ne (smích), ne nemám. Jako žádný osobní vztah, ne.

A: Jsi hrdá na to, že jsi Ostravák?

D: Ne, ne, fakt ne (smích). Já prostě tím, že už mám hodně roků, tak už bych se nikde nestěhovala, když to беру jako opravdu, ale kdybych mohla, našla nějaké opravdu hezké místo a praktické, protože jako člověk je pohodlný, tak aby tam měl všechno, toho lékaře v dnešní době, no a potom prostě to okolí, že prostě se člověk usměje ráno vstane a cítí se velice dobře. Já jsem byla třeba hodně vděčná, když už jsme třeba někam jeli už s manželem na nějakou tu chatu odpočívat, tak všechno se mi vždycky líbilo a jak jsem se měla zase vracet do Ostravy, tak mi bylo smutno, tak jsem říkala nedá se nic dělat. Ale jako chvála bohu, že už se to změnilo, že už se na tu zeleň více hledí i na ten vzduch, že je čistší, než byl.

¹⁰⁹ Pozn.: Dcera paní Dominiky

